

Lördagen den 29 maj

Kl. 09.00

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

§ 1 Föredrogs men bordlades åter
konstitutionsutskottets betänkande 1975/76:54
justitieukskottets betänkanden 1975/76:44, 46 och 47
lagutskottets betänkanden 1975/76:32-35
näringsutskottets betänkanden 1975/76:68 och 69
inrikesutskottets betänkande 1975/76:44

§ 2 Beskattningen av realisationsvinster, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om skatteutskottets betänkande 1975/76:63.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Inte är det stora omvälvningar av reaskatten som står för dörren om man skall döma av den stillsamma debatten i går kväll. På en punkt sker ändå en dramatisk förändring jämfört med nuvarande regler, och den gäller rätten till uppskov med skatt. Det är en punkt som blivit alldeles för litet diskuterad. Utredningen, remissorgan och andra har sorgligt försummat att genomlysa de fulla konsekvenserna av de nya uppskavsreglerna. Enligt min mening kan de många uppskoven göra reaskatten till ett läckande såll. Jag talar nu om det centrala fältet villor och jordbruksfastigheter som också är permanentbostäder för de skattskyldiga.

Under många år har vi haft en huvudregel för reaskatten. Den säger: Säljer någon sitt bostadshus och gör han tillräckligt stor kapitalvinst skall han skatta för den. Uppskov med skatten kan han bara få vid expropriation och liknande när han mot sin vilja måste göra sig av med huset.

Men i dag vill man ställa uppskavsreglerna på huvudet. Utskottet vill att alla som gör kapitalvinster över en viss storlek skall kunna få uppskov med skatten. Från det att rätten till uppskov varit begränsad till rena undantag blir huvudregeln att i princip alla får uppskov.

Undantagen från den nya huvudregeln är egentligen bara två.

För det första: Har du otur, gör du inte tillräckligt stor kapitalvinst får du skatta med en gång. Är din vinst mindre än 15 000 kr. eller mindre än 10 % av försäljningspriset får du faktiskt skylla dig själv. Då finns ingen pardon utan skatt betalas i vanlig ordning.

För det andra: Ser du inte till att skaffa dig ett annat bostadshus med äganderätt, som kostar minst lika mycket som det gamla huset, får du också skatta. Men här kan du förstås se till att det blir ett glapp i beskattningen på två år. Om du säger att du *tänker* skaffa dig ett sådant

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

hus kan du i alla fall utnyttja ett par års uppskov. Det nya huset behöver inte vara jämförligt med det du sålde, något som regeringen krävde i sin proposition. Den begränsningen har utskottet nu slopat i sitt förslag.

När det gäller avsnittet villor och jordbruksfastigheter som är permanentbostäder för den skattskyldige är det frestande att inte längre tala om regler för reaskatt utan om regler för uppskov med reaskatt. Uppskoven blir det normala i fortsättningen – i varje fall när kapitalvinsterna är någorlunda stora. De nya reglerna ger effekten att ju större kapitalvinsterna är desto vanligare blir det att skatten skjuts upp.

Låt mig ta ett konkret exempel på hur de nya reglerna kan slå. År 1971 köpte två personer var sitt hus för 200 000 kr., och förra året sålde de sina hus. Den ene fick 325 000 kr. och den andre 340 000. För att få fram vad som är skattepliktig reavinst får de först dra av försäljningskostnaden, som i detta fall är mäklararvoden på 5 000 kr. Sedan får de dra av ett belopp som tar hänsyn till hur penningvärdet ändrat sig under perioden, och det blir 74 000 kr. Slutligen får de dra av ett fast belopp på 3 000 kr. per år. Sammanlagt får de 94 000 kr. att dra av från värdestegringen på 125 000 resp. 140 000 kr. Kvar blir då en skattepliktig vinst på 31 000 kr. i det ena fallet och 46 000 kr. i det andra.

Den förstes reavinst ligger strax under 10 % av försäljningspriset. Därför kan den personen inte få uppskov. Har han 60 % marginalskatt betalar han 18 600 kr. i skatt och behåller 12 400 kr. i ren kapitalvinst – i och för sig inte så dåligt, eftersom många människor inte får kapitalvinster alls.

Men vad skall man säga om den andre personens vinst? Han gör efter skatt en ren kapitalvinst på 18 400 kr., nästan 50 % mer än den förste. Men inte nog med det. Med de nya uppskavsreglerna kan han öka sin ekonomiska vinst ännu mer. Under förutsättning att han som bostad köper en annan villa som kostar minst lika mycket som den han sålde, får han "räntefritt låna" 27 600 kr., dvs. den summa han är skyldig samhället i skatt. Så länge han behåller det nya huset slipper han betala de pengarna.

Han kan t. o. m. behålla de 27 600 kr. om han gör flera köp efter varandra, under förutsättning att den uträknade reavinsten vid varje försäljning är större än 15 000 kr. och minst 10 % av försäljningssumman. På det sättet kan han få uppskov under resten av sitt liv. Enligt en uppgift som jag fått skall det också finnas möjligheter att vid arvskipfte krångla sig bort från detta, men det tänker jag inte gå in på nu.

Uppskovsrätten kan alltså bli en stor ekonomisk förmån för en del personer, inte minst med tanke på att reglerna vid försäljning av villor och jordbruk är utformade så att normala vinster går skattefria. Eftersom det nu är så, att det ekonomiska värdet av ett uppskov kan vara tiotusentals kronor – det kan vara 50 000 kr., i något fall kanske mera – kommer också skattereglerna att styra valet av boendeform. I många fall blir det närmast uteslutet att man väljer en ersättningsvilla med bostadsrätt eller hyresrätt.

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

Nu förnekar jag inte ögonblick att samhället kan behöva hjälpa människor att skaffa en ny likvärdig bostad. Det kan gälla sådana som är sjuka eller sådana som får flytta därför att arbetsmarknaden är svår. Men hur hjälper man den gruppen människor bäst? Är det verkligen genom att utfärda ett slags allmän amnesti och göra uppskovet till en allmän rättighet när det gäller villor och jordbruksfastigheter? Bli det inte både bättre och billigare, om man ger flyttningsbidrag och försöker att på den vägen hjälpa dessa människor?

Det finns ju många som flyttar inom samma kommun, många som säljer frivilligt av mer affärsbetonade skäl och många som flyttar från en vanlig villa till en lyxvilla. I de fallen finns inte sociala skäl för ett uppskov. Tvärtom är en risk med den allmänna uppskovsrätten att försäljningspriserna pressas upp. Hade personen i mitt exempel med 31 000 kr. i skattepliktig reavinst lyckats få ytterligare 1 000 kr. för sin villa när han sålde den, skulle han ha fått behålla ca 19 000 kr. in i en obestämd framtid. Värdet av ytterligare 1 000 kr. högre försäljningspris kan för honom vara en ren förtjänst på 10 000 kr., kanske mera.

Syftet med förslaget om utvidgat uppskov är gott, men resultatet är inte lika gott. Det finns framför allt fem skäl till det.

För det första blir det ett dyrbart sätt för samhället att hjälpa, eftersom stora grupper kommer att få pengar utan att de behöver ett socialt stöd. Rätten till uppskov beror på hur stor kapitalvinst man har, inte på hur stort behov man har.

För det andra blir stödet inte effektivt. Uppskovet är ju inte till minsta hjälp för dem som saknar kapitalvinster eller för dem som bara har begränsade vinster.

För det tredje har förslaget orimliga tröskeeffekter. Och för det fjärde kan uppskovsmöjligheten leda till en press uppåt på försäljningspriserna. Det kan stimulera den spekulation som propositionen i övrigt försöker motverka. Nu kommer det att bli oerhört viktigt för folk att i fortsättningen söka ta ut så stor kapitalvinst att de får uppskov med skatten. Ekonomiskt sett betyder det oerhört mycket att komma över den gränsen.

För det femte bygger man i skattreglerna in en faktor som starkt kommer att styra valet av boendeform. För dem som får uppskov blir det närmast uteslutet att skaffa sig ersättningsvilla med bostadsrätt eller hyresrätt.

Nu är utskottet berett att ompröva de här reglerna längre fram. Det är bra. Den omprövningen bör då enligt min mening ta sikte på att uppskovsrätten skall vara behovsprövad och att man i särskilda fall kan använda flyttningsbidrag och flyttningslån eller andra åtgärder av den typen.

När jag ändå håller på att klaga här – jag har tyvärr inte tid att gå in på de många positiva förslagen – vill jag ta upp det förhållandet, att konst och liknande värden går fria från skatt trots att vi där nu har en kapitalspekulation utan tidigare motstycke.

I stort sett är alla överens om att detta är principiellt fel, men det

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

finns olika uppfattningar om de tekniska möjligheterna att komma fram till en fungerande lagstiftning. Därför hemställer jag att riksdagen med anledning av motionerna 2447 och 1038 hos regeringen begär utredning om beskattning av konst, smycken o. d.

I detta anförande instämde herr Sörenson (s).

Herr JANSSON (s):

Herr talman! Som ledamot i reavinstskattekommittén vill jag gärna uttrycka min tillfredsställelse över att finansministern nu har lagt fram ett förslag om ändrade regler för beskattning av realisationsvinster.

Finansministern har på några punkter frångått kommitténs förslag, och detta är i de flesta fall, det vill jag säga, till fördel för förslaget. Vårt förslag har alltså blivit förbättrat enligt min åsikt, beroende på de skärpningar som finansministern gjort i propositionen. Nu är det, som här tidigare har sagts och som finansministern själv framhåller i propositionen, så att våra direktiv gällde en teknisk översyn av den nuvarande lagstiftningen. Huvudsyftet för vår del var enligt direktiven att inom ramen för ett i stort sett oförändrat skatteuttag göra systemen med reavinstbeskattning så lika som möjligt. Våra direktiv gav alltså inte utrymme för att i nämnvärd grad skärpa beskattningen.

På en punkt vill vi emellertid ha en skärpning. Och det var den herr Bergqvist nyss snuddade vid. Det gäller den i tiden obegränsade reavinstbeskattningen av konst, antikviteter, frimärken m. m. Där har emellertid finansministern inte ansett sig kunna följa vårt förslag och lägga det till grund för en lagstiftning.

Som framhålls i betänkandet kan det naturligtvis finnas olika skäl till att man förvärvar tillgångar av detta slag. Man kan förvärva dem av samlarintresse. Det kan vara fråga om en ren penningplacering. Det kan röra sig om vackra och nyttiga ting som man vill ha för privat bruk och som man då tillför sitt vanliga bohem. En sak har dessa tillgångar emellertid gemensam, nämligen att de inte är underkastade någon kontinuerlig värdeminskning. Tvärtom är det väl så, att dessa tillgångar som regel stiger kraftigt i värde, vilket gör att många människor i rent spekulativt syfte lägger sig till med betydande ekonomiska tillgångar på det här sättet.

Genom motioner i riksdagen och genom remissyttranden från olika håll har det framförts krav på en skärpning av gällande realisationsvinstregler för den här typen av tillgångar. Man kan säga att det är rättviseskäl, frågan om skatteförmåga och även fördelningspolitiska motiv som ligger bakom dessa krav. Det kan också verka snedvridande på folks investeringar om aktier och fastigheter är underkastade en i tiden obegränsad reavinstbeskattning men inte dessa tillgångar av minst lika bestående värde.

Flera tunga remissinstanser, bl. a. bankinspektionen och Kooperativa

förbundet, har tillstyrkt förslaget om beskattning av sådant här lösöre. I yttrandena påpekas bl. a. att den föreslagna beskattningen är angelägen för att motverka den från samhällsekonomisk synpunkt skadliga tendensen att placera pengar i konst, antikviteter o. d.

Som vi framhållit i motionen 1975/76:2447 har vi i vårt land den senaste tiden fått uppleva ett rent inflationistiskt utbud av både inhemskt och utländskt präglade medaljer bl. a. I samband med dessa affärer utlovas det många gånger att köp av sådana ting är en säker och riskfri penningplacering. Liknande resonemang och propaganda möter man då det gäller utbud av diamanter, ädelstenar, äkta mattor osv. Man kan dessutom utan vidare konstatera att köp av sådana här spekulationsobjekt innebär en mycket improduktiv kapitalplacering. Och det måste man beklaga från flera synpunkter, inte minst då vi vet att bl. a. vårt näringsliv är i stort behov av friskt kapital för att klara sina investeringar och trygga sysselsättningen i landet. För min del tycker jag att det är samhällsekonomiskt oförsvarbart att spekulering av det här slaget lämnas i det närmaste helt obeaktad från beskattningssynpunkt.

De människor som väljer att sätta in sitt kapital och sina pengar på bank får – om beloppen är tillräckligt stora – betala såväl förmögenhetsskatt som skatt på sina ränteinkomster, samtidigt som de hjälper till att finansiera investeringar som är av värde för samhället. Det kan man inte säga beträffande dessa spekulationsobjekt.

Jag är helt medveten om de kontrollsvårigheter som kan vara förknippade med en lagstiftning av det här slaget. Men vi får inte ge upp inför dessa svårigheter, och de bör enligt min mening inte ses som något avgörande hinder för att införa en beskattning av sådana här tillgångar.

Skatteutskottet säger i motiveringen för avslag på motionen 2447 att det förutsätter att frågan tas upp på nytt inom 1972 års skatteutredning eller i samband med ställningstagandet till utredningens förslag. Jag vill gärna säga att jag har fullt förtroende för 1972 års skatteutredning och för regeringens intresse att om möjligt göra någonting åt detta. Å andra sidan vet vi att 1972 års skatteutredning har en hel del andra problem att syssla med.

Det viktigaste är emellertid inte hur denna fråga löses. Det viktiga är att det så snart som möjligt sker någonting på detta område, eftersom så många upplever det här som en rättvisefråga av betydande omfattning.

Herr talman! Jag instämmer följaktligen i det yrkande som herr Bergqvist nyss framförde beträffande motionerna 2447 och 1038. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag är självfallet helt medveten om att mitt inlägg kommer litet grand som jästen efter degen in i ugnen. Debatten ägde ju rum i natt, och då borde jag kanske rätteligen gått in i den. Men det är ett par inlägg här i dag som gör att jag ändå i allra största korthet vill ge ett par kommentarer. Jag vill först säga någonting med anledning av

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

herr Bergqvists klagan – han rubricerar ju själv sitt inlägg på det sättet – i frågan om uppskovet med skatten.

Det kan tyckas som om detta är en alldeles speciell, anmärkningsvärd eftergift, när det nu inte behöver vara expropriationsfall och liknande omständigheter som föranleder möjligheten till ett uppskov utan uppskovet blir av mera obligatorisk karaktär under förutsättning att vederbörande, om han är jordbrukare, skaffar sig en ny gård inom tre år, och om han är villaägare skaffar sig en ny villa inom två år och mantalsskrivs på den nya fastigheten.

Att regeringen emellertid kom fram till detta förslag hade vissa skäl. Jag erkänner gärna att den mycket omfattande utlokaliseringen av statliga verk har spelat sin roll. Det är ju 5 000–6 000 människor som skall flyttas från Stockholm ut i landsorten. En stor del av dem har varit villaägare och vill gärna fortsätta med att vara detta på det nya stället. De har litet svårt att förstå att de, utöver den motvilja som de inledningsvis har visat gentemot flyttningen, i det läget också skall belastas med en speciell beskattning när de byter bostad – det händer ju ingenting annat.

Ett annat fall som jag också har mött i ganska stor omfattning är då en man och en kvinna gifter sig. De vill ha ett eget hem, och de köper många gånger ett relativt billigt och litet hus. Det kan vara tre rum och kök – det är mycket vanligt här kring Stockholm. Så småningom blir de välsignade med ett visst antal barn, och stugan börjar framstå som ganska liten med de anspråk en familj numera har på att barnen skall kunna läsa sina läxor i något så när fredad omgivning och dessutom kanske kunna skiljas åt med hänsyn till kön. Då behöver de köpa ett större hus. De tjänar inga pengar på att bli av med sitt gamla hus och köpa ett större hus; de sätter sig i större skuld när familjens utveckling ger dem anledning att göra detta husbyte. – De får också lika svårt att begripa att de i den situationen skall betala en specifik skatt, och jag tycker att de har anledning att känna sig tveksamma och funder samma på den punkten.

Med dessa åtgärder beträffande uppskov löser man en del problem, och jag tror inte att det finns någon annan väg att lösa dem. Tanken att staten med något slags social prövning skulle sprätta ut flyttningsbidrag till människor som inte ens är statsanställda utan arbetar i det privata näringslivet, den skulle jag livligt rekommendera att man icke funderar på. Jag ser ingen möjlighet att komma fram den vägen.

Den andra frågan som jag vill göra en kommentar till gäller beskattningen av den lösa egendomen. Denna egendom har här rubricerats som konst och antikviteter, och jag kan lägga till frimärken och slika ting.

Jag har tagit emot två utredningsbetänkanden som har sysslat med detta. En utredning för fem sex år sedan kom fram till att man skulle bibehålla det nuvarande systemet. Nu är det ju i princip på det sättet att om man säljer inom en femårsperiod skall man skatta för vinsten; om man säljer efter femårsperioden slipper man detta. Den här första utredningen, som hade parlamentarisk sammansättning, kom fram till

– visserligen med en reservation – att det inte var möjligt att permanent beskatta detta slag av försäljningar.

Den andra utredningen har föreslagit att man skall beskatta sådana här försäljningar. Under den remissbehandling som föregått regeringens förslag har man praktiskt taget undantagslöst avrått från en permanent beskattning vid försäljning av konst, antikviteter och frimärken. Skälet har varit kontrollsvårigheterna, och jag är beredd att säga att det är, som jag ser det nu, ett tillräckligt starkt skäl.

Herr Hermansson hade den kanske i och för sig rätt närliggande logiska uppfattningen att kan man beskatta sådant här under de fem första åren bör man ju kunna ha en evig beskattning vid försäljningen av dessa föremål. Jag måste nog tyvärr erkänna att den beskattning vi har under de första fem åren är långt ifrån effektiv. Man kunde säga: Nå, ta bort den då, när den inte är effektiv. Jag har inte velat göra det heller. Men talar jag om att staten får in ett par miljoner om året på den här verksamheten, så tror jag det är ett ganska riktigt konstaterande. Och ju längre man drar ut det i tiden, desto svårare blir kontrollen. Ett slags inventarieinspektion i hem för att undersöka i vilken utsträckning man har realiserat sin eventuella konstsamling eller något liknande är det ju helt orimligt att tänka sig.

Jag måste alltså bekänna att den nuvarande beskattningen inom fem år är långt ifrån effektiv, och man kommer att flyta ut i ett förhållande som inte är hälsosamt i fråga om respekten för lagstiftningen, om man gör beskattningen permanent. Så ser jag i dag på det hela.

Men jag har lagt märke till att utskottet för sin del sagt att det är ju inget som hindrar att 1972 års skatteutredning tar sig en ny funderare på detta. Det blir i så fall den tredje utredningen som funderar på förslaget, och självfallet må utredningen göra det. Herr Hermansson sitter med i den utredningen och får där möjligheter att argumentera. Det finns inga begränsningar direktivmässigt eller annorledes för utredningen härvidlag, utan den kan mycket väl ta itu även med denna fråga.

Därutöver avstår jag, herr talman, från någon längre argumentering om saker och ting som redan har blivit argumenterade och debatterade här i kammaren så sent som i natt. Jag skulle väl kunna uttala en allmän tillfredsställelse över att utskottet hanterat den här mycket kontroversiella och kinkiga frågan så pass hyggligt i förhållande till propositionen, vilket onekligen har skett. Naturligtvis finns det avvikande meningar i utskotts- betänkandet, dels från herr Magnussons i Borås och fru Troedssons sida, dels från herr Hermanssons sida – meningar som polariserar frågan, om jag får använda ett märkvärdigt ord. Herr Magnusson i Borås och fru Troedsson tycker att här har man gått fram för hårt – man borde ha varit liberalare. Herr Hermansson tycker att här har man varit alldeles för liberal – man borde ha gått fram hårdare.

När regeringen hamnat någonstans mellan ytterlighetsståndpunkterna och utskottet i allt väsentligt följt regeringen, så anser jag att det är ett uttryck för hur svenska folket i allmänhet betraktar frågan om en

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

realisationsvinstbeskattning.

Jag tror det var herr Magnusson i Borås som var irriterad över och kritiserade just den retroaktivitet som regeringen föreslagit, nämligen ikraftträdandet den 1 april. Nu är vi ju ett par månader längre fram i tiden. Men det fanns väl en speciell tanke bakom. Låt mig inledningsvis göra den deklarationen, att jag inte gillar retroaktiv lagstiftning, vare sig det gäller skattelagstiftning eller annan lagstiftning. Man bör i alla väsentliga stycken försöka undvika det. Men jag har ett klart minne av hur det var då den eviga realisationsvinstbeskattningen introducerades i slutet på 1960-talet genom beslut i riksdagen 1966 och 1967 och, när det gällde fastigheterna, med tillämpning från den 1 januari 1968. Det fördes den gången en pressdebatt, som talade om vad som skulle hända, och läsarna jagade upp sig. Människor reagerar ju alltid så att de tror att nu kommer det att hända något dramatiskt, och därför skedde det en rad panikförsäljningar när realisationsvinstbeskattningen introducerades. Det var försäljningar som man efter en objektiv bedömning måste säga var tokiga och som säljaren djupt ångrade efteråt, när han kom underfund med att vi ändå hade gått fram med denna beskattningsform på ett ganska rimligt och anständigt sätt.

Det fanns anledning tro att något liknande skulle hända även i år. Vi hade ett remissutlåtande från en tung instans, som regeringen inte kunde följa. Det gjordes från regeringsbanken en deklaration om det på ett ganska tidigt stadium, men människor är alltid misstänksamma. Och för att förebygga ett upprepande av vad som hände i slutet på 1960-talet sade jag då i en TV-utfrågning att det är möjligt att denna lagstiftning får göras retroaktiv. Jag sade det uteslutande för att förhindra panikartade försäljningar och affärer – och jag har kritiserats mycket för det. Men så här i efterhand kan jag väl ändå säga, att i och med att man fick den uppfattningen att lagen möjligen skulle bli retroaktiv i större utsträckning än vad regeringen nu har föreslagit, så avhöll man sig från att göra försäljningar som man sedermera skulle ha ångrat djupt. Det kan, menar jag, finnas situationer där det kan vara lämpligt att inte omedelbart säga att nu blir det så eller så. Och detta var just ett sådant fall. Men det utesluter inte att den allmänna framgångslinjen bör vara att retroaktivitet i lagstiftningen bör undvikas.

Herr talman! Jag sade att jag bara skulle göra några kommentarer och inte dra upp debatten en gång till. Men jag kan väl ändå avslutningsvis säga till herr Hermansson – jag såg att han begärde ordet – att när man säger att här har nu Landsorganisationens tidning sagt det och det, så bör man skilja på vad som är Landsorganisationens mening och vad som är en enskild skribents mening som får sina tankegångar publicerade i Landsorganisationens tidning. Jag har själv haft nöjet att ha den tidningens spalter till mitt förfogande för vissa skattepolitiska deklarationer, och de har inte stått i överensstämmelse med Landsorganisationens uppfattning. Men jag har som sagt haft tillgång till tidningens utrymme. Och så får man väl säga även i det här fallet. Det skall ju föras en fri debatt,

och LO:s tidning har stått till förfogande för detta.

I de grundläggande frågorna har Landsorganisationen haft en annan uppfattning än vad som kommer till uttryck i regeringsförslaget. Det kan vi avläsa i remissen. Men denna tanke att successivt överföra all mark i statens ägo – med den i och för sig teoretiskt riktiga motiveringen att man därmed skall förhindra markprisstegringar – har regeringen utifrån sina utgångspunkter bedömt som ett orealistiskt förslag som man i detta sammanhang följaktligen inte skall binda sig för. Här har regeringen och Landsorganisationen kommit till olika uppfattningar. Sådant kan ju hända ibland, och det får vi leva med. Den goda umgängestonen behöver inte bli försämrad för det.

Herr Hermansson frågade också: Kan nu socialdemokratin gå ut i en valrörelse och säga att här skall inkomsterna från kapital vara lindrigare beskattade än inkomsten av arbete? Hur kan socialdemokratin stå till svars för en sådan deklaration? Herr Hermansson menade väl underförstått att regeringsförslaget och utskottsbetänkandet är verifikationen för sådan uppfattning.

Den här frågan är mera komplicerad, herr Hermansson. Antag att herr Hermansson i valrörelsen åker ut och talar i några av de typiska egna hemssamhällena eller brukssamhällena – det får han väl chansen till – i Mellansverige, t. ex. Bollnäs, där folk bor i småstugor, egna hem och villor, som de byggde på 1920- och 1930-talet och där de nu går som gamla pensionärer. En vacker dag kommer de underfund med att det är litet för arbetssamt att hålla efter gräsmattan och gräva blomrabatterna och tänker: Nu är det nog tid för mig och min hustru att söka sig in till en lägenhet i pensionärshemmet. Jag är inte säker på att herr Hermansson i dessa bygder kommer att säga: När ni nu släpper ert egna hem eller er stuga och flyttar in i pensionärshemmet skall ni enligt min uppfattning ha en ordentlig beskattning av den lilla vinst ni kan göra när ni går ifrån ert egna hem. Herr Hermansson kommer att vara rätt tyst på den punkten – det är jag övertygad om.

Frågan har följaktligen som alla frågor flera sidor. Jag tror att det förslag som här har lagts fram och som utskottet har ställt sig bakom är väl förenligt med synen på dessa frågor hos den stora gruppen av Sveriges medborgare. Vi skall ha en hyfsad och rimlig realisationsvinstbeskattning av egna hem och fastigheter. Men den skall vara sådan att den så att säga stämmer med vad folk i allmänhet anser vara rimligt, och det är bakgrunden till utformningen av regeringsförslaget.

Herr talman! Jag lovade att fatta mig kort, och jag skall sluta med dessa kommentarer.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tänker inte utfärda några direktiv för vad herr Sträng skall säga i valrörelsen när han behandlar fastighetsfrågor och liknande. Och jag tror att det vore klokt av herr Sträng att iaktta ett liknande förhållningssätt och inte dekretera vad jag skall säga i min födelsestad

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

Bollnäs och andra samhällen där det finns mycket egnahem. Jag kommer där att företräda den uppfattning som vi framfört i vår motion, som jag hoppas att finansministern har läst.

Jag har också den uppfattningen att lönearbetare som skaffar sig ett egnahem inte gör det med tanke på att de när de eventuellt avyttrar det skall göra så stor vinst som möjligt och att den vinsten skall vara undandragen från beskattning. Jag tror att det inom arbetarrörelsen finns en annan inställning till dessa skattefrågor än den herr finansministern här gav uttryck för.

Det är två problem herr Sträng har kommenterat i dag. I bägge fallen finns det en opposition inom hans eget parti mot det förslag som framlagts i propositionen och som utskottet sedan skickat till kammaren.

Det ena problemet gäller utvidgningen av rätten till uppskov. Där har vi i vår motion yrkat avslag på propositionens förslag.

Det andra gäller beskattningen av realisationsvinst från avyttringen av lös egendom. På den punkten har herr Bergqvist i dag framlagt ett förslag som motsvarar de bägge socialdemokratiska motioner som väckts. Det står inte i motsättning till den uppfattning som kommit till uttryck i motionen från vänsterpartiet kommunisterna. Vårt förslag är något allmännare, och därför kan man i voteringen mycket väl rösta för bägge förslagen.

När det gäller LO:s inställning vill jag erinra om att LO i sitt remissutlåtande har framfört avvikande meningar i förhållande till kommitténs förslag inte bara när det gäller den fråga som finansministern här berörde. LO anser allmänt att nuvarande regler är otillfredsställande och har snedvridande effekter som förstärks av att reglerna för beskattning gör det förmånligt att genom olika transaktioner omvandla arbetsinkomster till kapitalinkomster. Även TCO har framfört kritik mot förslaget.

Det är alltså inte bara enskilda skribenter i LO-tidningen som har uttalat kritik, utan de bägge stora löntagarorganisationerna är på avgörande punkter kritiska mot kommitténs och därmed även mot propositionens förslag.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Finansministern säger att de som köper ett nytt hus kanske inte kan förstå varför de skall skatta för den vinst som de har fått på det gamla huset. Jag tror att de, som gör en stor kapitalvinst på det gamla huset, nog kan förstå att det kan vara rimligt att de omedelbart skall skatta för den. Men är det inte troligare att människorna med de nya uppskavsreglerna kommer att ställa frågan om det rättvisa och rimliga?

Jag tog ett konkret exempel som inte på något sätt är onormalt. En person har en skattepliktig reavinst på 31 000 kr., en annan person har en skattepliktig reavinst på 46 000 kr. Den senare har haft turen att få ett hus med bättre läge än den förre. Han får alltså uppskov med skatten på den större vinsten. Är det då inte troligt att den som får en vinst på bara 31 000 kr. frågar: Varför skall jag som hade otur få betala 18 600 kr. omedelbart i skatt?

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Låt mig bara i all korthet uttrycka min tillfredsställelse över att finansministern i princip helt instämmer i den uppfattning som jag gjorde mig till tolk för i går, nämligen att man inte bör ha en retroaktiv, skärpande skattelagstiftning. I praktiken tillämpar emellertid finansministern inte den principen utan föreslår en retroaktiv lagstiftning i all välmening – för att svenska folket inte skall gå omkring och göra några dåliga affärer. Om finansministern känner sig tillfredsställd med det må det vara honom väl unnat. Det nuvarande styrkeförhållandet i riksdagen gör emellertid att den fråga som vi om en liten stund skall rösta om ingalunda är avgjord i och med att finansdepartementet har lagt fram en proposition, utan det är Sveriges riksdag som till slut avgör frågan. Därför tycker jag att det hade varit bättre om man redan från början hade framlagt ett förslag som inte hade inneburit en retroaktiv lagstiftning.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag tog, herr Hermansson, Bollnäs som exempel, eftersom jag var medveten om att herr Hermansson i eminent grad var sakkunnig på det området. Jag utgår från att herr Hermansson under den kommande valrörelsen får en chans att tala i sin hembygd om den här frågan – den bör inte herr Hermansson gå förbi. Skicka då gärna ett TT-referat till mig. Jag skall med stort intresse ta del av det.

Om herr Hermansson hade lyssnat på mig hade han kunnat bespara sig inlägget om att man skall skilja på LO och skribenterna i LO. Jag är medveten om att man skall göra det, och jag gjorde det i mitt inlägg.

I denna fråga har regeringen och LO kommit på olika linjer. Jag har mycket noggrant läst LO:s remissyttrande, men regeringen kunde inte ställa sig bakom det. Beträffande själva tankegången att all mark vid försäljning övergår i samhällets ägo har jag den bestämda uppfattningen att den inte överensstämmer med den uppfattning som svenska folket håller sig med, även om man utifrån rent teoretiska utgångspunkter kan finna skäl för den uppfattning som LO företräder. Därför har vi i detta fall hamnat i den situationen att våra värderingar och ståndpunkter skiljer sig åt, vilket inte i något avseende stör det goda förhållandet mellan regeringen och LO, herr Hermansson.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag lyssnade mycket noggrant på vad finansministern sade. Vad jag ville påpeka med att läsa en stump ur LO:s remissutlåtande var att organisationens kritiska synpunkter inte bara gällde frågan om vem som skall äga marken över huvud taget – där jag delar LO:s mening – utan utformningen av principerna för reavinstbeskattningen över huvud taget. Det var alltså inte på en enstaka punkt som LO hade en avvikande mening gentemot regeringen, utan kritiken gällde grundläggande principer för beskattningen av realisationsvinst.

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

Vad gäller mitt eventuella valföredrag i Bollnäs med omnejd skall jag gärna skicka inte bara ett TT-refererat till herr finansministern utan hela föredraget i de avsnitt som kan intressera finansministern. Finansministern är också välkommen att lyssna, om det skulle ge mera utbyte.

En anmärkning som finansministern gjorde tidigare skulle jag vilja ta upp. Befinner man sig ute på sjön och skall gå igenom en trång passage är det en fördel om man går mitt emellan två skär – då finns det en chans att komma fram. Finansministern överförde den liknelsen på politiken och menade att hans förslag är riktigt, därför att det kritiserats både från höger och vänster. Jag tror inte, herr finansminister, att den parallellen är helt korrekt. Det visar sig nämligen när man tar del av debatten att det också finns kritik mot regeringens förslag såväl inom LO som bland socialdemokratiska ledamöter av den här riksdagen. Om vi återvänder till sjön är det alltså på det sättet att finansministern under sitt kryssande i denna fråga faktiskt har fått en smula grundkänning.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag är tacksam för liknelsen från sjömanslivet, där herr Hermansson också är mer sakkunnig än jag.

Det där att hålla mitt emellan skären är ingen dålig navigationsteori. Eftersom man får utgå från att den här kammaren ändå är representativ för det folk som har valt ledamöterna i kammaren tycks det ändå vara så att den kurs vi har valt är mest förenlig med hur svenska folket betraktar en så kontroversiell fråga som reavinstbeskattningen.

Självfallet finns det i vårt stora parti avvikande uppfattningar – vi har lyssnat på en sådan i dag – men det utesluter inte att en mycket bastant majoritet av riksdagens ledamöter, framför allt inom det parti jag företräder, är beredd att i voteringen stödja regeringens förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m. 1 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 1 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås be-

gärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262
Nej - 48
Avstår - 5

M o m. 1 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2521 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 1 b röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2521 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 297
Nej - 14
Avstår - 4

M o m. 1 c

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2 o c h 7 a

Herr TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan vid mom. 2 utom såvitt avser 3 000-kronorstillägget. Därefter företas utskottets hemställan i övrigt under mom. 2 samt mom. 7 a till avgörande i ett sammanhang.

Mom. 2 utom såvitt avsåg 3 000-kronorstillägget

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del samt 3:o reservationen nr 3 av herr Andersson i Knäred m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Magnusson i Borås begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Josefson begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 2 utom såvitt avser 3 000-kronorstillägget antar reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 3 av herr Andersson i Knäred m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 48
Nej - 80
Avstår - 186

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 2 utom såvitt avser 3 000-kronorstillägget röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Andersson i Knäred m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat

Ja - 183
Nej - 128
Avstår - 5

Mom. 2 såvitt avsåg 3 000-kronorstillägget samt mom. 7 a

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 4 av herr Mundebo i motsvarande del samt 3:o) motionen nr 2521 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Mundebo begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hermansson begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 2 såvitt avser 3 000-kronorstillägget samt mom. 7 a antar reservationen nr 4 av herr Mundebo i motsvarande del röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 252 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 63
Nej - 17
Avstår - 235

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 2 såvitt avser 3 000-kronorstillägget samt mom. 7 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Mundebo i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 217
Nej - 91
Avstår - 8

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del.

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 263
Nej - 48
Avstår - 5

M o m. 4 o c h 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m. 6 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2521 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 6 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2521 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 297
Nej - 14
Avstår - 4

M o m. 6 b, 7 b o c h c s a m t 8 - 10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m. 11 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 2521 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 11 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 2521 i motsvarande del.

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster.
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 16
Avstår - 4

M o m. 11 b

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 12 a

Herr TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande de frågor som berörs i reservationerna nr 6 och 7. Därefter företas utskottets hemställan i övrigt vid detta moment till avgörande i ett sammanhang.

Beträffande indexreglering av aktievinstbeskattningen

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 12 a beträffande indexreglering av aktievinstbeskattningen röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 235
Nej - 76
Avstår - 5

Beträffande procentsatserna vid aktievinstbeskattningen

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 7 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del samt 3:o motionen nr 2521 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Magnusson i Borås begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

mening för sig. Sedan herr Hermansson begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 12 a beträffande procentsatserna vid aktievinstbeskattningen antar reservationen nr 7 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 2521 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 50
Nej - 16
Avstår - 249

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 12 a beträffande procentsatserna vid aktievinstbeskattningen röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat

Ja - 263
Nej - 47
Avstår - 6

Mom. 12 a i övrigt

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 12 b

Kammaren biföll vad utskottet i detta moment hemställt.

M o m. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-

reservationen nr 7 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 13 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262
Nej - 47
Avstår - 6

M o m. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Magnusson i Borås m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 14 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Magnusson i Borås m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 155
Nej - 155
Avstår - 6

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Håkansson i Rönneberga (c) ur urnan upptog den ena av dessa både sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

M o m. 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 264
Nej - 47
Avstår - 5

M o m. 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Mundebo i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Mundebo begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Mundebo i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mundebo begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 280
Nej - 29
Avstår - 7

M o m. 17 a o c h b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Bergqvist under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 17 a och b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Bergqvist under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergqvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 237
Nej - 68
Avstår - 11

M o m. 17 c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2521 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 17 c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2521 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 298
Nej - 14
Avstår - 4

M o m. 18 o c h 19

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m. 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

*Beskattningen av
realisationsvinster,
m. m.*

reservationen nr 11 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 20 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 48
Avstår - 7

M o m. 21

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261
Nej - 47
Avstår - 7

M o m. 23

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 24 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av herr Magnusson i Borås m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 63 mom. 24 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av herr Magnusson i Borås m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 227
Nej - 80
Avstår - 7

M o m. 24 b, 25 o c h 26

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 3 Vissa körkortsfrågor

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1975/76:28 med anledning av propositionen 1975/76:155 om vissa körkortsfrågor jämte motioner.

I propositionen 1975/76:155 hade regeringen (kommunikationsdepartementet) föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för en körkortsreform som i propositionen förordats.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande:

”I propositionen behandlas olika frågor angående körkort, såsom lämplighetskraven beträffande körkortshavare, förutsättningarna och formerna för körkortsingripande samt åtgärder i fråga om den som har nordiskt körkort.

När det gäller lämplighetskraven föreslås en mera individualiserad och nyanserad bedömning än den nuvarande. Nykterhetskravets betydelse inskräps, men en bedömning med utgångspunkt i den personliga helhetsbilden skall ske. Nuvarande presumptionsregel om att den som har gjort sig skyldig till enstaka fylleri är olämplig som förare föreslås upphävd. I fråga om allmän brottslighet avses i första hand den mera all-

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

Vissa körkortsfrågor

Lördagen den
29 maj 1976

*Vissa körkortsfrå-
gor*

varliga kriminaliteten få betydelse. Även här skall emellertid hänsyn tas till rehabiliteringsaspekten och till den prognos beträffande vederbörandes utveckling som görs vid den straffrättsliga bedömningen.

Beträffande körkortsingripanden föreslås att ökad vikt läggs vid åtgärder mot körkortshavare som har gjort sig skyldiga till allvarligare trafikförseelser – såsom körning mot rött ljus och grövre hastighetsöverträdelser. Också återkallelsetiderna föreslås nyanserade i betydligt högre grad än f. n. Bestämda återkallelsetider – spärrtider – skall anges i beslut om återkallelse, och omprövning av dem skall ske endast om nya omständigheter inträffar som påverkar körkortsfrågan. Även den som får avslag på ansökan om körkort skall kunna få besked om för hur lång tid ett begånget brott etc. utestänger honom från rätten till körkort. Varningsinstitutet skall reformeras och utnyttjas mera effektivt, bl. a. genom att varningen i förebyggande syfte sätts in på ett tidigare stadium än som nu är fallet.

Lämplighetsutredning skall enligt förslaget fortfarande göras och innefatta hörande av kommunalt vårdorgan. Yttrandet från polisen skall emellertid inte innehålla uttalande om vederbörandes lämplighet utan endast en redogörelse för de faktiska omständigheterna.

Som ett led i bekämpandet av trafikbrottsligheten och som ett hjälpmedel för att bestämma åtgärder mot körkortshavare som försummar sig diskuteras ett pricksystem. Förutsättningarna härför övervägs ytterligare av en särskild utredning.

När det gäller handläggningen av frågor om körkortsingripanden avvisas tanken på att återkallelse skall bestämmas genom strafföreläggande. Körkortsingripandet föreslås liksom nu handläggas av administrativ domstol (länsrätt, kammarrätt, regeringsrätten) även vid trafikbrott. Tillämpningen av ett system med allmänt ombud i körkortsprocessen övervägs i det fortsatta reformarbetet."

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1975/76 års riksmöte väckta motionerna

1975/76:804 av fru Karlsson (c),

1975/76:1071 av fru Lindquist (m) och herr Winberg (m), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen begärde förslag innebärande att allmän domstol skulle besluta om körkortsåterkallelse i de fall som angetts i 3 kap. 1 § i trafikmålskommitténs förslag till körkortsreform.

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975/76:2388 av herr Börjesson i Falköping (c), vari hemställtts att riksdagen beslutade att körkortsindragningar skulle handläggas av allmän domstol,

1975/76:2423 av herr Sven Gustafson i Göteborg (fp), vari hemställtts att riksdagen gav regeringen till känna att trafiksäkerhetsutredningen

borde ges i uppdrag att utreda frågan om rehabilitering av personer dömda för rattfylleri eller rattonykterhet och att förslag i frågan därefter förelades riksdagen,

1975/76:2424 av herr Olsson i Edane m. fl. (s),

1975/76:2425 av herr Polstam m. fl. (c), vari hemställdes

1. att riksdagen med avslag på propositionen, såvitt avsåg handläggningen av körkortsingripande vid grövre trafikbrott, beslutade att dessa körkortsåtgärder skulle beslutas i brottmålsprocessen,

2. att riksdagen uttalade att frågor om körkortsingripande skulle regleras i lag och att regeringen därför snarast möjligt borde förelägga riksdagen förslag till lagstiftning i enlighet härmed.

1975/76:2435 av herr Olsson i Sundsvall (c),

1975/76:2436 av herrar Olsson i Sundsvall (c) och Swanström (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till lag om körkort, upptagande huvudreglerna om förutsättningarna för erhållande av återkallelse av körkort,

1975/76:2437 av herr Åkerlind (m),

1975/76:2461 av fru Anér (fp), vari hemställdes

1. att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts angående registrering av belastningsuppgifter i körkortsregistret,

2. att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts angående de kommunala vårdorganens yttrande till lämplighetsutredning vid körkortstillstånd och körkortsingripande,

1975/76:2462 av herrar Jonsson i Alingsås (fp) och Polstam (c) vari föreslagits att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen anhålla att förslag till körkortslag förelades riksdagen,

2. att, om yrkandet under 1 ej bifölls, hos regeringen anhålla att vid utformningen av författningstext beaktades vad i motionen anförts,

1975/76:2463 av herr Lidgard (m), vari hemställdes

1. att riksdagen med avslag på propositionen 1975/76:155 hos regeringen begärde förslag till körkortslag,

2. att riksdagen uttalade

a) att körkortsfrågan i anledning av trafikbrott borde handläggas av domstol,

b) att samarbetet mellan polismyndighet och berörda sociala organ rörande körkortsfrågor borde utformas så, att det ålade ifrågavarande sociala organ att inte endast lämna upplysningar om alkoholmissbruk utan även

lämna andra relevanta upplysningar som kunde ge underlag till en allsidig lämplighetsprövning, och

1975/76:2464 av herr Nyquist (fp), vari hemställts att riksdagen beslutade om en överflyttning till allmän domstol av körkortsfall i anledning av trafikbrott av den allvarliga art att brottet som sådant kunde föranleda återkallelse av körkortet.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:155, såvitt nu var i fråga, och motionerna 1975/76:2425, yrkandet 2, 1975/76:2436, 1975/76:2462 och 1975/76:2463, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande frågan om lagstiftning i fråga om körkortsingripanden,

2. att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1975/76:804,

b) avslå motionen 1975/76:2424,

c) avslå motionen 1975/76:2437,

3. att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1975/76:2461, yrkandet 2,

b) avslå motionen 1975/76:2463, yrkandet 2 b,

4. att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:2423 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande frågan om återanpassning,

5. att riksdagen med avslag på propositionen 1975/76:155, såvitt nu var i fråga, samt med anledning av motionerna 1975/76:1071, 1975/76:2388, 1975/76:2425, yrkandet 1, 1975/76:2463, yrkandet 2 a, och 1975/76:2464 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande frågan om handläggning av körkortsingripanden vid allmän domstol eller förvaltningsdomstol,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2435,

7. att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:2461, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande frågan om körkortsregistret,

8. att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:155, i de delar förslaget inte omfattades av utskottets hemställan, godkände de riktlinjer för en körkortsreform som departementschefen i propositionen förordat.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande körkortsbestämmelsernas författningmässiga utformning av herrar Mellqvist (s), Lindahl i Lidingö (s), Hugosson (s), Rosqvist (s), Östrand (s), Johansson i Åmål (s) och Magnusson i Kristinehamn (vpk) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reserverna angiven lydelse,

2. beträffande handläggningen av frågor om körkortsingripande av her-

rar Mellqvist (s), Lindahl i Lidingö (s), Hugosson (s), Rosqvist (s), Östrand (s), Johansson i Åmål (s) och Magnusson i Kristinehamn (vpk) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:155, såvitt nu var i fråga, samt motionerna 1975/76:1071, 1975/76:2388, 1975/76:2425, yrkandet 1, 1975/76:2463, yrkandet 2 a, och 1975/76:2464 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört beträffande frågan om handläggning av körkortsingripanden vid allmän domstol eller förvaltningsdomstol.

Herr LINDAHL i Lidingö (s):

Herr talman! Även om inresset i kammaren för körkortsfrågor just nu, denna lördagsmorgon, kanske inte är alltför överväldigande så är det – det kan jag, herr talman, försäkra – ett för många människor viktigt reformförslag som vi i dag skall diskutera och besluta om.

Körkortsfrågorna intar en central plats i trafiksäkerhetsarbetet, och det är därför naturligt att man under senare år har ägnat dem betydande intresse med ett flertal viktiga reformer som följd. Detta reformarbete har gällt bl. a. behörigheten att föra tyngre fordon och fordonskombinationer, motorcykelbehörigheten, de medicinska lämplighetskraven och körkortsregistreringen. På så sätt har man steg för steg gått igenom körkortsreglerna och anpassat dem till de krav som dagens trafik ställer. Det är därför naturligt att man nu som ett led i detta reformarbete griper sig an ytterligare ett stort avsnitt av körkortslagstiftningen, som i sig innehåller ett betydande antal delfrågor.

Sammanfattningsvis rör det sig nu om rätten att få och inneha körkort och formerna för handläggningen av körkortsingripanden. Därvid kommer man inte in på sådana frågor som hör samman med förarnas teoretiska och praktiska färdigheter. Dessa frågor har liksom frågorna om den medicinska lämpligheten redan behandlats. Det nu föreslagna reformarbetet gäller i stället den personliga lämpligheten för körkortsinnehav.

I propositionen redovisas de olika delfrågorna utförligt. En genomgående princip i förslagen är att man skall frånga nuvarande tämligen stela schabloner i regler och tillämpning och i stället göra en individuell bedömning som grundas på helhetsbilden av samtliga omständigheter i det enskilda fallet.

Regeringen har i propositionen gjort, tycker vi, en balanserad avvägning mellan å ena sidan hänsynen till trafiksäkerheten och å andra sidan hänsynen till den enskilda människans i dag mycket angelägna behov av att vara betrodd med rätten att köra bil. I detta ligger också att man i hög grad beaktat vad som anförts från de instanser som har mångårig praktisk erfarenhet av körkorts- och trafiksäkerhetsfrågorna i olika led. Det är därför inte förvånande att ett enigt trafikutskott har kunnat ställa sig bakom propositionens förslag i dessa delar. Denna enighet är mycket glädjande.

Jag vill här endast i korthet nämna några av de viktigaste reform-

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

Vissa körkortsfrågor

Lördagen den
29 maj 1976

*Vissa körkortsfrå-
gor*

förslagen.

Huvudtanken är, som jag redan nämnt, att man vid den personliga lämplighetsprövningen skall göra en mera individuell bedömning och anlägga ett nyanserat synsätt när man avväger körkortsingripandet. Då det gäller allmän brottslighet får därmed rehabiliteringsaspekten – dvs. intresset av den enskildes återanpassning i samhället – stor betydelse.

Detsamma gäller vid bedömningen av nykterhetskravet, där departementschefen dock starkt betonar vikten av att kravet upprätthålls.

När det gäller konsekvenserna av trafikbrott understryks att man måste se strängt på sådana förseelser som hastighetsöverträdelser, körning mot rött ljus och underlåtenhet att iaktta stopplikt. I fråga om olovlig körning förordas å andra sidan en mindre restriktiv syn på exempelvis sådana fall då en ung grabb döms för att han har trimmat sin moped. Den nuvarande obligatoriska tvååriga spärrtiden föreslås slopad till förmån för en mera nyanserad bedömning som tar hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

En annan, viktig del av förslaget är införandet av bestämda spärrtider vid körkortsåterkallelse i stället för nuvarande minimitider. Genom den föreslagna ändringen kommer den som får sitt körkort återkallat att lättare kunna anpassa sig och slippa den osäkerhet om återkallelsetidens längd som nu försvårar hans planering. Vidare föreslås en halvering av de längsta återkallelsetiderna, vilka i dag t. o. m. kan överstiga två år och har konsekvenser långt utöver vad som är påkallat från trafiksäkerhetssynpunkt.

Samtidigt som jag alltså med tillfredsställelse noterar den breda enigheten från alla partiers sida om vilka krav vi i framtiden skall ställa på dem som vill föra körkortspliktigt fordon är det med beklagande som vi reservanter konstaterar att oenighet råder på ett par punkter om formella och handläggningstekniska frågor. Den ena punkten gäller författningsfrågan och den andra vilken domstol – tingsrätt eller länsrätt – som skall handlägga fall av körkortsingripanden.

När det gäller körkortsbestämmelsernas författningsmässiga utformning vill jag understryka att den av regeringen förordade tekniken att på grundval av den fullmakt som regeringen har från riksdagen utfärda bestämmelser i en regeringsförordning har goda skäl för sig. Detta förfaringssätt är detsamma som regeringen har använt och riksdagen har accepterat i flera andra sammanhang, t. ex. när det gällde bilbälteslagstiftningen, ett förfaringssätt som hittills har visat sig innebära endast fördelar med framför allt en större åskådlighet och klarhet som resultat.

När man från flera håll har fört fram önskemål om att de för den enskilde och från rätts- och trafiksäkerhetssynpunkt mest betydelsefulla körkortsbestämmelserna bör tas in i en lag, har emellertid vi inte velat motsätta oss en sådan ordning.

Även om vi alltså kan instämma med de borgerliga i lagfrågan kan vi reservanter inte acceptera att en lagreglering skall få fördröja det reformarbete som är så angeläget och som berör många människor i deras

dagliga gärning. Regeringen har i propositionen utgått från att flertalet reformer skall genomföras utan uppskov. Särskilt angeläget är det att den mera nyanserade och individuellt inriktade bedömningen när det gäller förarurvalet kommer att tillämpas så snart som möjligt. Detsamma gäller förslagen till förkortning av de längsta återkallelsetiderna och införandet av bestämda spårtider, för att nu nämna några av de viktigaste reformerna.

Den författningstekniska bearbetning som en lagreglering kräver tar tid, och man kan med all sannolikhet inte räkna med ett ikraftträdande av en lag förrän den 1 januari 1978. Det är enligt vår mening oacceptabelt att försena reformen på detta sätt. Följden kan bli en oenhetlig praxis bland de tillämpande myndigheterna, när en enig riksdag har bestämt sig för ytterst angelägna reformer men dessa inte genomförs. Man kan inte räkna med att myndigheterna bara skall notera förslagens existens, utan naturligtvis påverkas de av propositionen. En del myndigheter försöker kanske följa förslagen i den mån det är möjligt utan att författningen ändras.

Här har man i olika sammanhang uttryckt farhågor för bristande enhetlighet i praxis. Den borgerliga majoritetens förslag är sannerligen inte ägnat att bättra situationen, när man inte kan gå med på att ens övergångsvis, till dess den nya lagen träder i kraft, låta regeringen utfärda en förordning i ämnet. Det är mot denna bakgrund som vi, dvs. socialdemokrater och vpk, i reservationen I kräver "att regeringen – i avvaktan på förslag till körkortslag – övergångsvis och med tillämpning av hittills gällande författningsdelegering bör ha att utfärda föreskrifter i ämnet på grundval av de i propositionen och utskottets betänkande angivna riktlinjerna".

Härigenom kan, herr talman, den mänskligare syn som präglar propositionens förslag till körkortskrav bli inte bara ord på papperet en längre tid framöver – ord som körkortsmyndigheterna bara har att titta på och inte tillämpa – utan praktisk verklighet redan till hösten!

Den andra punkten där vi inte har nått enighet inom utskottet gäller som bekant den väsentliga frågan vilken domstol – tingsrätt eller länsrätt – som skall besluta om återkallelse eller varning på grund av trafikbrott eller trafikförseelse.

När man skall överväga denna svåra fråga som rymmer så många aspekter är det viktigt att man gör klart för sig sakläget. I propositionen har lämnats en fyllig redogörelse härför med beaktande av de omständigheter som har tillkommit under senare år och som helt har förändrat utgångspunkterna. Det är förvånande att utskottsmajoriteten – utan att ha presenterat något nytt material – i generellt hållna termer har avvisat regeringens förslag. Man har inte en nöjt sig härmed utan t. o. m. preciserat en beställning utan att ha något annat underlag än trafikmålskommitténs betänkande, som föranlett en i hög grad splittrad remissits. Mot bakgrund av det anförda finner jag det, herr talman, angeläget att något uppehålla mig vid propositionens redovisning, som genom grundligheten och be-

aktandet av annars förbisedda aspekter har övertygat oss reservanter i utskottet.

Det gäller att klargöra vad det finns för olika typer av trafikmål och hur de behandlas och att också sätta sig in i det omfattande reformarbete som har utförts för att stärka förvaltningsrättsskipningen genom inrättandet av länsrätterna med domstolsmässiga former för handläggningen av mål om körkortsingripanden.

När det gäller återkallelsefallen på grund av trafikbrott utgör trafiknykterhetsfallen – rattfylleri och rattonykterhet – den största gruppen. Inte mindre än 60–70 % av samtliga återkallelser sker med åberopande av trafiknykterhetsgrunden. F. n. prövas straffrågan i sådana fall alltid av tingsrätt, men regeringen har i en annan proposition föreslagit att även vissa fall av lindrigare rattonykterhet skall kunna avgöras genom strafföreläggande. Ett snabbt ingripande sker genom att polisen omhändertar körkortet så snart man har tillgång till analysbevis rörande blodundersökning. Därefter vidtar omedelbart länsrättens interimistiska prövning. Medan straffrågan ligger hos tingsrätten kan målet förberedas i körkortsdelen genom att yttranden etc. inhämtas, dvs. man fullständigar personutredningen. Och detta är en synnerligen viktig punkt i trafiknykterhetsfallen, för erfarenhetsmässigt visar det sig att många av rattfylleristerna har alkoholproblem.

Genom denna komplettering får man alltså fram material som tingsrätten inte har tillgång till och som är absolut nödvändigt för en samlad bedömning av körkortsfrågan. Det förhåller sig nämligen *inte* så som utskottsmajoriteten gör gällande i utskottsbetänkandet, att ställningstagandet – när frågan om brottspåföljd prövas – regelmässigt görs på grundval av en ingående personutredning. S. k. personundersökning är på intet sätt regel när rattfyllerimål och andra trafikmål behandlas vid tingsrätt. Därmed faller – för den från trafiksäkerhetssynpunkt viktiga grupp som trafiknykterhetsfallen utgör – ett av de mera väsentliga skälen i utskottsmajoritetens skrivning till förmån för en överflyttning till tingsrätt.

När det sedan gäller snabbhetssynpunkterna – en aspekt som utskottsmajoriteten också uppehåller sig vid – kan med den i propositionen förordade ordningen målet vara förberett för slutligt avgörande ett tiotal dagar efter det att domen i straffrågan har vunnit laga kraft. Det kommer alltså inte – och det gäller också körkortsmål som grundas på andra trafikförseelser – att ta månader innan avgörandet kommer.

För andra trafikförseelser än trafiknykterhetsbrott och grov vårdslöshet i trafik avgörs straffrågan i det alldeles övervägande antalet fall genom strafföreläggande eller ordningsföreläggande. Här blir således i majoriteten av fall en överflyttning till tingsrätt inte aktuell.

Beträffande allmän brottslighet råder det enighet om att länsrätt skall handlägga körkortsfrågan och detsamma gäller vid omhändertagande på grund av berusning.

Enligt utskottsmajoritetens förslag skulle alltså till tingsrätt flyttas över körkortsåterkallelse vid sådana trafikbrott beträffande vilka tingsrätten

samtidigt dömer i saken. Hur varningsfallen skall behandlas anges inte. Handläggningen av körkortsingripanden mot dem som genom upprepade trafikförseelser har visat sig olämpliga som förare förutsätts däremot ligga kvar hos länsrätt.

Vid den genomgång av problematiken som har gjorts i propositionen har lösningar av angivet slag också diskuterats men avvisats med åberopande av tungt vägande argument som utskottsmajoriteten inte har kunnat bemöta.

Utskottsmajoritetens förslag kan också belysas med utgångspunkt i statistiska uppgifter. Länsrätten i Stockholms län, som handlägger det största antalet körkortsfall i landet, har tillställt utskottet viss statistik. Det rör sig om 52 slumpvis utvalda fall som gäller annan trafikbrottslighet än trafikonykterhet. I tre av dessa fall har körkortet återkallats på grund av en förseelse som avdömts genom tingsrättens dom. I två av nämnda fall har körkortet omhändertagits och återkallats interimistiskt långt innan tingsrätten har meddelat sin dom. Endast i ett fall har körkortsomhändertagandet kommit efter tingsrättens dom. Övriga 49 fall rör sig antingen om återkallelse efter strafföreläggande eller om varningsfall, också de i det övervägande antalet fall efter strafföreläggande.

Den angivna statistiken visar att det inte finns mycket att vinna på en modell av det slag som utskottsmajoriteten vill förorda. I stället får man genom dess förslag en ökad oklarhet. Allmänheten – ja, t. o. m. myndigheterna – får svårt att göra reda för sig i vilka fall körkortsfrågan skall avgöras på det ena eller det andra stället. Och i de fall som hänskjuts till länsrätten kan det därför bli en överraskning för den enskilde att upptäcka att körkortsfrågan inte är avklarad. Ett enhetligt system, där man systematiskt satsar på en upprustning av länsrätterna och ökar snabbheten i handläggningen, är därför enligt vår mening överlägset.

Av stor betydelse i sammanhanget är den genomgripande reformering av förvaltningsprocessen som har skett under senare år. Det förtjänar framhållas att det numera finns nämndemän i länsrätterna precis som i tingsrätterna – men med den skillnaden att nämndemännen i länsrätterna har individuell rösträtt och alltså större inflytande än i tingsrätterna. Det finns också möjlighet till muntlig förhandling för den som begär det. De principer om muntlighet och omedelbarhet som utskottsmajoriteten talar om kan tillgodoses inom länsrätterna lika väl som inom tingsrätterna. Det är alltså inte så att ett mål om körkortsingripande av mera kvalificerad art avgörs av en ensam tjänsteman. Länsrätterna är domstolar likvärdiga med de allmänna domstolarna, något som ofta har förbisetts vid den allmänna debatten.

Det är alltså med det bakgrundsmaterial som jag nu har beskrivit som socialdemokraterna och vpk i utskottet har kommit fram till att propositionens förslag är välgrundade. Men vi har inte velat driva frågan till sin spets eller politisera den. Vi menar att man måste ta hänsyn till den tveksamhet i frågan som har yppats på sina håll och att den på grund härav och med hänsyn till dess betydelse för de enskilda bör

Lördagen den
29 maj 1976

Vissa körkortsfrå-
gor

övervägas ytterligare. Detta måste emellertid ske genom en förutsättningslös utredning, där man beaktar alla aspekter på frågan. I detta sammanhang kan samordningsfrågorna bedömas i hela deras vidd, och därvid kan man också särskilt beakta det viktiga intresset av att motverka onykerheten i trafiken. Trafikonykterhetsfallen spelar ju som jag tidigare nämnde en avsevärd roll bland körkortsåterkallelserna.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 till trafikuskottets betänkande 1975/76:28.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn^o(vpk):

Herr talman! Det intryck jag fick vid den första påläsningen av regeringens proposition angående körkortsfrågorna var, att många betydande reformer på detta område föreslogs i propositionen. Propositionen tar upp en hel rad frågor som alla har sin betydelse för helhetsbilden, bl. a. frågorna om personliga lämplighetskrav, lämplighetsutredning, återkallelsetider, ett pricksystem och handläggningen av körkortsingripanden. Den uppfattning som jag då fick och som jag hela tiden under utskottsbehandlingen bibehållit var att de åtgärder som föreslogs i alla de här frågorna tillsammans utgjorde ett framsteg på området som måste hälsas med tillfredsställelse. Särskilt skall det nämnas att det när det gäller kraven på bilförarna i personligt hänseende föreslås en mera individuell och nyanserad bedömning. Kravet på nykterhet inskräps, men bedömningen skall göras med utgångspunkt i den personliga helhetsbilden.

När det gäller den personliga lämpligheten för körkortsinnehav har det beträffande sådan brottslighet som inte hör till trafiken, s. k. allmän brottslighet, i något sammanhang sagts att man nu ser på detta enligt tesen: "Människan kör i allmänhet som hon lever." Ett sådant betraktelsesätt anser jag vara konservativt, och jag anser att det inte kan vara riktigt att låta ett sådant helt ligga till grund för bedömningen av lämpligheten av att ha körkort. Trafikmålskommittén hade ju också gjort statistiska undersökningar av sambandet mellan allmän brottslighet och trafikbrottslighet och inte ansett sig kunna finna stöd för den citerade tesen. Kommittén föreslog därför att allmän brottslighet skulle slopas som urvalsgrund.

Detta kommitténs förslag utsattes dock för en kraftig kritik av olika remissinstanser. Statistiska centralbyrån m. fl. ansåg att undersökningarna inte möjliggjorde några slutsatser. En del remissinstanser biträdde dock kommitténs linje, medan andra i stort vill behålla de regler som gäller i dag. I propositionen har nu gjorts en avvägning med stöd i de synpunkter som förts fram. Det sägs alltså att körkort bör vägras endast vid kvalificerad brottslighet, alltså sådan som har bedrivits yrkesmässigt eller varit särskilt grov, långvarig eller hänsynlös eller där det är fråga om återfall i allvarlig brottslighet m. m. Vidare har här gjorts ett viktigt understrykande. Det sägs nämligen att vad som särskilt skall beaktas är körkortets betydelse för den enskildes återanpassning. Sådana som

dömts till villkorlig dom eller kortare fängelsestraff skall tydligen kunna få behålla körkortet.

En annan sak som jag uppfattat positivt är att den nuvarande automatiska tvåårsspärren efter olovlig körning föreslås slopad. Herr Lindahl har här nämnt ett typiskt exempel. Det skulle innebära att den som trimmat sin moped inte som nu skall vägras körkort under ett par års tid om han i övrigt uppfyller lämplighetskraven.

Beträffande nykterhetskravet – som är ett väsentligt moment i lämplighetsprövningen, det skall inte förnekas – har man i dag också en presumptionsregel beträffande fylleriförseelse som säger att körkort normalt inte kan fås förrän två år efter förseelsen.

Även i den frågan hade trafikmålskommittén gjort en statistisk undersökning om sambandet fylleri – lämplighet och inte funnit något egentligt samband. Kommittén föreslog att regeln skulle tas bort och ville t. o. m. att alkoholmissbrukare skulle få körkort i vissa fall. Remissinstanserna var emellertid också i det här fallet kritiska, och t. ex. trafiksäkerhetsverket framhöll att problemet alkohol-trafik är en av de allvarligaste trafiksäkerhetsfrågorna. Det var en rätt allmän uppfattning att nuvarande krav på nyktert levnadssätt bör behållas. I fråga om tvåårsregeln rådde det dock allmän enighet om att den borde tas bort, under förutsättning att kraven på utredning av vederbörandes förhållanden inte eftersätts.

Vad jag nu har uppfattat som positivt i propositionens behandling av detta är att samtidigt som man ser allvarligt på onykterheten i trafik så sägs det klart ut att man inte kan bygga sitt ställningstagande i körkortsfrågan i det enskilda fallet på t. ex. en isolerad berusning. Ett omhändertagande på grund av berusning bör leda till undersökning, givetvis, men vederbörande har ändå chansen att få behålla sitt körkort.

För att fortsätta uppräknandet av tilltalande förslag i propositionen vill jag peka på det som gäller själva lämplighetsutredningen, som inte längre skall innefatta ett omdöme om vederbörandes lämplighet. Avgörandet härvidlag tillkommer körkortsmyndigheten, och polisens medverkan begränsas till att gälla inhämtande av underlaget för bedömningen.

För att sedan gå tillbaka till det här med annan trafikbrottslighet instämmer jag helt med propositionen när den framhåller att man bör se allvarligt på sådana förseelser som innebär att särskilt viktiga trafikregler åsidosätts. Som exempel nämns brott mot stopplikt, körning mot rött ljus och grövre hastighetsöverträdelser och i sådana fall förordas ju en skärpning av bestämmelserna. I fråga om återkallelsetiderna föreslås att nuvarande återkallelser på obestämd tid ersätts av sådana på bestämd tid, angivna direkt i beslutet. Detta svarar mot ett önskemål som man har tryckt särskilt starkt på i den allmänna debatten. Detta att den som i dag får körkortet återkallat inte kan få något bestämt besked om den verkliga återkallelsetiden har naturligtvis drabbat många som både i sitt arbete eller på annat sätt varit starkt beroende av körkortsinnehavet. Även den som söker körkort första gången men som får avslag skall

Lördagen den
29 maj 1976

Vissa körkortsfrågor

nu kunna få ett besked om för hur lång tid en förseelse utestänger honom från rätten till körkort. Återkallelsetiderna nyanseras också men i stort föreslås en halvering av de längsta i dag tillämpade spärrtiderna.

Ytterligare en sak bör kanske nämnas i det här sammanhanget. Det s. k. varningsinstitutet föreslås reformerat så att det kan utnyttjas effektivare, bl. a. genom att varningen i förebyggande syfte sätts in på ett tidigare stadium än f. n. Även införandet av ett pricksystem övervägs. Ett sådant system skulle innebära att körkortsinnehavaren vid förseelser åsätts prickar enligt en graderad skala som vägledning för åtgärder mot honom. Tanken är väl då den att när en körkortsinnehavare samlat på sig ett visst antal prickar det kan bli aktuellt att överväga om den samlade prickbelastningen bör föranleda varning eller körkortsåterkallelse. För min del tycker jag att detta verkar vara en förnuftig linje – att inte ta till så drastiska åtgärder som körkortsingripanden men att vederbörande syndare görs medveten om att detta ändå kan bli den slutliga konsekvensen om han fortsätter så att säga i samma stil. Men det här skall ju diskuteras vidare i en särskild utredning och vi får väl se vad denna kommer fram till.

Ja, herr talman, det här var ju bara rosor och för ovanlighetens skull uteslutande positiva omdömen om en proposition. Jag vill understryka vad jag sade inledningsvis att mitt och vpk-gruppens intryck av propositionen är övervägande positivt. Det har väl också varit utskottets eniga uppfattning om den här delen av propositionen. I de här frågorna har vi inte skilt oss. Men jag har ändå velat ge min syn på de förslag som ställs beträffande t. ex. förarurvalet och de andra frågor som nämnts eftersom de starkt bidragit till min uppslutning kring propositionen.

Det som har vållat debatt i utskottet var annars de två frågor som herr Lindahl ingående har redogjort för, dels handläggningen av frågor om körkortsingripande, dels om bestämmelserna skall utformas i kungörelse eller genom lag.

Trafikmålskommittén hade ju föreslagit att man i strafförelägganden skulle kunna ta upp körkortsåterkallelse om högst tre månader och att körkortsåterkallelse i övrigt som föranleds av trafikbrott skall behandlas av allmän domstol. Nu pekas det i propositionen på att förslaget att körkortsåterkallelse skall kunna tas upp i strafföreläggande avstyrks av flertalet av de instanser som har yttrat sig i frågan. Mot den bakgrunden och med hänsyn till de betänkligheter som redovisas mot ett sådant förfarande ger propositionen uttryck för den meningen att det måste vara en allvarlig försämring jämfört med nuläget att föra över dessa mål från länsrätten till en ensam åklagare. Därför avvisas helt tanken att återkallelse skall kunna bestämmas genom strafföreläggande.

Beträffande frågan om överflyttning till allmän domstol har redovisats att bilden av remissvaren är splittrad. Flera remissinstanser av betydelse vill ha en sådan överflyttning. Vi har haft flera sådana motionskrav att behandla i utskottet. Vi har haft de längsta debatterna kring den frågeställningen. Den springande punkten i dessa debatter har varit, tycker

jag, de problem som kan uppstå för den enskilde genom att det förflyter alltför lång tid mellan avgörandet i trafikbrottsmålet och beslutet om återkallelse av körkortet. Trafikmålskommittén fann det vara väsentligt att frågorna om straff och körkortsingripande vid trafikbrott så långt möjligt avgörs samtidigt, och det har väl varit en uppfattning som kommit fram i utskottsdebatten. Utan tvivel kan det vara ett stort bekymmer för många att behöva vänta på sitt körkort, särskilt om man är mer eller mindre beroende av det för sin försörjning. Och jag vill inte sticka under stol med att jag till en början satte ett frågetecken i kanten just för det här spörsmålet. Tveksamheten beträffande regeringens förslag var dock inte så stor att den ledde till motionskrav från min sida.

Jag skall inte upprepa alltför mycket de argument som herr Lindahl utvecklat för reservation 2, men jag måste ändå peka på några saker i den argumentation som förts i propositionen och annat departementsmaterial och som gjort att jag ändå under utskottsarbetets gång har kommit fram till att jag borde stödja regeringens förslag.

Det sägs att den stora mängden trafikbrott numera avgörs genom straffförelägganden och ordningsförelägganden, t. o. m. vid så allvarliga förseelser som körning mot rött ljus, brott mot stopplikt och vårdslöshet i trafik. Tidigare blev domstolshandläggning ofta nödvändig på grund av oenighet i skadestandsfrågan. Med den nya trafikskadelagstiftningen skall så inte längre vara fallet. Dessa förhållanden visar, säger man, att utrymmet för en förening av ansvars- och körkortsfrågan i tingsrätt numera är avsevärt mera begränsat än tidigare och att en samtidig handläggning skulle kunna bli aktuell främst vid trafiknykterhetsbrott. Men just när det gäller dessa fall konstateras det att behovet av en överflyttning till allmän domstol är minst.

En sak av betydelse för mitt ställningstagande är givetvis reformeringen av länsrätterna. Numera finns alltså ett lekmannainflytande i dessa på samma sätt som i tingsrätterna, med den skillnaden att nämndemännen i länsrätterna har individuell rösträtt och alltså större inflytande än i tingsrätterna – herr Lindahl har redan understrukit detta. Det finns också möjlighet till muntlig förhandling. Men ytterligare förbättringar i länsrättsprocessen skall ju utredas, och dit hör frågan om inrättande av ett allmänt ombud i körkortsfall, något som också har krävts i en motion av herr Olsson i Sundsvall.

Mot denna bakgrund har jag kunnat ansluta mig till reservation 2, som med godkännande av propositionen i det här stycket ändå föreslår att den tillsatta utredningen förutsättningslöst får undersöka på vilket sätt det är möjligt att åstadkomma en bättre samordning av ansvars- och körkortsfrågorna, och det skulle också innefatta frågan om den lämpliga ansvarsfördelningen mellan tingsrätt och länsrätt. Bifall till reservation 2 alltså.

Jag yrkar också bifall till reservation nr 1, och jag vill understryka den formulering i denna som säger att det är angeläget att inte körkortsreformen uppskjuts i avvaktan på den författningstekniska bearbet-

ning som krävs för att överföra vissa bestämmelser till en särskild körkortslag. Regeringen bör därför – i avvaktan på förslag till körkortslag – övergångsvis och med tillämpning av hittills gällande författningsdelegering ha utfärdat föreskrifter i ämnet på grundval av de i propositionen och av riksdagen angivna riktlinjerna.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Trafikutskottets betänkande nr 28 om körkortsfrågorna omfattar bara 19 sidor, och det är onekligen mycket litet med hänsyn till att det här är fråga om en genomgripande reform. Anledningen till att vi uttrycker oss så kortfattat är inte på något sätt att vi tillmäter dessa frågor ringa vikt, utan den är helt enkelt att utskottet i så stor utsträckning delar departementschefens uppfattning. Vi tycker att propositionen i stora delar är mycket bra. Vi har ju bara skilt oss åt på två punkter.

Innan jag går in på propositionens innehåll, vill jag beklaga att den lades så sent att utskottsbehandlingen fått forceras på ett sätt som gjort att förslaget inte kunnat handläggas så grundligt som vi skulle ha önskat. Utskottet fann bl. a. att tiden inte medgav en remiss till justitieukskottet. Vi beklagar det, för säkert hade det därifrån kunnat komma många värdefulla synpunkter.

I fråga om regeringsförslaget vill jag först säga några ord om de frågor där vi är helt överens med departementschefen. Här kan jag fatta mig mycket kort, eftersom reservanterna ganska utförligt har tagit upp dessa saker. Jag vill bara säga att när det gäller förarurvalet har vi med stor tillfredsställelse konstaterat att departementschefen, utan att ge avkall på kravet på en mer individualiserad behandling, så starkt framhäver trafiksäkerhetens intresse – och på ett mycket mer markerat sätt än vad trafikmålskommittén gjorde.

Vid den helhetsbedömning som skall göras måste skötsamhet i nykterhetshänsende vara ett krav. Vidare skall speciellt grövre brottslighet, återfall i mer allvarlig brottslighet och kombinationen brottslighet och trafikbrottslighet uppmärksammas. I fråga om reglerna om olovlig körning finner vi också att departementschefen har gjort en riktig avvägning.

När det gäller lämplighetsutredningen och körkortsspärr tillstyrker utskottet de allmänna riktlinjerna. I fråga om lämplighetsutredningen har utskottet dock med anledning av ett par motioner velat understryka att sociala myndigheter endast skall behöva lämna sådana uppgifter som har direkt betydelse för bedömningen av körkortsfrågor. Vi tycker det är bra att departementschefen inte följt utredningens förslag, som innebar att polisens lämplighetsutredning skulle ersättas med utredning av kommunalt vårdorgan. Med hänsyn till den stora vikt som det från rehabiliteringssynpunkt har att det råder ett förtroendefullt förhållande mellan de sociala organen och dem som söker hjälp bör man vid utarbetandet av detaljbestämmelserna om lämplighetsutredningen vara mycket varsam på denna punkt. Det är en sak som utskottet har understrukt.

På två punkter har utskottet enhälligt velat göra en framställning till regeringen med anledning av motioner.

Den första gäller frågan om återanpassning. Trafikmålskommittén ansåg i sitt betänkande att det är en brist att det inte finns något positivt element i de nu gällande bestämmelserna om straff- och körkortspåföljder. Därför borde det vara naturligt, sade kommittén, att man inom trafikrätten försöker hjälpa trafikanterna att undvika återfall i brott. Kommittén tänkte bl. a. på information, utbildning, gruppsamtal m. m. Många remissinstanser visade intresse för kommitténs synpunkter. Trafiksäkerhetsverket ansåg dock att de försök med förarrehabilitering som gjorts i USA inte syntes ge några säkra slutsatser om vilka effekter en sådan verksamhet kan få. Främst på grundval av trafiksäkerhetsverkets och kriminalvårdsstyrelsens remissyttranden avstyrkte departementschefen kommittéförslaget på denna punkt.

Detta tyckte jag personligen var beklagligt och därför väckte jag en motion i frågan. Den huvudsakliga anledningen till detta var att trafikutskottet under sin studieresa i USA förra året hade tillfälle att studera den omfattande verksamhet som bedrivs i USA på detta område. När trafikmålskommittén avgav sitt betänkande kunde den bara åberopa vissa försök som gjorts i Kalifornien – och det var ju det materialet som departementschefen stödde sitt ställningstagande på. Vi fick under vår resa klart för oss att denna verksamhet nu omfattar hela USA. I den översikt över trafiksäkerhetsåtgärder, som utgivits av den amerikanska motsvarigheten till trafiksäkerhetsverket, spelar de här återanpassningsåtgärderna en mycket framträdande roll. Jag har dessutom framför mig en kommuniké av den 3 maj i år från det amerikanska kommunikationsdepartementet, som säger att åtgärderna för att återanpassa dem som dömts för trafiknykterhetsbrott har gett oväntat goda resultat. Man säger att domare som deltar i dessa försök för första gången har börjat inse domstolarnas möjligheter att öka trafiksäkerheten genom samverkande åtgärder mellan straffpåföljd och rehabiliteringsåtgärder. En rapport i ärendet, som heter "Task Force Report on the Adjudication of Drunken Driving Offenses" kommer att publiceras under juli månad i år.

Jag fann det angeläget att trafiksäkerhetsutredningen närmare utreder denna fråga. Självfallet går det inte att överflytta de amerikanska erfarenheterna – det är helt andra förhållanden där – direkt till Sverige, men jag tror att vi bör ta vara på de amerikanska erfarenheterna när det gäller att utforma ett svenskt program.

Jag har med stor tillfredsställelse konstaterat att motionens syfte är helt tillgodosett genom utskottets förslag. När jag har studerat trafiksäkerhetsverkets och kriminalvårdsstyrelsens remissvar har jag inte där funnit några direkta avstyrkanden utan bara vissa uttryck för tvekan om det här åtgärderna skulle vara lämpliga att foga in i det svenska systemet. När jag dessutom känner till kommunikationsministerns stora intresse för trafiknykterheten är jag förvissad om att han mot bakgrunden av de nya omständigheter som jag här anfört inte har något att invända

mot utskottets förslag på den punkten.

Den andra punkten där utskottet på grundval av motioner gör en hemställan till regeringen gäller den enskilda människans rätt att på begäran få ta del av de belastningsuppgifter beträffande henne själv som finns i körkortsregistret. Vi anser inom utskottet att det är en viktig fråga, och vi uttalar därför att motionens syfte bör tillgodoses vid den prövning av frågan som i annat sammanhang sker inom regeringen.

Herr talman! Innan jag går in på de två punkter där vi skiljer oss åt vill jag något ta upp Essen Lindahls beklagande av att vi inte har nått fram till ett fullständigt enhälligt förslag. Det här gjorts många försök att komma fram till samstämmighet. Vi har ägnat många sammanträden och många underhandssamtal åt att försöka nå det syftet, men det visade sig inte möjligt att göra det. Anledningen till att det inte gick är att vi hade så motsatta utgångspunkter när det gäller vilket organ som skall avgöra frågor om körkortsingripanden. Vi ansåg att tingsrätten skulle göra det i fråga om trafikbrott och socialdemokraterna ansåg att frågorna även i dessa fall skulle behandlas av länsrätten. Nu säger reservatnerna från socialdemokrater och vpk att de går med på en förutsättningslös utredning om i vad mån och på vilket sätt det är möjligt att åstadkomma en bättre samordning av ansvars- och körkortsfrågorna, innefattande frågan om den lämpliga ansvarsfördelningen mellan tingsrätt och länsrätt. Det låter bra med en förutsättningslös utredning, men man kan ställa frågan: Blir utredningen förutsättningslös med den skrivning reservanterna har?

F. n. handläggs alla körkortsfrågor av länsrätten. I reservanternas skrivning finns inte ett enda argument till förmån för en överflyttning till tingsrätt. Socialdemokraterna sade tvärtom när de lämnade reservationen att de har funnit att den redovisning som lämnats i propositionen klart stöder slutsatsen att prövningen bör ligga kvar i länsrätten. Essen Lindahls anförande här bar också ett vittnesbörd om att man på socialdemokratiskt håll var helt övertygad om att frågorna skall ligga kvar i länsrätten.

Det andra skälet till att vi inte kom överens är att enligt vår uppfattning principfrågan redan är tillräckligt utredd. En ytterligare utredning om själva principen skulle försena hela detta ärende avsevärt. Det vill jag understryka med tanke på vad reservanterna sagt om vikten av att det inte uppträder förseningar. Regeringsrätten påpekar i sitt mycket intressanta remissyttrande över trafikmålskommitténs betänkande att frågan om tingsrätt eller länsrätt varit föremål för överväganden sedan 1930-talets början – alltså i över 40 år.

Sedan oktober 1954 – alltså i över 20 år – har man inom regeringsrätten vid upprepade tillfällen framhållit att en sådan överflyttning bör övervägas. Nu har senast trafikmålskommittén mycket ingående utrett frågan och föreslagit en överflyttning. Mot detta har inväntats att det har inträffat många nya omständigheter. Man säger att trafikmålskommittén inte kunde ta hänsyn till erfarenheterna från länsrätterna, som ju inrättades den

1 juli 1971. Men kommittén avlämnade inte sitt betänkande förrän i november 1972 och hade alltså kunnat följa länsrätternas arbete i mer än ett år. Men ännu viktigare är det att remissinstanserna, som yttrade sig under sommaren 1974, hade tre års erfarenheter från länsrätterna att bygga på, och ändå har en lång rad av tunga remissinstanser uttalat sig för en överflyttning. Jag skall återkomma till detta. Innan dess vill jag emellertid kortfattat redogöra för majoritetens förslag på denna punkt.

Vi anser att allmän domstol bör besluta om körkortsåterkallelse vid sådana trafikbrott, där domstolen samtidigt dömer i saken. I enlighet med regeringsrättens uppfattning anser vi emellertid att frågor om körkortsingripanden på grund av upprepade trafikförseelser fortfarande skall handläggas av länsrätten liksom samtliga övriga fall. Vår utgångspunkt har varit den enskildes rättstrygghet och trafiksäkerhetsaspekterna. Genom att principerna om muntlighet och omedelbarhet blir tillämpliga kan saken bedömas i ett sammanhang och på ett tidigare stadium än nu. När domstolen skall ta ställning till trafikbrottet gör den ju samtidigt en ingående personundersökning, varför domstolen är väl lämpad att göra den totalbedömning av förarens person som ju med rätta anses vara så viktig för bedömningen av körkortsfrågan.

Herr Lindahl har nu sagt att det inte förekommer någon sådan personbedömning. Det måste bero på ett missförstånd, och jag tror att efterföljande talare som har direkta erfarenheter från arbete i tingsrätt kan rätta herr Lindahl på den punkten. Om en så allvarlig fråga som ett körkortsingripande tas upp i en tingsrätt, kommer förvisso en personutredning att ske.

Domstolen kan också avväga de straffrättsliga åtgärderna och körkortsingripandena mot varandra. För den enskilde måste det dessutom framstå som det enda rimliga att frågan om återkallelse av körkort avgörs i ett sammanhang med trafikbrottet och inte som nu av en länsrätt, som kan avgöra saken flera månader senare. Fru Swartz, som suttit med i en länsrätt sedan länsrätterna inrättades, kommer att ta upp denna fråga närmare. Jag vill dock säga att de utsikter som herr Lindahl målade upp, innebärande att man skulle kunna få ett länsrättsavgörande bara några få dagar efter det att laga dom har verkställts, ser bra ut i teorin, men också den statistik som herr Lindahl själv åberopar visar att det i flera fall är fråga om dröjsmål på flera månader.

Det är sant att överflyttning har avstyrkts av en del remissinstanser, bland dem kammarrätten i Stockholm, rikspolisstyrelsen, ett stort antal länsstyrelser, Motorförarnas helnykterhetsförbund och Svenska transportarbetareförbundet. Men den har tillstyrkts av flertalet tunga remissinstanser, bland dem högsta domstolen, riksåklagaren, tre hovrätter, kammarrätten i Göteborg, Svenska kommunförbundet, statskontoret, riksrevisionsverket, statens trafiksäkerhetsverk, Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, länsstyrelsen i Malmöhus län, KAK, Folksam, Landsorganisationen och Tjänstemännens centralorganisation. Dessutom har regeringsrätten föreslagit en överflyttning som i stort sett samman-

Lördagen den
29 maj 1976

*Vissa körkortsfrå-
gor*

faller med utskottsmajoritetens förslag.

Eftersom trafiksäkerheten med rätta tillmäts så stor vikt är det av intresse att konstatera att trafiksäkerhetsverkets motivering inför en överflyttning av dessa frågor till tingsrätten främst är att det skulle medföra en större trafiksäkerhet.

Nu sade herr Lindahl att han är förvånad över att utskottsmajoriteten utan att förebringa något nytt material har intagit samma ståndpunkt som dessa mycket tunga remissinstanser har förordat. Jag tycker det snarare skulle vara mer förvånande om man inte hade gjort det.

När det gäller jämförelserna mellan kammarrätt och tingsrätt tycks man utgå från att kammarrätterna skulle ha ett bättre processmaterial än tingsrätterna. Jag tror inte det finns någon grund för det påståendet. Jag tror inte att det över huvud taget finns någon anledning att i det här sammanhanget spela ut tingsrätter och länsrätter mot varandra och att t. ex. påstå att röstningsreglerna är så olika, att de som sitter i en tingsrätt – nämndemännen – inte skulle kunna göra sitt inflytande gällande där. Också här får vi få senare höra anföranden av sådana som själva sitter i tingsrätt. Jag tror att de har möjligheter att bedöma den här saken.

Enligt majoritetens förslag kommer vissa frågor att avgöras i tingsrätt – det är de frågor där samtidigt trafiknykterhetsbrottet kommer upp – och andra frågor i länsrätten. Utskottsmajoriteten vill inte här utfärda något omdöme om att den ena rätten skulle vara lämpligare och bättre kvalificerad än den andra; vi tror att de båda är väl kvalificerade, och vi ser den här saken från andra synpunkter än just den.

Nu är det så att inte ett enda av de skäl som jag här har anfört för en överflyttning till tingsrätt finns med i reservationen. Om kammaren alltså skulle bifalla reservationen skulle riksdagen inte säga ett enda ord om detta.

Självfallet kan det bli vissa gränsdragningssvårigheter och samordningsproblem vid en överflyttning av det slag som utskottsmajoriteten förordar, men i likhet med regeringsrätten vill jag peka på att svårigheterna inte bör överdrivas. Regeringsrätten har också visat att den av oss föreslagna uppdelningen går att genomföra utan större besvär. Framför allt slipper man den dubbelbehandling som alltid sker vid trafikbrott nu.

Den andra punkt där vi skiljer oss åt gäller den författningsmässiga utformningen av bestämmelserna. I propositionen hade man avsett att reglerna frågas enbart genom en förordning och alltså inte genom lag. I flera motioner har det emellertid begärts att de väsentliga bestämmelserna skall anges i lag. Här har emellertid utskottet enat sig om att det knappast kan vara tillfredsställande att för de enskilda människorna så väsentliga förhållanden som det här är fråga om regleras i en författning av lägre valör än lag. Utskottet begär därför enhälligt att regeringen under våren 1977 förelägger riksdagen förslag till en lag som tar upp de för den enskilde och från rätts- och trafiksäkerhetssynpunkt mest betyd-

sefulla bestämmelserna och att i samband därmed riksdagen får en redovisning även av den regeringsförfattning som skall finnas jämte lagen.

Så långt är vi alltså överens. Reservanterna vill däremot att delar av reformen skall genomföras omedelbart genom ändringar i nuvarande kungörelser. Mot detta måste vi invända att när utskottet nu är överens om att reformen gäller frågor som från rättssynpunkter och trafiksäkerhetssynpunkter är så angelägna att de inte bör finnas i en förordning utan i en lag, då bör rimligen bestämmelserna utfärdas i ett sammanhang. Om regeringen nu skulle utfärda provisoriska kungörelser inom några månader, skulle det kanske bli samma besvär som det blev beträffande terrängkörningslagen, då tillämpningsföreskrifter i flera fall kom långt efter det att lagen trätt i kraft. – Nej, det är bättre att göra en genomtänkt reform som håller än att komma med improviserade åtgärder.

Herr talman! Låt oss nu försöka summera. Vi är överens i långa stycken. I fråga om vem som skall besluta om körkortsingripanden blir det en utredning vem som än vinner. Skillnaden är att om utskottsmajoriteten vinner skall utredningen ha som utgångspunkt att körkortsingripanden i fråga om enstaka trafikbrott skall behandlas av tingsrätt under det att övriga fall skall ligga kvar i länsrätten. Om reservanterna vinner skall man efter 40 års överläggningar och efter trafikmålskommitténs synnerligen ingående behandling på nytt börja utreda denna fråga från grunden, helt förutsättningslöst. Gissa om det kommer att ta tid!

I fråga om ikraftträdandet vill majoriteten att man inom departementet omedelbart skall sätta i gång arbetet på en körkortslag och en förordning som tillgodoser såväl rättssynpunkter som trafiksäkerhetssynpunkter. Detta går snabbare om man inte ägnar tid åt att försöka provisoriskt lappa på nuvarande förordning, och dessutom blir reformen genom vårt förslag bättre förberedd och kan verka mer effektivt från alla synpunkter.

Herr talman! Det finns ingen anledning att dramatisera skillnaderna mellan utskottsmajoritetens och reservanternas ståndpunkter, men jag tror att ett bifall till utskottets hemställan gör att vi får effektivare och även snabbare åtgärder i den här frågan. Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr LINDAHL i Lidingö (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi har tydligen, herr Sven Gustafson i Göteborg och jag, det gemensamt att vi båda anser att propositionen innehåller många viktiga och angelägna reformförslag. Men vi har trots allt lyckats bli oense på ett par punkter, och i mitt första, alltför långa inlägg redovisade jag de sakliga skäl som varit avgörande för reservanternas ställningstagande.

Vi har hela tiden i trafikutskottet – det tror jag kan intygas från olika håll – velat undvika en lottsituation i det här ärendet. Vi har därför på två mycket viktiga punkter avvikit från propositionen, och vi har sträckt oss mycket långt. Men vad kan sex socialdemokrater och en vpk-are åstadkomma i ett utskott gentemot åtta moderater, centerpartister

och folkpartister som – det må bära eller brista – beslutar sig för att chansa på fru Fortuna?

Herr talman! Uppriktigt sagt förstår jag inte varför samtliga borgerliga ledamöter i trafikutskottet avvisat vårt förslag om sammanjämkning i forumfrågan. De säger sig visserligen tro starkt på fördelarna med en handläggning i tingsrätt – och det må vara deras uppfattning. Men om de bergfast tror på detta kunde de gott gå med på att hänskjuta frågan till justitiekansler Gullnäs utredning – eller hur? Ingen behöver väl tvivla på att det blir en opartisk och förutsättningslös utredning. Tror nu utskottsmajoriteten verkligen på sina argument så har den ju inte heller någonting att frukta.

Vi har verkligen ansträngt oss att gå de borgerliga till mötes, men kompromiss är ju inte detsamma som kapitulation. Detta vill jag starkt understryka.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Här har talats mycket om förutsättningslöshet. Jag vill säga att jag har en fullkomligt förutsättningslös inställning när det gäller frågan om länsrätt eller tingsrätt. Om man skall göra en ändring, om man skall överföra mål från länsrätt till tingsrätt, bör det ju finnas bärande motiv till den överflyttningen. Då återkommer jag till vad jag sade i mitt tidigare anförande, nämligen den springande punkten härvidlag – och det som vi väl alla anser att människorna måste uppleva som ett förfärligt stort problem – är att så lång tid förflyter mellan dom i ansvarsdel och dom i körkortsfrågan.

Men med hänsyn till den reformering som har skett beträffande länsrätten och de utsikter att skynda på handläggningen som man talar om i propositionen tycker jag att frågan kommer i ett annat läge. Jag kan nämna att jag har en kollega som var suppleant under utskottsbehandlingen och som också tjänstgör som ledamot i tingsrätt i Göteborg. Han var väldigt tveksam till att börja med, och vi diskuterade mycket den här frågan om att inte tingsrätten också skulle få avgöra körkortsfrågor. Men han ändrade uppfattning efter hand och ansåg att det fanns mycket som talade för propositionens förslag.

Vad jag vill komma till är att det ändå är resultatet som är det avgörande. Kan man få en behandlingsordning som på ett tillfredsställande sätt tillgodoser körkortsinnehavarens behov och önskemål, så är ju det huvudsaken. Frågan vid vilken rätt ärende skall ligga kan vi inte göra till en huvudsak. Jag tror faktiskt att det finns anledning att förvänta sig att man kan få en sådan behandling i länsrätterna att man kan säga att den är fullt tillfredsställande. Jag har i alla fall den uppfattningen.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Magnusson i Kristinehamn säger att det är resultatet som är det avgörande, och det tycker jag också är riktigt. Det blir en dubbelbehandling med den argumentering som har förts här av såväl

herr Magnusson som herr Essen Lindahl. Det går inte att få ett samtidigt avgörande. Den som döms i en tingsrätt får, när domen avkunnas, icke reda på hur det går med hans körkortsfråga; han kan få vänta i flera månader. Trots de ansträngningar som görs för att förkorta den tiden kommer det att vara så i många fall. Det är det därför som vi för vår del anser att man skall besluta i princip att trafikbrott av det slag som jag här har nämnt skall överflyttas till tingsrätt.

Sedan ville herr Essen Lindahl göra gällande att majoriteten här hade bara en enda önskan. Det var tydligen inte några sakliga skäl, utan vi skulle till varje pris satsa på fru Fortuna. Jag tycker inte det är något särskilt rättvist omdöme. Under de tre år som den här jämviktsriksdagen pågått har jag kunnat konstatera att det från alla sidor inom trafikutskottet finns ett verkligt intresse av att försöka få breda lösningar. Jag har gjort en liten undersökning, som visade att förra året hade utskottet på grund av motioner gjort framställningar till regeringen i enhällighet – alltså vid sidan av regeringens förslag – på åtta punkter. I år har det skett på nio olika punkter. Därtill kommer två fall då det bara funnits en enda reservant. Detta har varit möjligt därför att vi från alla sidor inom utskottet har varit intresserade i sakfrågorna och velat försöka få breda lösningar.

Men här har vi ju olika uppfattningar. Är det då fel att dessa uppfattningar kommer till synes? När det inte gick att jämka ihop på denna punkt, är det väl naturligt att våra uppfattningar kommer till synes.

Då säger herr Lindahl: Ja, men om ni tycker att ni har så bra argument, varför vågar ni då inte vara med om en förutsättningslös utredning – där direktiven enligt reservanterna icke kommer att innehålla ett enda argument till stöd för överflyttning? Vårt skäl är helt enkelt att det kommer att fördröja denna sak ytterligare. Den har diskuterats i 40 år, den har utretts i många år. Det finns ingen anledning att i det här fallet ytterligare förhala saken. Nu är tid att ta ställning i principfrågan.

Herr LINDAHL i Lidingö (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag var i likhet med herr Magnusson i Kristinehamn från början ganska nollställd i den här frågan, gick till verket helt förutsättningslöst men fann propositionen mycket bra och övertygande. MHF och andra nykterhetsorganisationer delar vår uppfattning om propositionen och har också gett uttryck härför, vilket det kan vara skäl att teckna sig till minnes.

Varför den här stora kärleken, herr Sven Gustafson i Göteborg, till trafikmålskommittén på en punkt – när det gäller forumfrågan? I övrigt har jag fattat herr Gustafsons inlägg på det sättet att han hälsar med tillfredsställelse alla de ändringar som skett i propositionen och där man på väsentliga punkter tagit avstånd från trafikmålskommitténs förslag. Men när det gäller just forumfrågan ökar plötsligt värdet av trafikmålskommitténs ställningstagande i herr Gustafsons ögon.

Trafikmålskommitténs betänkande har knappast på någon punkt lagts

till grund för förslagen i propositionen. Men just när det gäller forumfrågan – och bara där – talar herr Gustafson om hur oerhört viktigt utredningens ställningstagande varit. Men det är tydligen bara på den punkten som herr Gustafson helt sluter upp bakom trafikmålskommitténs förslag.

Om tiden det tillät skulle man kunna orda mycket om inställningen hos olika remissinstanser. Även i utskottet har man åberopat olika remissyttranden. Jag skulle, om tiden medgav, kunna redovisa minst lika många yttranden till förmån för reservanternas uppfattning som dem herr Gustafson här åberopat.

Det är riktigt att vi många gånger blivit överens i trafikutskottet. Vi behandlade häromnatten postens organisationsfrågor, och då steg herr Torwald upp och hyllade trafikutskottet och sade att det var föredömligt hur väl man där hade kommit överens vid behandlingen av det kontroversiella ämnet. Jag hade tänkt – liksom herr ordföranden – att vi i dag skulle behandla de här frågorna på ett trevligt och avspänt sätt, och det tycker jag också vi har gjort. Och betrakta det då inte som en alltför stor elakhet om jag säger, att ingen kan beskylla vår ordförande för att ha överansträngt sig i sin strävan att på denna punkt åstadkomma ett enhälligt utskottsbetänkande.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är ganska fäfängt att diskutera inre angelägenheter i utskottet. Men utskottets ledamöter vet hur många sammanträden vi har haft, hur vi har utlyst extra sammanträden för att se om vi skulle kunna nå fram till enighet och hur många underhandssamtal det har varit. Men vi har fått konstatera att här var det i grunden olika ståndpunkter. Och jag vill på nytt fråga: Vad är det då för fel att dessa ståndpunkter kommer fram?

Herr Lindahl säger att det är så egendomligt att jag, när jag har kritiserat trafikmålskommittén på så många andra punkter, plötsligt tycker att kommitténs förslag är bra på den här punkten. Ja, jag har ingen auktoritetstro. Jag anser inte att allt som trafikmålskommittén har sagt är bra eller att allt som den har sagt är dåligt. Jag har funnit att när departementschefen gått ifrån trafikmålskommitténs förslag i fråga om förarurval och en hel del andra saker, så han har haft synnerliga goda skäl för detta. Jag har sagt att de statistiska utredningar som trafikmålskommittén gjorde på den punkten inte håller.

Då det däremot gäller forumfrågan tycker jag att kommittén har framlagt ett bra material, och framför allt har ju remissinstanserna gjort detta. Det är högsta domstolen, riksåklagaren, tre hovrätter, kammarrätten i Göteborg, Kommunförbundet, statskontoret, riksrevisionsverket, statens trafiksäkerhetsverk och Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, som just skall tillgodose trafiksäkerhetssynpunkter. Vidare KAK, Folksam, Landsorganisationen och TCO.

Det är deras uppfattning som det handlar om – plus de många näm-

demän och domare i tingsrätter som jag har talat med och som har sagt hur de känner det när de har dömt någon för trafikbrott och sedan inte kan säga ett dugg om när den dömdes körkortsfråga kommer upp. De vet att det kan dröja flera månader och att detta kan drabba vederbörande på ett sätt som allvarligt kan skada hans möjligheter att rehabiliteras i samhället. Det är detta som har gjort att vi har intagit denna ståndpunkt.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Det är snart lördag eftermiddag, och jag föreställer mig att kammarens ledamöter liksom också den tjänstgörande personalen vill att vi inte håller på att debattera så länge. Därför skall jag göra mitt inlägg ganska kort. Utskottets ordförande har dessutom redan på ett klarläggande sätt redovisat handläggningen av detta ärende i trafikutskottet.

Jag måste emellertid vända mig mot herr Lindahl i Lidingö, som påstod att vi har behandlat detta ärende summariskt. Jag kommer nu inte ihåg hur många sammanträden utskottet har haft i denna fråga eller hur många gånger vi har överlagt om den vid sidan av sammanträdena, men det har varit många gånger. Därför är det fel att påstå att vi inte har behandlat ärendet seriöst. Det har vi gjort, trots att propositionen lades fram ganska sent.

Herr Lindahl räknade här upp ett antal remissinstanser som har avstyrkt förslaget, men han nämnde inte dem som har tillstyrkt, bl. a. Folksam – alltså det företag där herr Lindahl själv är anställd som direktör.

Regeringens proposition 1975/76:155 om vissa körkortsfrågor innehåller många bra förslag. Ja, man kan t. o. m. säga att regeringsförslaget i huvudsak, efter vissa justeringar, är acceptabelt. Men speciellt i ett avseende, som jag här vill beröra, kan vi inte acceptera herr Norlings förslag. Det har heller inte trafikutskottets majoritet kunnat göra. Det gäller handläggningen av frågor som rör körkortsingripanden vid trafikmålsprocesser. Där har utskottet delat sig. Den borgerliga majoriteten i utskottet hävdar, i motsats till socialdemokraterna och kommunisterna, att i sådana fall där allmän domstol skall pröva påföljderna av trafikbrott skall den också pröva körkortsingripandena. I regeringspropositionen föreslås – och det stadgas också i nu gällande bestämmelser – att körkortsingripanden skall handläggas av administrativ domstol, dvs. länsrätt, kammarrätt och regeringsrätt, även om körkortsingripandet föranleds av trafikbrott.

I flera motioner väckta i anledning av propositionen föreslås från flera partier att mål som rör körkortsingripanden vid grövre trafikbrott skall handläggas av allmän domstol. Detta måste vara riktigt från både rätts-säkerhets- och effektivitetssynpunkt. Det är inte tillfredsställande att påföljden vid grövre trafikbrott kan utmätas av två av varandra oberoende instanser. Enligt regeringsförslaget skall nämligen allmän domstol utdöma påföljd för själva trafikbrottet. Därefter skall länsrätten avgöra huruvida körkortsindragning skall utdömas. Detta innebär att den som gjort sig skyldig till trafikbrott först får påföljden utdömd av allmän domstol

och därefter får avvakta – det har hänt att man fått göra det under mycket lång tid – länsrättens utslag om körkortsindragningen.

Var och en måste förstå att det är mycket otillfredsställande och besvärande för vederbörande att inte veta hur det kommer att gå med körkortet. Många av dem det här gäller är helt beroende av körkortet för sin utkomst. En sådan handläggning blir därför synnerligen besvärande för dem. En samlad bedömning i en och samma domstol, där hänsyn bättre kan tas till olika omständigheter och där sanktionsåtgärderna kan vägas mot varandra, är sålunda att föredra. Jag föreställer mig att ett handläggande i en och samma domstol måste bli betydligt rättvisare.

Denna fråga har varit under utredning i många år. Nackdelarna med det system som nu gäller är så uppenbara att det inte finns någon anledning att ytterligare uppskjuta beslutet. En ändring till det bättre *nu* är sålunda högst angelägen. Jag kan inte finna att saken har något att vinna på en ytterligare försening genom fortsatt utredning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till trafikutskottets hemställan på alla punkter.

Herr LINDAHL i Lidingö (s) kort genmäle:

Herr talman! För kvittningsmannen som värnar om vår hemresa förstår jag att tillfället inbjuder till korta repliker. Men jag vill ändå säga till herr Persson i Heden att jag aldrig påstått att behandlingen i utskottet varit summarisk. Det måste vara ett minnesfel. Så har jag inte uttryckt mig. Jag har sagt att de borgerliga ledamöterna varit blockerade i sitt ställningstagande i forumfrågan och därför icke varit mottagliga för det kompromisserbjudande som vi har gjort. Majoriteten chansar alltså på fru Fortuna vid den kommande lottdragningen, trots att man också erkänner att här finns en hel del gränsdragningsproblem.

Vi säger att om majoriteten och minoriteten anser att det finns en hel del gränsdragningsproblem, låt då en av landets främsta ämbetsmän, justitiekansler Gullnäs, förutsättningslöst se över frågan. Gullnäs har i andra sammanhang gjort sig känd för att arbeta med synnerligen stor snabbhet – jag kan t. ex. peka på betänkandet Lokala trafikföreskrifter, som framlades alldeles nyligen. Det kan då bli möjligt att inom ett år redovisa en samlad bedömning som gör det lättare för oss att ta ställning. Då kanske man kunde lösa dagens lottningsfråga i mycket stor enighet här i riksdagen.

Men den chansen har den borgerliga majoriteten i trafikutskottet sagt nej till. Att man säger nej till en förutsättningslös utredning tycker jag är majoritetens stora svaghet.

Herr PERSSON i Heden (c) kort genmäle:

Herr talman! Det har vid upprepade tillfällen påpekats från denna talarstol att *forumfrågan* har utretts i 20 års tid och diskuterats ännu längre. Vi måste därför nu ta ställning till frågan och erfarenheterna har visat

att utskottsmajoritetens synpunkt är den riktiga. Tror herr Lindahl i Lidingö att det på något år går att få fram ett underlag för en bättre bedömning av frågan än vad en grundlig utredning, som pågått under 20 år, presterat. Det tror inte jag och inte utskottsmajoriteten heller.

Herr LINDAHL i Lidingö (s) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ordförande uttalade häromdagen i Svenska Dagbladet det som han har upprepat här i dag, att frågan är tillräckligt utredd – den har utretts i 20 år. Nu säger herr Persson i Heden samma sak. Om vi, herr Gustafson och herr Persson, har fått vänta i 20 år bevisar det hur svårbemästrade frågor vi har att ta ställning till. Det tog tio år innan trafikmålskommittén kunde lägga fram ett förslag, och det har på många punkter avvisats vid remissbehandlingen. Departementet där emot har, såvitt jag förstår, handlat med föredömlig snabbhet och gjort denna överarbetning på mycket kort tid.

Men remissbehandlingen vittnar om en stor splittring, det kan inte herr Persson förneka. I riksdagen kan den borgerliga majoriteten blott med lottens hjälp eventuellt vinna omröstningen. Vi reservanter säger då: Detta är ingen bra start för en stor och viktig reform. Det borde herr Persson kunna hålla med om.

Herr PERSSON i Heden (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har i mitt huvudanförande påpekat vilka svårigheter som föreligger för en körkortshavare om två domstolar skall handlägga frågan om körkortsindragning. Först skall då allmän domstol döma i trafikbrottet och sedan skall länsrätten avgöra huruvida vederbörande skall bli av med sitt körkort. Han kan få vänta i månader, ja, rent av i år innan avgörandet har träffats. Det är ett otillfredsställande förhållande och det har berett många människor stora svårigheter. När en utredning nu har klargjort dessa frågor finns det igen anledning att vänta. Om inte herr Lindahl och socialdemokraterna inser detta, måste vi tyvärr låta lotten avgöra frågan.

Herr Lindahl i Lidingö har nämnt remissinstanserna. Låt mig upprepa de remissinstanser som har tillstyrkt förslaget. Det är Landsorganisationen, Tjänstemännens centralorganisation, högsta domstolen, riksåklagaren, domstolsväsendets organisationsnämnd, statskontoret, riksrevisionsverket, trafiksäkerhetsverket – som också bör vara en tung instans –, Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, Svenska kommunförbundet, Folksam och länsstyrelsen i Malmöhus län.

Herr JOHANSSON i Vrångeback (m):

Herr talman! Jag skall väl inte lägga mig i uppgörelsen mellan utskottets värderade ordförande och herr Lindahl i Lidingö. Eftersom jag har varit med vid ärendets behandling i utskottet måste jag ändå vitsorda att det har varit många turer och att vår ordförande har gjort allt han har kunnat för att vi skulle kunna föra fram ärendet i enighetens tecken. Det har

Lördagen den
29 maj 1976

*Vissa körkortsfrå-
gor*

emellertid inte lyckats, och jag tycker att det yttrande som herr Lindahl i dag har fällt är litet underligt. Herr Lindahl har tydligen glömt bort vad han sagt i utskottet; i varje fall har han ändrat sitt ordval i dag.

Propositionen 1975/76:155 innebär i väsentliga stycken förbättringar. Därom är man helt överens i trafikutskottet. Inom remissinstanserna är meningarna delade på vissa punkter, men på en väsentlig punkt föreligger samstämmighet, nämligen när det gäller behovet av nyansering av bedömningen i körkortsmål.

Moderata samlingspartiet vill understryka departementschefens synsätt, nämligen att det är både logiskt och nödvändigt att helhetsbilden av vederbörande liksom av hans personliga förhållanden beaktas vid bedömningen av huruvida han är lämplig som motorfordonsförare.

I motionen 2463 av herr Lidgard har också en mera individualiserad och nyanserad bedömning framhållits som värdefull; en sådan bör vara en allmän riktlinje.

Det står numera klart för alla att alkoholen utgör en verklig fara i trafiken. Motorfordon och sprit går inte ihop, och därför måste alkoholen i trafiken bekämpas med alla medel. Därför bör riktlinjerna för körkortstillstånden vara så utformade att största hänsyn tas till sökandens nykterhetsförhållanden, dvs. om sökanden är känd för ett nyktert levnadssätt. Härvidlag är lämplighetsutredningen av mycket stor betydelse för körkortsmyndigheten. I motionen 2463 framhålls vidare bl. a. det värdefulla i ett gott samarbete mellan polismyndighet och de sociala organen. Detta bör resultera i att upplysningarna ger ett gott underlag för en allsidig lämplighetsprövning.

Den fråga som rönt det största intresset i det här sammanhanget, och inte minst i debatten här i dag, är frågan om vilken myndighet – allmän domstol eller länsrätt – som skall handlägga körkortsingripandena. Remissinstanserna är av delade meningar, och det förvånar mig.

Herr talman! Jag har deltagit i domstolsarbete i över 30 år – först i häradsrätt och senare i tingsrätt – och jämt och ständigt fått höra frågan av den tilltalade: "Hur går det med mitt körkort?" eller "När får jag körkortet tillbaka?" Det är för den tilltalade helt obegripligt att det är en annan domstol, länsrätten, som beslutar i körkortsfrågan. Detta mitt påstående stämmer väl överens med uppgiften att inte mindre än 80 % av de tilltalade ansåg att körkortsfrågan borde avgöras av allmän domstol i samband med straffets bestämmande. Man kan inte komma ifrån att den tilltalade anser sig dubbelbestraffad när två olika domstolar dömer i en och samma händelse.

Vi kommer inte ifrån trafikmålskommitténs ståndpunkt att det från både rättssäkerhetssynpunkt och trafiksäkerhetssynpunkt måste vara det riktiga att körkortsfrågan avgörs i brottmålsprocessen. Dessutom är en sådan gemensam handläggning av målet mindre kostnadskrävande både för den enskilde och för det allmänna.

Viktigast måste emellertid vara att rättssäkerheten på bästa sätt hävdas samt att man får en snabb och smidig handläggning av målet och en

samlad bedömning. Det är fullt riktigt som LO framhåller att det genom den samlade bedömning som kan ske om allmän domstol får besluta i ärendet ges större möjligheter till flexibilitet i straffutmätningen. För många av de tilltalade är indragningen av körkortet vida kännbarare än själva påföljden. Detta gäller främst trafikchaufförer, långtradarförare m. fl. Innehav av körkort är för dessa grupper en av de viktigaste förutsättningarna för deras och familjens försörjning.

Om den domstol som dömer i trafikbrottet även får bestämma om körkortet, kan största hänsyn tas till de rent personliga förhållandena i varje särskilt fall. Den möjligheten finns inte nu när allmän domstol dömer i trafikbrottet och länsrätten bestämmer i körkortsfrågan.

När departementschefen föreslår att körkortsingripandet även framdeles skall ligga kvar hos länsrätten så stöder han sitt ståndpunktstagande, bl. a. på möjligheten till muntlig förhandling inför länsrätt samt det lekmannainflytande som finns där.

Jag hänvisar till s. 115 i propositionen r. 2 uppifrån räknat där det – det gäller således länsrätten – står följande: "Förfarandet är skriftligt, men muntlig förhandling får hållas när sådan kan antas vara till fördel för utredningen. Muntlig förhandling skall hållas om enskild part begär det och förhandling inte är behövlig och inte heller särskilda skäl talar mot det."

Vad beträffar den muntliga förhandlingen torde den frågan vara väl sörjd för i allmän domstol. Där måste allt som rör trafikbrottets bedömning komma fram muntligt sedan vi numera har helt muntlig handläggning av målen inom allmän domstol. Att få fram något ytterligare i länsrätten torde vara uteslutet. Därmed faller det argumentet till förmån för handläggning i länsrätt. Dessutom är detta ett helt onödigt dubbelarbete. Det kan inte vara rationellt att samma händelse skall delas upp och förekomma i två olika domstolar. Detta medför givetvis desutom onödiga kostnader.

Påståendet att lekmannainflytandet i länsrätt skulle vara större än i tingsrätt är felaktigt. I tingsrätten sitter fem nämndemän, medan det i länsrätten endast sitter tre nämndemän. Det har ju också i debatten framhållits de olika röstförhållanden som skulle förekomma inom länsrätt och domstol. För att vederlägga det påståendet vill jag ha sagt att när det sitter fem nämndemän i allmän domstol och fyra av dessa fem är eniga så "överröstar" dessa domstolens ordförande och den femte nämndemannen.

Jag vill också understryka vad utskottet säger, nämligen: "För den enskilde måste det dessutom framstå som rimligt att frågor om återkallelse av körkortet avgörs i ett sammanhang med trafikbrottet och inte som nu i förekommande fall sedan månader förflutit efter det dom i målet vunnit laga kraft."

Vad utskottet och majoriteten nu vill är att allmän domstol skall handlägga körkortsfrågan i de fall där samma domstol samtidigt dömer i trafikbrott, såsom grov vårdslöshet i trafik, rattfylleri, rattonykterhet och

Lördagen den
29 maj 1976

Vissa körkortsfrågor

andra trafikfarliga brott. Detta måste vara ett korrekt och logiskt system. Vid en saklig bedömning har man inget bredare underlag för att körkortsingripandena vid nämnda trafikbrott skall handläggas av länsrätt.

Jag har på den punkten, herr talman, litet svårt att förstå varför inte utskottets socialdemokratiska ledamöter kan ansluta sig till utskottets uppfattning. I reservationen 2 säger reservanterna att man inte har möjligheten att på nuvarande stadium göra ett ställningstagande. Man vill i stället ha en ny utredning. Vi tycker att detta är ett undanglidande. Utskottet har redovisat så starka skäl för en överflyttning av viss del av körkortsingripandena till tingsrätt att någon vidare utredning ej är behövlig.

Vidare hör det inte till vanligheterna ute i världen att det är två olika domstolar som dömer i här berörda brott och händelser.

Från rättssäkerhetssynpunkt är det ytterst angeläget för den enskilde att de nya bestämmelserna regleras i lag. Det räcker inte med att riksdagen godkänner vissa riktlinjer och sedan överlåter åt regeringen att bestämma och utfärda närmare föreskrifter. Dessa föreskrifter blir för många människor så viktiga att riksdagen klart bör få veta vad den beslutar om. Att regeringen sedan skall utfärda vissa tillämpnings- och verkställighetsföreskrifter bör stå klart.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till trafikutskottets betänkande nr 28 till alla delar.

Herr LINDAHL i Lidingö (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Johansson i Vrångeback sade inledningsvis att en fråga som ofta ställs till honom är denna: När får jag mitt körkort tillbaka? Jag vill då hänvisa till att jag i mitt inledningsanförande tog upp just frågan om snabbheten och effektiviteten, som ju är utgångspunkten för minoritetens ställningstagande. Så på den punkten råder fullständig enighet, herr Johansson.

Det kan vara frestande att citera direktiven till justitiekansler Gullnäs, som skall utreda vissa frågor på detta område. I direktiven, som utfärdades så tidigt som den 18 mars, står följande: "En annan fråga om handläggningen gäller önskemål om en så stor snabbhet som möjligt. I detta avseende har i propositionen pekats på angelägenheten av att länsrätten tidigast möjligt kopplas in i ett omprövningsärende för att därigenom kunna bereda saken. Man kan överväga bl. a. en utbyggnad av under rättelseskyldigheten från polis och åklagare. Önskemålen om snabbhet accentueras genom förslagen i propositionen bl. a. de om bestämda återkallelsetider. Utredningsarbetet bör inriktas på en allsidig genomgång av de möjligheter till reformer som finns på området."

Frågan om snabbheten och effektiviteten ligger alltså redan under utredning.

Herr JOHANSSON i Vrångeback (m) kort genmäle:

Herr talman! Som utskottsmajoriteten säger tar det flera månader mellan förfarandet i våra domstolar och till dess att det blir klart med kör-

kortet. Det är en erfarenhet som jag har gjort, och man tycker att det är oförlåtligt. Vi strävar väl alla efter att förkorta det avståndet, men att det fortfarande är stort går inte att bestrida.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! I den proposition om vissa körkortsfrågor som nu ligger på riksdagens bord behandlas viktiga avsnitt av körkortsområdet. Regeringen vill starkare än f. n. inrikta bedömningen på trafiksäkerhetsaspekterna, samtidigt som bedömningen nyanseras och individualiseras. En strävan är att den enskilde inte skall drabbas av körkortsingripanden i vidare mån än som behövs för att trafiksäkerhetens krav skall tillgodoses och att hans anpassning i samhället inte skall hindras utan om möjligt underlättas och stödjas. Som en komplettering till de reformer som nu föreslås omedelbart genomförda skall övervägas ytterligare förbättringar, och för det ändamålet har regeringen tillsatt en särskild utredning, som vi hört flera av talarna i debatten hänvisa till och som leds av justietiekantern.

Till grund för huvuddelen av propositionen ligger en bearbetning av trafikmålskommitténs förslag i betänkandena Rätten till ratten, men även åtskilliga andra frågor har tagits upp. Det gäller t. ex. förslagen om utländska körkort, där bl. a. de internordiska körkortsfrågorna intar en central ställning.

Trafikmålskommitténs förslag innehöll undersökningar och överväganden i en rad besvärliga körkortsfrågor, av vilka flera har diskuterats i åtskilliga omgångar och också tidigare utretts. Det gäller t. ex. frågorna om allmän brottslighets betydelse vid förarurvalet och likaså nykterhetskraven. De processuella frågorna om vilken domstol – tingsrätt eller länsrätt – som skall besluta om körkortsingripanden hör också till de mera omdiskuterade problemen.

Kommitténs betänkanden blev föremål för en omfattande remissbehandling. Sammanlagt hördes ett femtiotal remissinstanser, bl. a. företrädare för de allmänna domstolarna, förvaltningsdomstolarna, länsstyrelserna, länsrätterna, åklagare, polis, advokater, trafiksäkerhetsmyndigheterna och trafiksäkerhetsorganisationerna, förutom motororganisationerna och arbetsmarknadens parter.

När remissvaren ställdes samman visade det sig att remissopinionen var starkt splittrad. Flera remissinstanser menade att betänkandena över huvud taget inte kunde läggas till grund för lagstiftning i befintligt skick. Andra instanser var starkt kritiska i olika delfrågor. Som exempel på det kan nämnas att de vetenskapliga undersökningar som kommittén hade låtit utföra i fråga om sambandet mellan allmän brottslighet och onykterhet å ena sidan och trafikbrottslighet å andra sidan kritiserades starkt. Sakkunniga instanser, t. ex. statistiska centralbyrån, ansåg att det inte var möjligt att dra några säkra slutsatser av det presenterade materialet. Även i flertalet andra frågor framkom kritik eller yppades delade meningar. Det gällde t. ex. förslagen om rehabilitering, trafikkonsulent-

Lördagen den
29 maj 1976

Vissa körkortsfrågor

organisation och villkorlig återkallelse.

Förslaget att körkortsåterkallelser med anledning av trafikbrott skulle flyttas över till tingsrätt fick stöd hos åtskilliga remissinstanser. En rad instanser, varav många hade särskild erfarenhet av körkortsfrågor, företrädde emellertid den motsatta ståndpunkten, dvs. att länsrättshandläggningen skulle bibehållas. Vi har under debatten i dag hört uppräknningar av de olika sidorna. Bl. a. pekade dessa sistnämnda instanser på den erfarenhet som man numera har av länsrättsorganisationen men som kommittén inte hade kunnat beakta. Man framhöll också att det fanns ett betydande utrymme för olika reformer i syfte att effektivisera handläggningen vid länsrätt. Även när det gällde forumfrågan var alltså helhetsbilden av remissyttrandena splittrad.

Herr talman! Jag har velat nämna dessa drag ur remisskritiken för att visa den komplicerade karaktären av de frågor som har behandlats och för att ge en dimension åt den därpå följande departementsberedningen. Vid denna gick vi punkt för punkt igenom trafikmålskommitténs förslag. Med hänsyn till de besvärliga avvägningar som måste göras var detta ett både svårt och tidsödande arbete. Man kan utan överdrift påstå att det var en helt ny utredning som gjordes, ett arbete som bedrevs i kontakt med andra departement, trafiksäkerhetsverket, rikspolisstyrelsen m. fl. Så kunde man till slut komma fram till lösningar i olika avscenden och lägga fram den proposition som riksdagen i dag beslutar om. Jag konstaterar också att man i trafikutskottet i alla de viktigaste delarna har anslutit sig till propositionen. På ett par punkter har emellertid meningsskiljaktigheter uppstått.

När det gäller den ena av de punkter som har föranlett meningsbrytningar – frågan om den författningsmässiga regleringen – har regeringen tidigare erhållit riksdagens bemyndigande att utfärda föreskrifter när det gäller vägtrafiklagstiftningen. Förutsättningarna för detta bemyndigande har varit givna. Så snart det rört principfrågor har det varit självklart att de skall föreläggas riksdagen, medan regeringen, när det rört administrativa rutiner o. dyl., snabbt har kunnat fatta ett eget avgörande. Jag vill säga att denna delegation från riksdagens sida har varit värdefull i det praktiska arbetet. Utan den hade vi knappast kunnat genomföra det hittillsvarande reformarbetet på vägtrafiklagstiftningens område så friktionsfritt som det ändå har gått. Jag tänker då på den successiva övergången till ett differentierat körkortssystem, körkortsutbytet och införandet av ett nytt körkortsregister, bilregisterreformen, enhetliga nordiska trafikregler osv.

När nu dessa reformer i stora delar har genomförts, återstår trots allt mycket att göra med hänsyn till de erfarenheter som efter hand fås av verksamheten, och jag hoppas att författningsfrågorna inte heller i framtiden skall hindra en smidig fortgång av reformarbetet.

Det för dagen väsentliga är emellertid att de reformer som riksdagen nu beslutar i fråga om körkortskravens utformning kan träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen har i propositionen lagt särskild vikt vid

detta och därför uttalat som sin mening att flertalet av de föreslagna reformerna skall träda i kraft utan uppskov. Detta uttalande är väl underbyggt. Genom egen erfarenhet av en mångårig handläggning av körkortsfrågor i mitt departement kan jag vitsorda behovet av snara åtgärder. Särskilt framträdande är nödvändigheten av en nyansering av det slag som regeringen har förordat. Utskottsreservanternas förslag att regeringen åtminstone övergångsvis skall få utfärda de föreskrifter som föranleds av propositionen och utskottsbetänkandet vill jag därför med eftertryck instämma i. Detta förslag är så mycket mer motiverat som regeringen redan i propositionen utförligt har redovisat förslagen och också presenterat vissa skrivningar som är direkt avsedda att ingå i en blivande författning.

När det gäller den andra frågan där olika mening har yppats – nämligen den om vilken domstol som skall handlägga körkortsingripanden – vill jag återknyta till vad jag tidigare har anfört om trafikmålskommitténs förslag, remissbehandlingen och övervägandena inom departementet och regeringen.

Det var en helt förutsättningslös genomgång som sattes i gång och som innefattade åtskilliga moment. Trafikmålskommitténs förslag analyserades och bedömdes. Bl. a. stod det relativt snart klart att man inte på det sätt som kommittén hade föreslagit kunde försvaga rättssäkerheten genom att låta körkortsfrågan avgöras genom strafföreläggande. Som bekant avgörs ju numera straffröreläggandet i en stor del av de körkortsfall som aktualiseras genom sådant föreläggande eller genom ordningsföreläggande. Hur de sistnämnda föreläggandena skulle fogas in i systemet hade över huvud taget inte närmare klarlagts i kommitténs betänkanden. Förslagen jämfördes med vad remissinstanserna hade uttalat och kompletterande material i fråga om statistiska uppgifter och upplysningar om arbetet vid länsrätterna etc. inhämtades.

När så allt detta material vägdes samman stod det klart att alldeles övervägande skäl talade för ett bibehållande av länsrättsprocessen även i de fall där körkortsålet föranleds av trafikbrott eller trafikförseelse. Det framstod också tydligt att länsrättsprocessen med dess möjligheter till en samlad bedömning var helt nödvändig om viktiga trafiksäkerhetsaspekter inte skulle åsidosättas, t. ex. vad gäller trafiknykterheten som har ägnats särskild uppmärksamhet i propositionen. Den anknytning till allmän misskötsamhet som utskotts majoriteten talar om när det gäller upprepade trafikförseelser är väl så påtaglig beträffande trafiknykterhetsfallen och en samlad bedömning vid länsrätt – som ju också har att handlägga bl. a. nykterhetsvårdsmål – framstår därför här som särskilt angelägen. Än mer påfallande torde denna aspekt bli om man, som utskottet – med bifall till en motion – har föreslagit, inför rehabiliterande moment i bedömningen av trafiknykterhetsfallen. Det torde knappast vara välgrundat att låta tingsrätt besluta om vissa rehabiliteringsåtgärder i fråga om sådana personer, samtidigt som länsrätten har att ta ställning till åtgärder i fråga om samma person enligt nykterhetsvårdslagstiftning-

Lördagen den
29 maj 1976

Vissa körkortsfrå-
gor

en.

Såvitt jag har kunnat finna av dagens debatt men också av utskottsmajoritetens skrivning, bygger utskottsmajoritetens förslag på de synpunkter som under remissbehandlingen kommit fram bl. a. från regeringsrätten och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Med all respekt för alla dessa remissorgans sakkunskap vill jag framhålla, att man knappast kan vänta sig helt genomarbetade förslag i remissyttranden – vi begär inte heller det. Vad som läggs fram i form av synpunkter skall sedan bli föremål för vidare överväganden. Förhållandet är så mycket mer påtagligt i det här fallet, eftersom remissorganen hade att ta ställning på grundval av trafikmålskommitténs otillräckliga faktaunderlag. Utskottsmajoriteten har haft en bättre utgångspunkt – hoppas vi – genom propositionens utförliga redovisning. Därför måste också större krav ställas på utskottet när det ansett sig kunna ta ställning såsom här har skett.

Herr talman! Ett lämpligt sätt att illustrera den kritik som kan riktas mot utskottsmajoritetens förslag är att ta praktiska exempel på hur körkortsärenden skulle komma att handläggas med utskottsmajoritetens förslag.

Låt oss ta personen A som gör sig skyldig till en trafikförseelse som åklagaren bedömt så som tämligen allvarlig. I och för sig skulle frågan kunna klaras av med ett straffföreläggande, men åklagaren anser att körkortet bör återkallas och väcker därför åtal. Tingsrätten förklarar att A visserligen gjort sig skyldig till vårdslöshet i trafik, men att gärningen inte är så allvarlig att den bör föranleda körkortsåterkallelse. A döms alltså till dagsböter men körkortet återkallas inte. Därefter lämnas uppgift om domen till körkortsregistret.

När länsrätten får kännedom om det inträffade finner den att A har ett par anmärkningar sedan tidigare – det kan vara hastighetsöverträdelse – och att körkortet nu enligt länsrätten bör återkallas på grund av upprepad trafikbrottslighet, något som skall bedömas av länsrätten enligt utskottsmajoritetens förslag. Kommer A att uppleva den situationen som rätts-säker när han redan friats av tingsrätten i körkortsfrågan men sedan får körkortet indragit av länsrätten?

Låt mig ta ett annat exempel.

Personen B gör sig skyldig till en lindrig rattonykterhet. På samma sätt som i mitt första exempel finner tingsrätten att den gärningen inte ensam bör leda till körkortsåterkallelse. Länsrätten har däremot redan uppmärksammat att personen B har vissa alkoholproblem, t. ex. omhändertagande för berusning, och återkallar körkortet på grund av misskötsamhet i nykterhetshänseende.

Herr talman! Är detta rättssäkerhet?

Jag skulle kunna dra fram många andra exempel, men jag nöjer mig av tidsskäl med dessa. Jag dristar mig att säga hur ogenomtänkt utskottsmajoritetens förslag är.

Mot den angivna bakgrunden är jag för egen del förvånad över att utskottsmajoriteten inte har gått in på en diskussion av alla de sakska-

för en bibehållen länsrättsprocess som har redovisats i propositionen och av vilka jag här bara har kunnat antyda några få drag. Märkligast ter det sig för mig att man utan diskussion har kunnat lägga fram ett preciserat förslag av en sådan innebörd som vi har ansett oss nödsakade att avvisa i propositionen. Utskottsmajoritetens förslag är betänkligt också i det hänseendet att det får konsekvenser inte bara för körkortsmålen och deras handläggning. Det kan nämligen komma att få betydelse även för frågan i vilken utsträckning som ansvar för trafikförseelser skall prövas av domstol eller avgöras genom ordnings- eller strafföreläggande. En sådan lösning har vi inom regeringen inte ansett oss kunna ta ansvaret för. Det är med beklagande och oro som jag konstaterar att utskottsmajoriteten inte synes ha ägnat sakargumenten lika stor vikt vid ställningstagandet i forumfrågan som när det gäller övriga delar av propositionen, beträffande vilka utskottsmajoriteten visat stor grundlighet – och det senare gläder mig.

Herr Gustafson i Göteborg, och fler med honom, har framhållit att domstolsfrågan nu har utretts tillräckligt, och herr Persson i Heden var också inne på den saken nyss. Jag kan hålla med om att utredningsarbetet har pågått i många år. Alltsedan 1930-talets början har sålunda i olika sammanhang övervägts frågan om att flytta över vissa mål om körkortsingripande till allmän domstol. Bl. a. 1957 års trafiknykterhetskommitté föreslog en sådan överflyttning, men det väsentliga, herr talman, är inte utredningstidens längd. Den får väl ändå inte vara avgörande utan hur man lyckas klarlägga fakta och få till stånd ett fungerande system. I det hänseendet uppvisar trafikmålskommitténs förslag åtskilliga brister, och det var därför vi också fick göra en ny utredning vid behandlingen i departementet.

Reservanterna i utskottet har för sin del velat ta hänsyn till den tveksamhet som på sina håll trots allt har röjts i forumfrågan och förordat ytterligare en förutsättningslös utredning, så att alla omständigheter verkligen kommer att beaktas. Herr Lindahl i Lidingö och herr Magnusson i Kristinehamn har utförligt behandlat reservanternas förslag i den delen. Och jag tycker, jag tror det var herr Lindahl som sade det, att i en sådan här viktig fråga kan man åtminstone få beklaga, även om man inte kan göra mer, att kanske lotten kommer att fälla avgörandet. Här fanns det, och finns det, en positiv vilja och inriktning till en förutsättningslös utredning. Utskottsmajoriteten däremot har bundit sig definitivt, och det är synd, därför att här hade det varit möjligt att i en för de flesta människor som är intresserade av körkortsfrågorna viktig principfråga kunna lämna ifrån sig ett riksdagsbeslut som i stort sett hade varit enigt.

Jag har alltså respekt för utskottsreservanternas inställning, och för min personliga del tycker jag inte heller att det är någon belastning att, trots att det går emot propositionen, i kompromissens tecken ansluta mig till reservationen från minoriteten i utskottet. Vinner reservationens mening bifall, kan man, herr talman, räkna med en snabb genomgång

Lördagen den
29 maj 1976

*Vissa körkortsfrå-
gor*

av hela frågekomplexet, så att domstolarna får arbetsro och på allvar kan ägna sig åt det som är det väsentliga, nämligen att utveckla en praxis i linje med förslagen i propositionen, till gagn både för trafik-säkerheten och för den enskilda människan.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Kommunikationsministern fann utskottsmajoritetens förslag betänkligt. Kan det möjligen vara betänkligt också från den utgångspunkten att det har rönt ett sådant gensvar även långt in i de socialdemokratiska leden, där man anser det vara en självklarhet att personer som är dömda för trafikbrott skall kunna få besked i samband med domen om hur det går med deras körkort?

Nu sade departementschefen att man inte kan begära att en sådan remissinstans som regeringsrätten skall komma med något detaljerat förslag. Nej, det har intyheller utskottsmajoriteten gjort. Utskottsmajoriteten fäster stor vikt vid vad just regeringsrätten säger, eftersom den är den högsta instansen just för länsrätterna och därför rimligen inte kan anses vara partisk till tingsrätternas förmån. Här har regeringsrätten gjort ett principuttalande att målen bör överföras till domstol i de fall som jag här har nämnt. Så säger man att svårigheterna vid gränsdragningen inte skall överdrivas.

Kommunikationsministern har tagit upp två fall, där det kan vara tänkbart att en fråga som avgjorts av tingsrätten i efterhand också kan tas upp av länsrätten. Ja, visst är det tänkbart att sådant kan ske i enstaka undantagsfall. Men vad är det som äger rum nu? Jo, det sker en dubbelbehandling i samtliga fall, och då tror jag att de körkortsinnehavare som berörs av detta föredrar att kunna få en samtidig behandling i tingsrätten, även om det på grund av andra tillkommande omständigheter kan bli så, att länsrätten får ta upp den här frågan en gång till.

Vi har inte kommit med några preciserade förslag, men sagt att den utredning som departementschefens jurister skall göra bör utgå från att överflyttning bör ske till tingsrätt. Och vi tycker att denna fråga har utretts så länge att vi bör kunna fatta detta principbeslut. Det har ju visat sig att experterna i departementet kan arbeta snabbt. Vi fick en promemoria i slutet av april, där det framhölls att det här att ha en körkortslag inte är så särskilt lämpligt. Det skulle innebära sämre överskådlighet och för allmänheten minskad tillgänglighet. 14 dagar efteråt fick vi reda på att det är lämpligt just för den enskilde från rättssäkerhets- och trafiksäkerhetssynpunkt att bestämmelserna kommer in i en lag i stället för att bara finnas i en förordning. Jag är säker på att om riksdagen nu beslutar i enlighet med utskottsmajoritetens förslag, kommer man också inom departementet att kunna utarbeta författningsförslagen.

En sak till: Inte ett enda argument anförde departementschefen till

förmån för en överflyttning av dessa mål till tingsrätten. Hur förutsättningslöst skulle utredningen bli om reservanterna vann?

Herr JOHANSSON i Vrångebäck (m) kort genmäle:

Herr talman! Kommunikationsministern framhöll att det hade förelegat ett allsidigt material inom departementet, innan man bestämde sig. Man hade också måst ta hänsyn till rättssäkerhetsfrågan. Vi betvivlar inte alls detta, och det är givetvis en styrka i utredningen. Men man måste också komma ihåg vad den enskilde vill, den tilltalade. När vi nu har ett stort antal starka, tunga remissinstanser och dessutom den enskilde att ta hänsyn till talar detta ganska starkt för att körkortsingripandena i de aktuella fallen bör kunna överföras till tingsrätt. Jag tror att majoriteten i utskottet har en ganska god grund för sin hemställan.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vill lämna ett par förtydligande synpunkter i avslutning till vad jag sade tidigare. De kan också utgöra svar på några av de frågor som har ställts.

I den allmänna debatten, i remissyttranden och i utskottsmajoritetens skrivning förs begrepp som "rättssäkerhet" och "snabbhet" fram som självständiga argument för en överflyttning av körkortsingripandena till tingsrätt. Men så långt har ju inte trafikmålskommittén gått. Utredningen påstår inte att en överflyttning i sig ger större rättssäkerhet och större snabbhet, utan för att uppnå detta föreslås att målen i tingsrätt skall behandlas med förtur och att domstolen skall ha en specialistsammansättning. Det här är två förslag som inte är genomförbara och har därför inte heller understötts vid remissbehandlingen. Sådana påståenden om den ökade rättssäkerheten och snabbheten hänger faktiskt, enligt min mening, i luften.

De här förhållandena har redovisats i propositionen, men här liksom i övrigt när det gäller forumfrågan har utskottsmajoriteten avstått från att argumentera i sak och hållit sig till allmänna fraser.

På samma sätt är det när utskottsmajoriteten återoppar trafiksäkerhetsverkets yttrande. Det är riktigt att verket säger att ett av de mera avgörande skälen för dess tillstyrkande av överflyttning till tingsrätt är den betydelse som frågan har från trafiksäkerhetssynpunkt. Det är emellertid att märka att verket då har utgått från att körkortsingripandet beträffande personer som många gånger får sägas utgöra påtagliga trafiksäkerhetsrisker sker lång tid efter det att de har ådagalagt sin farlighet. I praktiken förhåller det sig tvärtom. När det gäller rattfylleristerna och de som gör sig skyldiga till grov vårdslöshet i trafik, vilka är de allvarligaste fallen, omhändertags körkortet mycket snart efter brottet. Redan innan ansvarsfrågan har hunnit komma till tingsrätten är körkortet borta för vederbörande.

När man tar del av statistik över handläggningstiderna kan man givetvis peka på att dessa i en del fall blir ganska långa. Saken skall utredas

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

Vissa körkortsfrågor

Lördagen den
29 maj 1976

Vissa körkortsfrågor

av polis, åklagare skall fatta sitt avgörande och tingsrätten skall behandla straffrögan. Först därefter kommer körkortsfrögan – om inget interimistiskt ingripande har skett – upp i länsrätten. Som vi har sagt i propositionen är det emellertid av vikt att olika åtgärder vidtas för en så snabb slutbehandling av körkortsfrögor som möjligt. Här finns flera olika utvägar. Ett sätt är att tidigarelägga rapporteringen till länsrätt från polisen, varigenom länsrätten får möjlighet att avgöra saken i nära anslutning till tingsrättens dom. Ett annat sätt att påskynda handläggningen är att låta körkortsfrögan avgöras redan innan straffrögan har slutbehandlats. Det finns nämligen fall där den straffrättsliga prövningen inte har någon betydelse för utgången i körkortsdelen, t. ex. då saken är utredd och handläggningen i tingsrätten eller hovrätten gäller endast själva straffmätningen.

Man kan i sammanhanget också nämna något som speciellt rör trafiknykterhetsfallen. Som nämnts tidigare omhändertas i sådana fall körkortet snabbt efter förseelsen, och körkortsålet kan avgöras kort efter lagakraftvunnen dom i straffrögan. Vissa länsrätter har emellertid i dag en låg tidsmässig prioritering av de slutliga avgörandena i trafiknykterhetsfallen, beroende på dagens långa återkallelsetider. Med regeringens förslag om en halvering av dessa tider och införande av bestämda spärrtider kan man, herr talman, säga att saken kommer i ett annat läge, vilket bör betyda en avsevärd tidsmässig vinst.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Just snabbheten har återopats av de flesta remissinstanser, inkl. regeringsrätten. När departementschefen nu försöker förringa trafiksäkerhetsverkets uttalande och säger att verket tydligen inte hade tänkt sig för riktigt, kan jag tala om för kommunikationsministern att jag nyligen, genom ett samtal med trafiksäkerhetsverkets generaldirektör, har förvissat mig om att han står fast vid uppfattningen att det just från trafiksäkerhetens synpunkt är motiverat att flytta över avgörandet till tingsrätten.

Sedan säger departementschefen att det kan finnas olika metoder för att snabba upp behandlingen i länsrätten. Det är klart att vi på alla sätt vill understödja en sådan uppsnabbning. Även enligt utskottsmajoritetens förslag, som ju är ett kompromissförslag, kommer ett flertal körkortsål att ligga kvar i länsrätterna, och det är angeläget att de handläggs så snabbt som möjligt. Men det kommer inte att gå att få en sådan koordination att den som döms inför tingsrätt omedelbart kan få reda på hur det gått med hans körkort. Han kan, trots alla ansträngningar, räkna med att få vänta i månader på att få ett besked. Detta är inte tillfredsställande ur någon synpunkt, inte heller ur rättssäkerhetssynpunkt. Det är väl det som gör att man också på socialdemokratiskt håll tycker att kommunikationsministerns ställningstagande är felaktigt. Tidningen Dala-Demokraten går så långt att den säger att det är ett vettlöst förslag – jag använder inte sådana ord – och att socialdemokraterna handlar

minst sagt dumt om de inte ändrar inställning i den frågan: Vad beror det på? Jo, på att en bred opinion av människor tycker att det är orimligt att det skall fortgå som det hittills har gjort. Vi har fall där förseelsen inte varit av sådant slag att man omedelbart tagit körkortet. Vederbörande har fått sin fråga avgjord i tingsrätten och blivit återanpassad till arbetslivet. Han har fått ett arbete som kräver körkort. Sedan, flera månader efteråt, har han plötsligt drabbats av en körkortsåterkallelse och på det sättet tappat möjligheterna att fortsätta i sitt yrke.

Jag har varit personligt engagerad i den här frågan, eftersom jag kommit i kontakt med sådana här fall. Jag anser att situationen inte är tillfredsställande ur några synpunkter, och därför bör man följa utskottsmajoritetens förslag. Men, som jag har sagt förut, låt oss inte dramatisera skillnaderna. Det blir en utredning under vilka förhållanden som helst. Men med utskottsmajoritetens förslag blir det en utredning som siktar till att få en överflyttning till tingsrätt.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Herr Sven Gustafson i Göteborg försöker komma ifrån de exempel som jag nämnde för en stund sedan, men så enkelt är det inte. Han tycker att den är beklagansvärd som får vänta på länsrättens utslag sedan allmän domstol har fällt en dom. Som framgår av vad som sagts är det i sådana fall till stor del fråga om personer som begått trafiknykterhetsbrott. Dessa personer, herr Gustafson, får sällan någon obehaglig överraskning: Varför? Jo, de har redan fått sitt körkort interimistiskt indraget. Det blir ingen överraskning alls.

Men i mina fall, herr Gustafson, blir det verkligen en överraskning för vederbörande. Han är helt oförberedd. Tingsrätten har inte ansett att det som lagts honom till last bör leda till att körkortet dras in. Men när länsrätten får reda på fallet, lägger den samman hans tidigare förseelser och finner att körkortet bör dras in. Hur skall herr Gustafson kunna förklara bort den verkligheten? I det ena fallet beklagar han den som redan har sitt körkort interimistiskt indraget, i det andra fallet negligerar han den person som i tingsrättens dom inte ens fått körkortet nämnt men sedan, kanske lång tid efteråt, får den obehagliga överraskningen att när länsrätten lägger samman vad han har på sitt samvete i trafikhänseende – då ryker körkortet.

Herr talman! Kalla detta vad som helst, men kalla det icke rättsäkerhet eller omsorg om individen. Jag godtar vilken annan benämning som helst, men inte rättsäkerhet.

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Sven Gustafson i Göteborg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Fru SWARTZ (fp):

Herr talman! Körkortsinnehav har mer och mer blivit en nödvändighet för allt fler människor i vårt land. För många kräver fullgörande av ar-

Lördagen den
29 maj 1976

*Vissa körkortsfrå-
gor*

betsuppgifterna att man har ett körkort, likaså bostadens belägenhet i förhållande till arbetsplatsen och kanske möjligheten att utnyttja den egna och familjens dyrbara fritid m. m.

Hur stort behovet kan vara har jag själv, som nämndeman i länsrätt, vid ett flertal tillfällen, inte minst vid de alltmer förekommande muntliga förhandlingarna, erfarit. Ibland får man nästan den uppfattningen att körkortsinnehavet har med människovärdet att göra. Tyvärr blir man också medveten om att långt ifrån alla körkortsinnehavare är lika övertygade om vad trafiksäkerheten kräver som de är om sitt eget behov av körkort.

I propositionen 1975/76:155 föreläggs riksdagen riktlinjer för en körkortsreform. Jag är övertygad om att alla som har med dessa frågor att göra, inkl. nuvarande och blivande körkortsinnehavare, ser mycket positivt på det allra mesta som skisseras i denna. Man konstaterar många mycket värdefulla förändringar. Så har ju också varit fallet i trafikutskottet.

När det gäller handläggningen av frågor om körkortsingripande uttalar emellertid trafikutskottets majoritet, till skillnad mot reservanterna, som sin mening, "att allmän domstol bör besluta om körkortsåterkallelse vid sådana trafikbrott, beträffande vilka domstolen samtidigt dömer i saken".

Jag anser det vara av väsentlig betydelse att den enskilde får brottet och frågan om återkallelse av körkort behandlade vid samma tillfälle. Av flera skäl upplever de flesta det som svårt och onödigt krångligt att först få sitt ärende behandlat i allmän domstol och sedan – efter i vissa fall ganska lång tid – få körkortsfrågan prövad i länsrätten. Eftersom körkortsinnehavet för många människor är en så vital fråga, är vederbörande i de flesta fall mest angelägen om att få ett klart besked i den frågan.

Även om körkortets vara eller inte vara är en trafiksäkerhetsfråga, kan man inte förstå att två olika processer skall vara nödvändiga efter ett trafikbrott, med den tidsutdräkt detta drar med sig. Jag medger gärna att man i dag inte behöver vänta lika länge för att få länsrättens beslut som man kunde få göra under de första åren efter det att länsrätterna inrättats, då åtminstone av skilda anledningar, det i många län, förekom stora eftersläpningar. Men det blir i alla fall två processer, och det gör att det hela tar längre tid.

Rent praktiskt och ekonomiskt betyder också två processer mycket för den enskilda människan. Jag anser det nämligen riktigt och önskvärt med personlig inställelse till muntlig förhandling i länsrätten. Det finns ju möjligheter till muntlig förhandling, och den har också blivit allt vanligare, i varje fall i mitt län. Det känns även för rättens ledamöter riktigt att den människa vars ärende man behandlar är närvarande och får ge sin bild av händelseförloppet och berätta om sin egen situation.

Men bor en person t. ex. i Östersund och har fått sitt trafikbrott behandlat vid tingsrätten där och har sitt körkort utfärdat av länsstyrelsen i Malmöhus län, har vederbörande att inställa sig vid länsrätten i Malmö

när körkortsärendet skall avgöras. Vill man också ha sin advokat med sig, vilket inte är särskilt ovanligt, innebär det en resa för två människor, med betydliga kostnader som följd.

Genom att också körkortsfrågan blir avgjord vid brottets behandling inför allmän domstol, ger vi den enskilda människan på en gång besked om de påföljder hon berörs av. Jag vill på inget sätt påstå att tingsrätterna skulle vara bättre skickade att handha ärenden av detta slag. Jag har den största respekt för länsstyrelsens befattningshavare och deras arbete med dessa frågor. Med stor noggrannhet går man, såvitt jag förstår, in i varje enskilt fall. Jag har heller inte anledning misstänka att tingsrätterna skall vara mindre noggranna. Men om en människa så snart som möjligt, och utan alltför stora besvär och kostnader, kan få klara besked angående alla påföljder som trafikbrottet föranlett, måste det också kunna hjälpa henne att se mer positivt på nödvändigheten av att efterleva bestämmelser rörande trafiksäkerheten. Att sväva i ovisshet upplevs alltför ofta som mycket svårt.

Till sist, herr talman: Om delar av körkortsreformen skulle kunna genomföras omedelbart, som reservanterna vill, tror jag att risk föreligger för att vi hamnar i en liknande situation som den vi hade i länsrätterna den 1 juli 1971. Författningar kom bara ungefär en vecka innan arbetet skulle börja. Ingen utbildning gavs berörda befattningshavare. Länsrätterna fick inte några som helst blanketter. Detta och även andra detaljer åstadkom en besvärlig start, som bl. a. orsakade icke önskvärda eftersläpningar.

Det är knappast önskvärt att vi hamnar i ett liknande förhållande nu. Kommer alla bestämmelser i ett sammanhang får vi också möjlighet till det angelägna förberedande arbetet ute på fältet. En så genomgripande och för den enskilde så angelägen fråga bör som körkortsreformen rimligen kräva detta. Det kan alltså finnas något positivt också i ett dröjsmål.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! I motionen 1071, som fru Lindquist och jag har väckt, har vi begärt förslag innebärande att allmän domstol skall besluta om körkortsåterkallelse i de fall trafikmålskommittén hade föreslagit.

Yrkandet är i allt väsentligt tillgodosett genom trafikutskottets uttalande att allmän domstol bör besluta om körkortsåterkallelse vid sådana trafikbrott där domstolen samtidigt dömer i saken.

Jag tycker att det är ganska förvånande att departementschefen – jag skulle vilja säga nästan envist – håller fast vid den gamla idén att körkortsåterkallelsefrågor som har anknytning till trafikbrott skall behandlas av instanser, som står utanför brottmålsprocessen. Det är än mer förvånande att den socialdemokratiska och kommunistiska minoriteten i trafikutskottet ändå efter den ganska utförliga diskussion som – av betänkandet att döma – måste ha skett i utskottet vidhåller samma, som

Lördagen den
29 maj 1976

*Vissa körkortsfrå-
gor*

jag menar, något föråldrade tankegång. En fördel är väl åtminstone att minoriteten inte binder sig så hårt utan anser att frågan bör övervägas ytterligare.

Det har, herr talman, tidigare i debatten, bl. a. av herr Johansson i Vrångebäck, framförts hur viktigt det från många synpunkter är att den straffrättsliga påföljdsfrågan och körkortsfrågan kan bedömas i ett sammanhang. Jag vill gärna stryka under att man ofta vid handläggningen av trafikmål av den mer kvalificerade art som gör att körkortsåterkallelse kan bli aktuell, från domstolens sida finner det vara en brist att en total bedömning av påföljdsfrågorna inte kan komma till stånd.

Det är alldeles klart att den enskilde medborgaren inte bryr sig särskilt mycket om den juridiska skillnaden mellan det formella straff han ådöms för ett mer kvalificerat trafikbrott, t. ex. ett rattfylleribrott, och den påföljd som kommer i och med att han förlorar körkortet. Han upplever ju alltihop som ett straff.

Med hänsyn till de principer vi sedan länge tillämpar i straffprocessen – koncentrationsprincipen, omedelbarhetsprincipen och muntlighetsprincipen – som ju förmenas ge största möjliga garanti för en riktig bedömning är det förvånande att frågan om körkortsåterkallelse i dessa fall inte kan behandlas inom straffprocessen.

En fråga man ofta får i tingsrätter i samband med avkunnande av dom i trafikmål – också det har nämnts av herr Johansson – är: Hur går det med mitt körkort? Vad som händer med körkortet är nästan som regel det primära för den tilltalade. Själva det formella straffet är ofta av sekundär betydelse.

Naturligtvis kan t. ex. både en tingsrätt och en länsrätt komma fel i bedömningen – förhoppningsvis rättas det då till i överrätterna – men det är allvarligt när tingsrätter och länsrätter gör uppenbart olika bedömning av ett fall. Jag har, herr talman, sett flera fall där som jag tycker tingsrätten gjort en ganska nyanserad bedömning – särskilda omständigheter har förelegat, omedelbarhetsprincipen har tillfört processmaterialet synpunkter som inte uppmärksammats tidigare osv. – men där det skriftliga förfarandet vid själva återkallelsen tydligen inte gett möjlighet att gå från en mer schematisk bedömning i länsrätten. Det har medfört en från körkortsinnehavarens synpunkt mycket sträng bedömning när det gäller körkortsåterkallelserna i förhållande till den egentliga straffmätningen.

Jag är därför, herr talman, övertygad om att avsevärda fördelar skulle nås om körkortsåterkallelserna i de fall som trafikutskottet föreslår kunde prövas i samband med straffprocessen i de allmänna domstolarna. Jag är också övertygad om – och jag tror att även trafikmålskommittén har uttalat det – att det är ett utbrett önskemål från många medborgare att körkortsfrågan skall kunna avgöras samtidigt med att straffet bestäms.

Får jag slutligen bara säga, herr talman, att jag inte tycker att det exempel som kommunikationsministern nämnde var så särskilt bra. Det gällde ett fall där en person döms t. ex. för vårdslöshet i trafik men

där domstolen inte finner skäl att i detta speciella mål göra en återkallelse. Samtidigt kan han i andra fall ha gjort sig skyldig till sådana förseelser att det vid en total bedömning kan finnas skäl att dra in körkortet. Men det har ingen betydelse i de fall som trafikutskottets skrivning gäller, eftersom den avser frågor om körkortsindragning på grund av det *aktuella* brottet. Det måste naturligtvis mycket noggrant anges i den dom som tingsrätten meddelar, om det brott det är fråga om inte föranleder någon återkallelse. Att den i andra sammanhang och tillsammans med andra föreliggande omständigheter kan betraktas som belastande är en helt annan sak.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Låt mig bara, herr talman, svara fru Swartz på hennes påpekande av vikten av att vi skyndar långsamt vid genomförandet av reformen.

Här har tidigare i debatten ordats mycket om hur länge dessa frågor har utretts. Jag tycker det är värdefullt för kammaren – i den mån det inte har framkommit så klart i dagens debatt – att konstatera att vid bifall till reservationen nr 1 kommer ikraftträdandet av en rad för människorna viktiga körkortsreformer att ske ett år och ett kvartal tidigare än om reservationen 1 avslås. Tusentals och åter tusentals människor skulle säkert betrakta riksdagens beslut med stor besvikelse, om de trots alla goda förslag som utskottet är överens om skulle få vänta i fem kvartal på att de här viktiga körkortsreformerna skulle träda i kraft.

Sedan kan man naturligtvis säga som herr Winberg gör att tingsrätten skall döma i det aktuella målet. Ja, herr Winberg, det är precis vad jag sade i en av mina repliker. Kollisionen uppstår när tingsrätten skall döma en person för det aktuella brottet och icke finner det nödvändigt att för det brottet utdöma indragning av körkortet. Då uppkommer den situation som jag beskrev i min replik, där länsrätten, som gör den samlade bedömningen av körkortssituationen, kanske månader efteråt, drar in vederbörande persons körkort. Herr Winbergs replik strök därför ytterligare under det exempel som jag tidigare anförde.

Fru SWARTZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ett och ett kvarts år är i förhållande till all den tid man har använt tidigare på det här ärendet kanske inte så förfärligt mycket. I övrigt är väl fördelarna i utskottets hemställan sådana att de gott väger upp eventuella nackdelar i reservationen.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles klart att vi även i framtiden, om majoritetslinjen vinner här, kommer att få en hel mängd fall där körkortet dras in av länsrätten.

Vad som är aktuellt är de konkreta fall där tingsrätten samtidigt dömer i målet – det gäller t. ex. grov vårdslöshet och framför allt rattfylleribrott.

Det upplevs som besvärande för de tilltalade därför att de tycker samhällets åtgärder är mindre rimliga: domen-straffet kommer vid en helt annan tidpunkt, och samhällets organ, tingsrätten och länsrätten, har inte möjlighet att samordna dessa påföljder.

Jag tycker det väsentliga och nödvändiga är att sådana åtgärder vidtas att det organ som meddelar domen i t. ex. ett rattfyllerimål också får göra en bedömning av hur det skall bli med körkortet.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Fru Swartz talade i en replik här om vikten av att man är noggrann och helst också tar så grundlig tid på sig som föreslås i propositionen. Säg det, fru Swartz, till den person som på grund av fylleri får vänta i två år enligt nuvarande regler innan han kan få ett nytt körkort! Det förslag som vi vill genomföra så snabbt som möjligt förutsätter en individuell bedömning.

Säg det, fru Swartz, till en ung person som på grund av en kanske helt tanklös olovlig körning med moped har fått två års spärrtid strax innan han över huvud taget kan börja övningsköra för körkort.

Jag är övertygad om att de som hör att de skall få vänta i ytterligare ett år och ett kvartal inte kan förstå vitsen med riksdagens beslut i det avseendet.

Fru SWARTZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! En reform som är så pass genomgripande som den här måste väl ändå få ta sin tid. Och jag anser att förarbetet har stor betydelse. Det säger jag på grund av att jag har sett hur besvärligt länsrätterna hade det när de var nyinrättade i juli 1971.

Det är inget tvivel om att det var det som orsakade mycket av de olägenheter i form av eftersläpningar som vi sedan i många år har dragits med. Det kan befattningshavare på många länsstyrelser omvittna, skulle jag tänka mig. De var som sagt inte förberedda och därför mycket ovissa om hur de skulle arbeta. Det har jag sagt i mitt huvudansförande, där jag tagit några exempel på hur förhållandena har varit.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Jag har i motionen 2437 hemställt att vi skall begära ett nytt förslag i körkortsfrågor grundat på de principer som jag redovisat i motionen. Jag är nämligen rätt missnöjd med det förslag som framlagts i propositionen. Utskottet har avstyrkt motionen med hänsynen till kravet på en helhetsbedömning av den enskilde.

Utskottet har föreslagit en del förbättringar i propositionsförslaget men också mycket kraftiga försämringar, så som jag ser det – bl. a. när grovt åsidosättande av trafiksäkerhetsbestämmelser tas bort och utskottet säger att bara åsidosättande skall gälla. Det är en kraftig skärpning, som kan användas i många fall för att sätta åt den enskilde.

Jag har tidigare krävt att återkallelsefrågor alltid skall beslutas av domstol, och jag har krävt det på nytt i den nämnda motionen. I den frågan har utskottsmajoriteten delvis gått mig till mötes.

Enligt min mening skall körkortsingripanden endast få ske i extrema fall vid upprepade trafikbrott. Och även i sådana fall bör körkortsingripandena avgöras i samband med att straffet för förseelsen utdöms. Ingen blir bättre bilförare efter att ha varit av med sitt körkort under några månader eller år. Körkortsingripanden skapar i många fall sociala och ekonomiska problem för den enskilde, särskilt för familjeförsörjare som bor så till att allmänna kommunikationer saknas eller är praktiskt oanvändbara för arbetsresor.

En företagare får fortsätta att driva företaget även om han råkar tillverka en vara som skadat människor. En löntagare kan fortsätta att arbeta inom sitt yrke även om han varit orsak till någon arbetskamrats skada eller död genom ett misstag i en viss situation. Men frågan om körkort ser man allvarigare på. Då kan man utan vidare säga: Du får inte ha det här körkortet därför att du har gjort så och så.

Det bör finnas mycket starka skäl för att ta ifrån en enskild person hans körkort. De skälen bör enligt min mening skärpas betydligt.

Jag menar också att den helhetsbedömning som det talas om är ett för vittsyftande begrepp. Man bör döma efter förhållandena i trafiksituationerna.

Nu har utskottsmajoriteten kommit med ett bra förslag i och med att den förordar att allmän domstol skall avgöra frågor om körkortsåterkallelser. Det tycker jag är bra. Jag tycker också att det är bra att den har förordat att ett förslag till körkortslag bör framläggas under nästa år. Jag hoppas att det förslaget skall grundas mer på de principer som jag här har redovisat än på nuvarande principer.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Får jag till herr Åkerlind säga att när utskottet har framlagt sitt förslag så har det inte skett med den motivering som herr Åkerlind anför. Vi tycker att herr Åkerlind inte fäster tillräckligt stor vikt vid trafiksäkerhetsaspekterna i detta fall. Man kan inte bara se till det förhållandet att det för den enskilde är besvärligt att vara av med sitt körkort. Man måste också i helhetsbedömningen se till trafiksäkerhetsaspekterna.

Jag tänker nu inte sätta i gång någon ny debatt. Jag vill bara när det gäller ikraftträdandet säga att vi väl inte vet om ett ikraftträdande av den här temporära kungörelsen kan äga rum den 1 juli. Något som helst påbörjande av kungörelseskrivning hade inte skett när vi fick en föredragning i utskottet. Det är självfallet att ett sådant arbete kommer att, som jag sade, försena arbetet med den körkortslag som även reservanterna anser vara absolut nödvändig för den enskildes rättssäkerhet.

Överläggningen var härmed slutad.

Lördagen den
29 maj 1976

Vissa körkortsfrå-
gor

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen nr 1 av herr Mellqvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lindahl i Lidingö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 28 mom. 1 med godkännande av utskottets motivering röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen nr 1 av herr Mellqvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156

Nej - 154

Avstår - 2

Mom. 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Mellqvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lindahl i Lidingö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 28 mom. 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Mellqvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 155

Nej - 155

Avstår - 2

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr förste vice talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr förste vice talmannens anmodan herr Träff (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Mom. 6-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 4 Hemspråksundervisning för invandrarbarn

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1975/76:33 med anledning av propositionen 1975/76:118 om hemspråksundervisning för invandrarbarn jämte motioner.

I propositionen 1975/76:118 (utbildningsdepartementet) hade regeringen – efter föredragning av fru statsrådet Hjelm-Wallén – föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för hemspråksträning i förskola och hemspråksundervisning i grundskola och gymnasieskola som förordats i propositionen,
2. godkänna de grunder för bidrag till kommunernas hemspråksundervisning som förordats i propositionen.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås riktlinjer för vilka barn som bör få hemspråksundervisning.

Rätt till hemspråksträning och hemspråksundervisning föreslås för alla de barn i den allmänna förskolan och alla elever i grundskolan och gymnasieskolan, för vilka ett annat språk än svenska utgör ett levande inslag i deras hemmiljö.

Kommunen föreslås få skyldighet att anordna hemspråksundervisning för varje invandrarbarn eller invandrarelev vilkens föräldrar eller vårdnadshavare begär det. Kommunen skall också vara skyldig att informera invandrarbarnen och deras föräldrar om möjligheten att välja undervisning i hemspråket.

Kommunerna föreslås årligen inventera behovet av särskilda åtgärder för invandrarbarnen. På grundval av denna inventering upprättas ett förskola, grundskola och gymnasieskola gemensamt handlingsprogram för hur kommunens samlade resurser för invandrarbarnens hemspråks-

Lördagen den
29 maj 1976

*Hemspråksunder-
visning för invand-
rarbarn*

undervisning och behov av stödundervisning skall utnyttjas med hänsyn till varje enskilt barns behov.

Ett extra statligt resurstillskott i form av ett schablonavdrag per barn eller elev och år föreslås ställas till kommunernas förfogande. Tillskottet skall utnyttjas flexibelt enligt kommunernas egen bedömning utan centralt fastställda föreskrifter. Därigenom kan invandrarbarnens skiftande behov av stöd för sin språkutveckling tillgodoses i största möjliga utsträckning.

Insatser i förskolan och på grundskolans låg- och mellanstadium bör prioriteras, då personlighetsutvecklingen hos barnen är beroende av goda kommunikationsfärdigheter. Barnen i dessa åldrar måste få möjligheter att fastlägga och utveckla sitt första språk, hemspråket, för att kunna uppnå en aktiv tvåspråkighet.

Nya kommunalt reglerade tjänster som hemspråkslärare föreslås inrättas. I hemspråkslärarens arbetsuppgifter bör ingå såväl pedagogiskt arbete som socialt kontaktarbete med invandrarbarnen och deras familjer.

SÖ föreslås få i uppdrag att utarbeta förslag till en ny grundutbildning till hemspråkslärare att anordnas för 500 deltagare, som rekryteras bland invandrarna själva i Sverige. Denna utbildning beräknas starta höstterminen 1977. Fortbildningsprogram för nu verksamma hemspråkslärare föreslås starta sommaren 1976 och pågå t. o. m. sommaren 1978.

För information om reformen föreslås SÖ få särskilda medel.

Totalkostnaderna för att genomföra den föreslagna verksamheten i förskola, grundskola och gymnasieskola uppskattas till ca 70 milj. kr. i 1975 års kostnadsläge. Till dessa kostnader kommer ca 50 milj. kr. till stöd- undervisning i svenska i grundskolan och 5,0 milj. kr. i gymnasieskolan, 0,9 milj. kr. för fortbildning av hemspråkslärare samt 0,5 milj. kr. för särskild information om föreslagna reformer.

Förslaget om hemspråksundervisning för invandrarbarn föreslås träda i kraft fr. o. m. läsåret 1977/78."

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1975/76 års riksmöte väckta motionerna

1975/76:417 av fru Troedsson (m).

1975/76:593 av herr Strömberg i Botkyrka (fp), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen begärde sådan ändring av skolstadgan att poäng räknades även för hemspråksundervisning av invandrarbarn,

1975/76:1394 av fröken Andersson (c) och fröken Eliasson (c), såvitt nu var i fråga (yrkandet 1),

1975/76:1471 av herr Nyhage m. fl. (m), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen begärde att skolstadgans poängsystem för den samordnade

specialundervisningen också skulle gälla för hemspråksundervisning åt invandrarelever vid grundskolan,

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

1975/76:2086 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen uttalade

Hemspråksundervisning för invandrarelever

1. att rätten till en första läs- och skrivträning på hemspråket borde garanteras alla invandrabarn i grundskolans lågstadium,

2. att de större invandarspråken, som t. ex. finska, danska, norska, grekiska och serbokroatiska, borde ges samma status som t. ex. tyska och franska på grundskolans högstadium (dvs. B-språksstatus),

3. att tvåspråkiga förskole- och grundskoleläraraspiranter borde ges en bestämd kvot vid intagning till resp. lärarutbildningsanstalter,

4. att SÖ borde ges i uppdrag att så snabbt som möjligt bygga ut hemspråksundervisningen i grundskolans lågstadium enligt motionen,

5. att skollörordningens poängsystem beträffande samordnad specialundervisning borde tillämpas även i fråga om hemspråksundervisning åt invandrarelever i grundskolan,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975/76:2455 av herr Strömberg i Botkyrka m. fl. (fp), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att en extra resurs efter särskild prövning skulle kunna ställas till förfogande för kommuner med litet antal invandrare och glesbygdskommuner,

2. att elever endast i undantagsfall skulle förflyttas till annan skola för hemspråksundervisning,

3. att kommun kunde befrias från skyldighet att erbjuda hemspråksundervisning endast om lärare saknades,

4. att stödundervisning i svenska för nya invandrarelever under första tiden i skolan fick anordnas upp till sex veckotimmar,

5. att i gymnasieskolan grupp i hemspråk fick bildas med lägst fyra elever,

6. att hemspråkslärarna skulle vara statligt anställda,

7. att utbildningen av hemspråkslärare skulle omfatta fyra terminer,

8. att i övrigt ge regeringen till känna vad i motionen anförts,

1975/76:2501 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen med godkännande av propositionen 1975/76:118 i övrigt beslutade

1. att hemspråksundervisningen gjordes obligatorisk och gavs samma ställning som övriga obligatoriska ämnen inom grundskolan,

2. att statligt reglerade tjänster som hemspråkslärare inrättades och därvid gavs likvärdig tjänsteställning med likvärdiga kompetenskrav som gällde för annan lärarpersonal med motsvarande pedagogiska uppgifter på motsvarande nivå i skolsystemet,

3. att de kurativa uppgifterna för invandrabarnen i första hand borde skötas av kurativt utbildad tvåspråkig personal och i de fall hemspråks-

Lördagen den
29 maj 1976

*Hemspråksunder-
visning för invand-
rarbarn*

läraren ändå handhade dessa uppgifter fick de inte inkräkta på den pedagogiska verksamheten.

1975/76:2502 av herr Nordstrandh m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. besluta att rätten till undervisning i modersmålet i skolan skulle gälla alla barn, som i hemmet talade ett annat språk än svenska eller hade en förälder med ett annat modersmål än svenska,

2. besluta att vad i motionen anförts om gruppindelning och personal i förskolan skulle vara normerande för verksamheten,

3. uttala att försöksverksamheten med förberedelseklasser borde vidgas,

4. uttala att försöksverksamheten med minoritetsspråk som tillvalsämne i grundskolan borde vidgas,

5. besluta att minoritetsspråk skulle vara ett eget undervisningsämne,

6. hos regeringen begära att möjligheterna att behålla nuvarande regler för gruppstorleken vid undervisning i minoritetsspråk i grundskolan undersöktes,

7. uttala att länskolnämnderna borde kunna medge att gruppstorleken vid undervisning i minoritetsspråk på gymnasiet minskades till sex elever,

8. besluta att hemspråklärartjänsterna skulle vara statligt reglerade,

9. besluta att särskilda behörighets- och meritvärderingsbestämmelser skulle fastställas,

10. hos regeringen begära att utbildning av hemspråklärare utreddes med beaktande av vad i motionen anförts,

11. uttala att särskild utbildning för undervisning i svenska som främmande språk borde komma till stånd,

12. uttala att enskilda förskolor och skolor med undervisning på annat språk än svenska borde ges arbetsmöjligheter likvärdiga dem i det övriga skolväsendet,

13. besluta att kommunerna skulle få tillgodoräkna sig poäng för undervisning i minoritetsspråk och undervisning i svenska som främmande språk, och

1975/76:2503 av fröken Rogestam m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära att skolöverstyrelsen fick i uppdrag att förbättra instrumenten för mätning av invandrarelevernas språkfärdigheter och fastställande av deras språkproblem i svenska och hemspråk,

2. besluta att tjänsterna för hemspråklärare skulle vara statligt reglerade.

3. ge regeringen till känna vad i motionen anförts angående undervisningen i engelska för invandrarelever,

4. uttala att det statliga bidraget till kommunerna för hemspråksundervisningen borde grundas på det faktiska antalet elever under läsåret,

5. ge regeringen till känna vad i motionen anförts angående förbe-

redelseklasser m. m.,

6. uttala att det statliga bidraget till kommun för hemspråksundervisning borde utformas så att förutom löneutvecklingen även beaktades bl. a. de särskilda behoven i de invandrantunga rektorsområdena och kostnadsstegringen på läromedel.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande benämningen hemspråk skulle avslå motionen 1975/76:2502 yrkandet 1,

2. att riksdagen beträffande obligatoriskt deltagande i hemspråksundervisning i grundskolan skulle avslå motionen 1975/76:2501 yrkandet 1,

3. att riksdagen beträffande rätt till hemspråksundervisning i företrädesvis förskolan samt grundskolans låg- och mellanstadium skulle avslå motionen 1975/76:1394 yrkandet 1,

4. att riksdagen beträffande rätt till hemspråksundervisning på grundskolans lågstadium skulle avslå motionen 1975/76:2086 yrkandet 1,

5. att riksdagen beträffande uppdrag till skolöverstyrelsen om hemspråksundervisning på grundskolans lågstadium skulle avslå motionen 1975/76:2086 yrkandet 4,

6. att riksdagen beträffande kommuns skyldighet att anordna hemspråksundervisning skulle avslå motionerna 1975/76:2455 yrkandet 3, 1975/76:2501 yrkandet 1 och 1975/76:2502 yrkandet 1,

7. att riksdagen beträffande flyttning av elev till annan skola för hemspråksundervisning skulle avslå motionen 1975/76:2455 yrkandet 2,

8. att riksdagen beträffande rätten till hemspråksundervisning skulle avslå motionen 1975/76:2502 yrkandet 1,

9. att riksdagen beträffande språktest skulle avslå motionen 1975/76:2503 yrkandet 1,

10. att riksdagen beträffande organisationen av hemspråksträningen i förskolan skulle avslå motionen 1975/76:2502 yrkandet 2,

11. att riksdagen beträffande organisationen av hemspråksundervisningen i grundskolan skulle avslå motionerna 1975/76:2502 yrkandet 3 och 1975/76:2503 yrkandet 5,

12. att riksdagen beträffande engelska för invandrarelever skulle avslå motionen 1975/76:2503 yrkandet 3,

13. att riksdagen beträffande språktillvalet på grundskolans högstadium skulle avslå motionerna 1975/76:2086 yrkandet 2 och 1975/76:2502 yrkandet 5,

14. att riksdagen beträffande vidgning av försöken med minoritetspråk som tillvalsämne skulle avslå motionen 1975/76:2502 yrkandet 4,

15. att riksdagen beträffande hemspråkslärares uppgifter skulle avslå motionen 1975/76:2501 yrkandet 3,

16. att riksdagen beträffande tjänster för lärare i hemspråk med avslag på propositionen 1975/76:118 samt med anledning av motionerna 1975/76:2455 yrkandet 6, 1975/76:2501 yrkandet 2, 1975/76:2502 yrkan-

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

Hemspråksundervisning för invandrarbarn

Lördagen den
29 maj 1976

*Hemspråksunder-
visning för invand-
rarbarn*

dena 8 och 9 samt 1975/76:2503 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. att riksdagen beträffande fyra terminers grundutbildning för hemspråkslärare skulle avslå motionen 1975/76:2455 yrkandet 7.

18. att riksdagen beträffande utredning om utbildning av hemspråkslärare skulle avslå motionen 1975/76:2502 yrkandet 10.

19. att riksdagen beträffande utredning om vissa tjänster vid lärarhögskolorna skulle avslå motionen 1975/76:417.

20. att riksdagen beträffande tvåspråkiga sökande till lärarutbildning skulle avslå motionen 1975/76:2086 yrkandet 3.

21. att riksdagen beträffande utbildning i att undervisa i svenska som främmande språk skulle avslå motionen 1975/76:2502 yrkandet 11.

22. att riksdagen beträffande det statliga stödet till hemspråksträning, hemspråksundervisning och studiehandledning på hemspråk med avslag på propositionen 1975/76:118 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

23. att riksdagen beträffande en extra resurs till hemspråksundervisning skulle avslå motionen 1975/76:2455 yrkandet 1.

24. att riksdagen beträffande undersökning om reglerna för undervisning i minoritetsspråk skulle avslå motionen 1975/76:2502 yrkandet 6.

25. att riksdagen beträffande underlag för beräkning av statsbidrag till hemspråksträning och -undervisning skulle avslå motionen 1975/76:2503 yrkandet 4.

26. att riksdagen beträffande utformning av statsbidraget till hemspråksträning och -undervisning skulle avslå motionen 1975/76:2503 yrkandet 6.

27. att riksdagen beträffande hemspråk i gymnasieskolan skulle avslå motionerna 1975/76:2455 yrkandet 5 och 1975/76:2502 yrkandet 7.

28. att riksdagen beträffande stödundervisning i svenska skulle avslå motionen 1975/76:2455 yrkandet 4.

29. att riksdagen beträffande skolledningens dimensionering med bifall till motionerna 1975/76:593, 1975/76:1471, 1975/76:2086 yrkandet 5 och 1975/76:2502 yrkandet 13 samt med anledning av motionen 1975/76:2503 yrkandet 6 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört.

30. att riksdagen beträffande enskilda förskolor och skolor med undervisning på annat språk än svenska skulle avslå motionen 1975/76:2502 yrkandet 12.

31. att riksdagen beträffande genomförande godkände i propositionen 1975/76:118 förordade riktlinjer.

32. att riksdagen i övrigt med avslag på motionen 1975/76:2455 yrkandet 8 godkände i propositionen 1975/76:118 förordade riktlinjer för hemspråksträning i förskola och hemspråksundervisning i grundskola och gymnasieskola.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande benämningen hemspråk av herrar Nordstrandh (m) och

Nyhage (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:2502 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

2. beträffande obligatoriskt deltagande i hemspråksundervisning i grundskolan av fru Lantz (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:2501 yrkandet 1 uttalade att deltagande i hemspråksundervisning borde vara obligatoriskt i grundskolan,

3. beträffande organisationen av hemspråksträningen i förskolan av herrar Nordstrandh (m) och Nyhage (m) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2502 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

4. beträffande hemspråkslärarnas uppgifter av fru Lantz (vpk) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2501 yrkandet 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförde,

5. beträffande enskilda förskolor och skolor med undervisning på annat språk än svenska av herrar Nordstrandh (m) och Nyhage (m) som ansett att utskottet under 30 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2502 yrkandet 12 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Herr NYHAGE (m):

Herr talman! Vid behandlingen av frågorna om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken vid 1975 års riksdag påvisades från moderata samlingspartiets sida att de av invandrarutredningen uppställda målen för denna politik, som kan sammanfattas i orden jämlikhet, valfrihet och samverkan, helt står i samklang med vårt partiprogram från 1968. Det var därför helt naturligt för oss att ansluta oss till vad utredningen hade att anföra i detta avseende.

Om jämlikhetsmålet anförs i vårt program, att invandrar- och minoritetsgrupper måste garanteras samma sysselsättningstrygghet, bostadsstandard, sociala förmåner, rättsäkerhet, rätt och möjligheter till skolutbildning som befolkningen i övrigt samt möjligheter till särskild undervisning i språk och samhällskunskap och möjligheter till undervisning på det egna språket även i andra ämnen.

Valfriheten uttrycks på följande sätt: Samhället bör i möjligaste mån tillgodose minoritetsgruppernas förväntningar, och invandrar- och minoritetspolitiken följaktligen utformas så att för det första individerna i minoritetsgrupperna själva får valfrihet avseende sammansmältning med

den inhemska befolkningen främst i vad gäller sådana kulturaktiviteter som upprätthållande och vidareutveckling av språkkunskaper, religion, särskilda konstarter och andra speciella kunskaper samt för det andra att samhället garanterar valfriheten genom ett aktivt materiellt och personellt stöd till olika minoriteters kulturella och andra aktiviteter. Samverkansmålet slutligen blir självklart genom den uppskattning av invandrarers, och minoriteters kultur och traditioner, som präglar hela vår inställning.

Invandrarna utgör ett mycket viktigt och värdefullt inslag i vårt samhällsliv. Deras insatser på arbetsmarknaden är av betydande omfattning, de tillför vårt land kulturella impulser av stort värde och genom dem ökar våra insikter och kunskaper om samlevnadsfrågor av skilda slag och inte minst om de ekonomiska och sociala betingelser som råder i olika delar av vår värld. Vår internationella förståelse ökar.

Det är alldeles självklart att vi har stora förpliktelser gentemot dessa människor. Det är vår absoluta skyldighet att underlätta och skapa möjlighet för dem att verka i det nya hemlandet. Vi måste medverka till att de så snabbt som möjligt inlemmas i det svenska samhället och finner sig väl till rätta där, samtidigt som de kan bevara mesta möjliga av sin ursprungliga kulturella särart. Alldeles otvetydigt spelar utbildningen här en i högsta grad betydelsefull roll.

Invandrarutredningen säger under avsnittet om språkutveckling och tvåspråkighet bl. a. att det första språk som barnet lär sig ger det de första begreppen och formerna för tänkandet och kontakten med yttervärlden. Det första språket kommer därigenom att spela en avgörande roll för barnets senare intellektuella och emotionella utveckling. Barnet tillägnar sig även sitt första normsystem och viktiga delar av ett kulturmönster. Detta första språk brukar vanligtvis kallas för modersmålet.

Utredningen diskuterar vidare begreppet tvåspråkighet och konstaterar bl. a. att denna ofta är funktionellt differentierad, varmed avses att båda språken används i olika livssituationer, t. ex. så att det ena språket används i umgänget med den trängre familje- och vänskapskretsen medan det andra används i kontakterna med det omgivande samhället. Denna differentiering leder ofta till att graden av behärskning av de båda språken sällan är likvärdig. Det språk som reduceras till enbart talspråk i hemmiljön löper allvarlig risk att utarmas, om inte barnet får möjlighet att utveckla språket också i andra funktioner. För barnets senare skolgång spelar även väl befästa kunskaper i modersmålet en avgörande roll; detta gäller såväl barn i enspråkiga som i tvåspråkiga miljöer. Inläring av ett andra språk underlättas i avgörande grad av en god behärskning av modersmålet.

Utredningen konstaterar att ett barn som inte får möjlighet att utveckla sitt modersmål och som i skolan konfronteras med undervisning på ett annat språk utsätts för stora påfrestningar intellektuellt och emotionellt, och allvarliga störningar i barnets språkliga och intellektuella utveckling kan uppstå. Bristfällig behärskning av modersmålet leder till bristfälliga

kunskaper också i det andra språket, s. k. halvspråkighet.

Om barnet åter konfronteras enbart med det andra språket, eller om det upplever ett starkt socialt tryck mot användandet av modersmålet, kan detta leda till störningar i kontakterna med föräldrarna eller helt omöjliggöra kommunikationerna mellan föräldrar och barn. Det finns därför anledning att understryka vad utredningen slutligen anför i det här sammanhanget, nämligen att för undvikande av språkliga och intellektuella störningar hos barnet har språkforskarna betonat vikten av att den grundläggande inläringen i två- och flerspråkiga samhällen sker på barnets modersmål och att modersmålet i skolan tillåts utvecklas parallellt med inläringen av det andra språket.

Från moderata samlingspartiet har vi i mycket hög grad tagit fasta på vad jag här anfört från invandrarutredningens betänkande. Vi konstaterar i vår motion 2502 att den svenska skolan hittills saknat en klar och genomtänkt politik när det gäller undervisningen av invandrarbarnen. Vi finner orsaken till detta vara den tidigare förhärskande uppfattningen att barnen snabbt skulle lära sig svenska för att därmed lättare anpassa sig till det svenska samhället. Något förenklat resonerade man ungefär så här: In med den enspråkige invandrareleven i en svensktalande klass, så lär han sig snart att tala svenska! Är det så underligt att vi ofta fick uppleva anpassningssvårigheter och skolkproblem mot bakgrund av det synsättet? Var och en av kammarens ärade ledamöter kan säkert sätta sig in i det engagemang och intresse som går att mobilisera i en situation, då man timme in och timme ut inte begriper ett vitten av vad som försiggår. Det är mer förvånande att vi under sådana omständigheter över huvud taget fick några invandrarelever att stanna och följa undervisningen än att många av dem valde att utebli. Att rubricera deras frånvaro från undervisningen som skolk är lika missvisande som att kalla riksdagsledamöternas frånvaro i detta nu från denna kammare för bristande ansvar som riksdagsledamot!

Nu vet vi bättre – nu står det klart för oss att goda kunskaper i modersmålet är en förutsättning för och ett viktigt led i invandrarelevernas anpassningsprocess till det svenska samhället. I konsekvens härmed har moderata samlingspartiet vid flera tillfällen krävt att undervisning i och på invandrarelevernas modersmål skall införas i våra skolor. Vi menar att en utökad försöksverksamhet med förberedelseklasser framför allt på låg- och mellanstadiet skall komma till stånd. Det gäller alltså enspråkiga klasser, där eleverna helt undervisas på sitt modersmål i samtliga ämnen och samtidigt får undervisning i svenska som främmande språk. Härifrån kan eleverna successivt slussas in i svenskspråkiga klasser, där undervisningen i svenska ersätts med undervisning i deras eget modersmål.

Vi har också föreslagit att försöksverksamheten med invandrarelevernas modersmål som tillvalsämne på högstadiet skall utökas. Vi kan nu konstatera att i föreliggande utskottsbetänkande uttalas att kommunerna skall ha stor frihet att välja organisationsform för undervisningen av

Lördagen den
29 maj 1976

*Hemspråksunder-
visning för invand-
rarbarn*

invandrareleverna, och vi kan då på goda grunder förutsätta att systemet med förberedelseklasser kommer att vidgas.

Vad avser möjligheten för dessa elever att välja modersmålet som tillvalsämne på högstadiet, så kommer detta ärende att behandlas i den läroplansöversyn som riksdagen tidigare beslutat om. Det är min förhoppning att även denna fråga då kommer att få en positiv behandling.

I det utskottsbetänkande som vi i dag har att ta ställning till avspeglas en mycket stor samstämmighet när det gäller undervisningen av invandrarbarnen. Som företrädare för moderata samlingspartiet vill jag uttala en klar tillfredsställelse över detta. Vi framställde i vår motion nr 2502 en rad yrkanden, och jag vågar påstå att det stora flertalet av dem har behandlats på ett tillfredsställande sätt i utskottet och fått en skrivning i betänkandet som ur moderat synpunkt är fullt acceptabel. Detta är förklaringen till att vi blott på tre punkter har funnit anledning att anföra en avvikande uppfattning i form av reservationer. Givetvis betraktar vi var och en av dessa som väsentlig och väl värd kammarens anslutning. Helhetsintrycket av stor samstämmighet, som jag nyss nämnde, förtas inte av förekomsten av dessa reservationer.

Det är särskilt angeläget att betona den klart positiva inställning som markeras i utskottsbetänkandet till rätten för alla invandrarbarn att erhålla träning resp. undervisning i modersmålet och kommunernas skyldighet i sammanhanget att bereda denna träning och undervisning. Endast i undantagsfall, då mycket stora svårigheter föreligger, framför allt när det gäller lärarsidan, skall inskränkning kunna ske i denna skyldighet. Utskottet förutsätter en mycket långtgående kommunal ambition att lösa dessa svårigheter och betonar värdet av ett interkommunalt samarbete på det här området.

Från moderat synpunkt är det också mycket glädjande att vi fått fullt gehör för våra yrkanden att lärartjänsterna skall vara statligt reglerade och att invandrarundervisningen skall ges särskilt värde när det gäller arbetsinsatserna på ett rektorsområde.

Frågan om de statligt reglerade tjänsterna kommer att belysas av herr Nordstrandh i ett senare inlägg i den här debatten. Jag vill bara här konstatera att som en följd av utskottets ställningstagande på den här punkten måste också frågan om statsbidrag till träning och undervisning i modersmålet inklusive studiehundledning få en annan lösning än vad som föreslagits i propositionen. I detta sammanhang vill jag erinra om att utskottet inte har funnit anledning att ändra propositionens förslag när det gäller stödundervisningen i svenska. Beräkningsgrunden skall här vara fyra timmar per grupp med genomsnittligt fyra elever. Därest det kan beläggas att denna konstruktion får negativa konsekvenser får framför allt de invandratäta kommunerna i jämförelse med nu gällande system om tre-fem elever per grupp anser jag det vara självklart att denna fråga snabbt skall omprövas.

Beträffande poängberäkningen vill jag bara helt kort konstatera att den alldeles otvetydigt innebär betydande extra arbetsinsatser av administra-

tiv karaktär i de invandrantäta rektorsområdena, varför det är helt följdriktigt att undervisningen på det här området får särskilt tillgodoräknas.

Det finns ingen anledning att ytterligare kommentera vad som är samstämmigt i utskottsbetänkandet – var och en har ju goda tillfällen att själv ta del därav. Därför vill jag bara helt kort beröra de moderata reservationerna, som jag nu yrkar bifall till.

I reservationen 1 anser vi att benämningen modersmål skall användas när det gäller att beteckna barnets första språk. Vi hävdar att begreppet modersmålet på ett riktigare sätt anknyter till det egna invandrarspråket än ordet hemspråk, som rimligen bör identifieras med det språk som talas i det land där man för tillfället hör hemma, dvs. i det här sammanhanget svenska språket. Vi hävdar den uppfattningen så mycket mer som den också har framförts från invandrarna själva, t. ex. av Riksförbundet Finska föreningar i Sverige.

Genom reservationen 3 vill vi hävda att målet för modersmålsträningen i förskolan skall vara enspråkiga grupper med personal som talar barnens eget språk. Vi vet att de bästa språkliga och sociala resultaten har uppnåtts inom sådana enspråkiga grupper. Risken för språkblandning, som är uppenbar i blandade grupper, är här eliminerad.

Utskottsmajoriteten anser att våra synpunkter tillgodoses genom propositionens förslag, där det talas om enspråkiga grupper för sexåringarna och där betydelsen av tvåspråkig personal i förskolan understryks. Vi anser emellertid att de mindre barnens behov av grundläggande kunskaper i sitt modersmål är av så avgörande betydelse att vi inte kan acceptera gränsdragningen vid sexåringarna.

Invandrarutredningens förslag om ambulerande hemspråkslärare med upp till sex timmar per vecka anser vi inte vara till fyllest – det får bara ses som en provisorisk lösning i avvaktan på att tvåspråkig personal hinner utbildas. Vi menar att en ytterligare provisorisk åtgärd kan vara att anknyta personer ur invandrargrupperna till daghemmen. Målet måste emellertid otvetydigt vara att ge möjlighet för barnen att samlas i enspråkiga grupper som leds av personal som talar barnens eget språk.

I reservationen 5 slutligen slår vi vakt om enskilda förskolor och skolor som driver sin verksamhet på ett annat språk än svenska. Vi anser att dessa skall betraktas som naturliga inslag i skolväsendet. Vi kan inte inse varför den statliga och kommunala bidragsgivningen inte skall omfatta också dessa förskolor och skolor, under förutsättning givetvis att de uppfyller de krav som ställs på de allmänna skolorna.

Utskottet konstaterar lakoniskt utan någon som helst kommentar eller motivering att detta yrkande kan utskottet inte tillstyrka. Det är med beklagande jag konstaterar denna negativa inställning till en verksamhet som alltid uppenbart är av stort värde och som upplevs som angelägen av de berörda invandrarna själva.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag alltså bifall till de reservationer där herr Nordstrandhs och mitt namn förekommer, dvs. reservationerna 1, 3 och 5.

Lördagen den
29 maj 1976

*Hemspråksunder-
visning för invand-
rarbarn*

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har i två partimotioner – dels under den allmänna motionstiden, dels med anledning av propositionen 118 – lagt fram sin syn på hemspråksundervisningen, i första hand i förskolan och i grundskolan. Vpk:s representant i utbildningsutskottet har på grundval av dessa motioner reserverat sig mot utskottsskrivningen på ett par principiellt mycket viktiga punkter. Det gäller dels frågan om frivillighet eller obligatorium, dels frågan om invandrarlärares uppgifter.

Utskottsmajoriteten anser att obligatorisk hemspråksundervisning strider mot principen om valfrihet för medlemmar av språkliga minoriteter att kunna välja i vilken grad de vill bibehålla och utveckla den ursprungliga kulturella identiteten. Detta argument visar att utskottsmajoriteten inte har helt klart för sig hemspråksundervisningens betydelse. Den springande punkten är just att om barnen inte har fått utveckla det språk som ligger dem närmast, dvs. hemspråket, kan förstå och använda dess begrepp, kan uttrycka känslor och använda abstraktioner, så är det också – utom för ett fåtal lyckligt lottade – i det närmaste omöjligt att uppnå detta på det nya språket. Och det uppstår halvspråkighet.

Jag vill belysa detta med ett par exempel från min egen landsända, där två- och t. o. m. trespråkighet skulle kunna vara en tillgång för de människor som lever där men där det i alltför många fall i stället har blivit ett handikapp.

En man från Tornedalen, uppvuxen i ett finskspråkigt hem och med skolgång där undervisningen skedde på svenska, skulle i 50-årsåldern ta körkort. När han skulle läsa in de nödvändiga teoretiska kunskaperna så visade det sig, som så ofta annars, att han visserligen kunde läsa svenska som han lärt sig det, men han förstod inte vad han läste. När han så fick hjälp av en yngre släkting som översatte frågorna och uppgifterna till finska, så förstod han genast vad det var fråga om och kunde också ge det rätta beskedet. Släktingen frågade då om det inte var klokare att resa över till Finland och klara körkortsprovet där. Mannen svarade att finskan förstod han visserligen helt och fullt, men han kunde varken läsa eller skriva det. Alltså var även den vägen besvärlig för honom.

Mitt andra exempel står att läsa i det senaste numret av Samefolket. Det är en av tidningens läsare, som skriver mycket bra svenska trots att finska är hans modersmål men som är ängslig över uppgifter han fått om att Samefolket skall skrivas helt på samiska. "Då måste jag nog sluta prenumerera", skriver han. "Ty jag kan så litet lapska att jag inte kan följa med vad som skrivs. Min mor hade lapska som modersmål. Hon tillhörde Karesuandolapparna. Nog pratade mor och far lapska, men finska förblev mitt modersmål."

I det senare exemplet rör det sig alltså om en person som hört samiska talas i hemmet, som själv anser sig ha finska som modersmål men som fått sin skolutbildning på svenska. Han tycks reda sig bra med det senaste språket, men så är det inte för alla. Och oavsett det: med en större satsning

och tidigare insikt om betydelsen av undervisning på hemspråk, så skulle denne man, liksom otaliga andra samer och finskspråkiga tornedalingar, ha sluppit att få uppleva det som många betecknar som ett språkligt handikapp – att inte kunna vare sig det ena eller det andra språket ordentligt. Eller också skulle de, som jag själv, kunnat bevara en under barndomen utan besvär inhämtad funktionell tvåspråkighet, något som vi talar om i vår motion.

Det här gäller alltså språkliga minoriteter inom landet. Översätter vi detta till de invandrargrupper som kommit hitflyttande senare vet vi att problemen för dem är ännu starkare uttalade, men jag har valt dessa grupper eftersom de ligger mig så nära.

Vid sidan av invandrarbarnens problem har vi också problemet med invandrarkvinnornas situation, men denna gång handlar det just om invandrarbarnens hemspråksutbildning.

Det är inte alltid som föräldrar till invandrarbarn – och här kanske också problemet med invandrarkvinnornas språkliga isolering spelar in – eller barn i språkliga minoritetsgrupper förstår detta med halvspråkigheten. Många av dem tror att de gör sina barn en tjänst genom att fjärma dem från det egna språket och i stället låta dem helt inrikta sig på svenskan.

Resultatet av den frivillighet man talar om blir därför, som jag ser det, att man främjar halvspråkighet, inte valfrihet. Halvspråkighet innebär definitivt ingen valfrihet utan i stället att barnen avstängs från valmöjligheter och isoleras från både ursprungskulturen och den nya kulturen.

Jag vill ge ytterligare eftertryck åt kravet på obligatorisk hemspråksundervisning genom att dra paralleller med svenskundervisningen i våra skolor. Alla inser det svenska språkets betydelse för de svenska barnens utveckling. Ingen skulle komma på idén att föreslå att detta ämne skulle göras frivilligt. Vad utskottsmajoriteten nu försöker hävda är att det egna språket är viktigare för svenska barn än för invandrarbarn eller barn som tillhör språkliga minoriteter. Vad är det för en primitiv människouppfattning och kultursyn som ligger bakom den här ståndpunkten?

Vpk anser således att hemspråksundervisningen måste göras obligatorisk. Det är nödvändigt för att ge invandrarbarnen möjlighet att utveckla en aktiv tvåspråkighet.

Den andra viktiga punkten där vpk har en annan uppfattning än utskottsmajoriteten gäller det som i propositionen kallas socialt kontaktarbete. Normalt skall lärarpersonal ha kontakt med elevernas föräldrar och så sker också i stor utsträckning. Naturligtvis skall också hemspråkslärarna ha sådana kontakter. Men när man i propositionen talar om socialt kontaktarbete menar man uppenbarligen betydligt mer än de normala kontakterna mellan lärare och föräldrar. Vad man således avser innebär att man utan tvekan kommer in på kurativa uppgifter, och för sådana uppgifter behövs, enligt min mening, särskilt utbildad personal.

Jag är väl medveten om svårigheterna att täcka behoven av sådan språkkunnig, kurativ personal – lokalt och när det gäller vissa språk-

Lördagen den
29 maj 1976

*Hemspråksunder-
visning för invand-
rarbarn*

grupper – men de problemen måste lösas genom att viss del av hemspråklärarnas tjänstgöringsskyldighet avsätts för de här uppgifterna och att dessa hemspråklärare då alltså bereds möjlighet att få en viss kurativ utbildning. Vpk kan inte gå med på att hemspråklärarna regelmässigt skall ha kurativa uppgifter, vilket är den reella innebörden av utskottsmajoritetens ställningstagande. Det vore att underskatta både hemspråklärarnas egentliga uppgifter och de kurativa insatsernas omfattning och betydelse.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till reservationerna 2 och 4. Beträffande övriga delar som vi tar upp i våra båda motioner och som gäller hemspråksundervisningen för invandrarbarn anser vi att utskottets skrivning är ett steg framåt på vägen mot lösningen av dessa viktiga frågor.

Fru GRADIN (s):

Herr talman! Utbildningsutskottets betänkande nr 33 gäller hemspråksundervisning för invandrarbarn och ger rätten till hemspråksträning resp. hemspråksundervisning för alla de sexåringar som omfattas av den allmänna förskolan samt för alla de elever i grundskola och gymnasieskola för vilka ett annat språk än svenska utgör ett ledande inslag i deras hemmiljö. På det sättet får varje kommun skyldighet att anordna hemspråksträning och hemspråksundervisning om föräldrarna eller vårdnadshavaren begär det. Kommunen får också skyldighet att informera barnen och deras föräldrar om möjligheten att välja undervisning i hemspråket.

Bakgrunden till propositionen som vi behandlar är ju den rätt till sitt modersmål som vi vill ge alla barn. Vi är då ense om att skolan måste se till att erbjuda barnen en möjlighet att utveckla detta. Vi vet ju att var femte invandrarelev i grundskolan har svenska som huvudsakligt hemspråk.

Nyare språkforskning har påvisat och kraftigt understrukt det första språkets, hemspråkets, betydelse för barnets emotionella och intellektuella utveckling. Om hemspråket i samband med skolstarten tillåts stagnera, samtidigt som ett andra språk införs som enda skolspråk, föreligger stor risk för ofullständig utveckling av båda språken. Barnet kan bli halv-språkigt. Erfarenheten har visat att den lätthet varmed våra invandrar-elever talar en idiomatisk vardagssvenska kan innebära en skenbar språkkunskap, en språkfasad som döljer stora brister i fråga om ordkunskap, läsförståelse och begreppsuppfattning, medan samma brister också utmärker hemspråket.

Men, herr talman, det starkaste skälet för att slå vakt om invandrararnas hemspråk är kunskapen om hemspråkets djupt personliga betydelse för varje människa. Barnets utveckling samt sociala, känslomässiga och intellektuella behov av att knyta an till hemmiljön och föräldrarnas språk och kulturella bakgrund skall vara det avgörande kriteriet för rätten till träning och undervisning i detta språk. Det är mot den bakgrunden som utskottets majoritet tillstyrker benämningen hemspråk i stället för mo-

dersmål.

Likaså anser utskottsmajoriteten att deltagande i hemspråksundervisning skall vara frivilligt. Det är barnens och föräldrarnas eller vårdnadshavarens önskemål som liksom hittills skall vara utslagsgivande. Obligatorisk hemspråksundervisning, som föreslagits av vpk – ett förslag som fru Marklund har livligt utvecklat inför kammaren – går enligt utskottets majoritet inte att förena med den princip som riksdagen lade fast förra året om valfrihet för medlemmarna av språkliga minoriteter att kunna välja i vilken grad de vill behålla och utveckla den ursprungliga kulturella identiteten.

Beträffande tjänstekonstruktionen för lärare i hemspråk föreslår utskottet en annan lösning än den som finns föreslagen i propositionen. Föredragande statsrådet har här föreslagit att tjänster för lärare i hemspråk i grundskolan, gymnasieskolan och förskolan skulle konstrueras med utgångspunkt i den tjänstekonstruktion som tillämpas inom det kommunala anställningsområdet. Utgångspunkten har nämligen varit att insatserna för invandrarna måste samordnas med samhällets övriga stödåtgärder på de familje-, kultur-, boende- och socialpolitiska områdena. Detta skulle då förutsätta ett nära samarbete mellan olika kommunala organ.

Men med anledning av att ett antal motioner väckts om att tjänsterna borde vara statligt reglerade har utskottet tagit tjänstekonstruktionen inom den kommunala vuxenutbildningen som utgångspunkt i sitt förslag. Enligt utbildningsutskottet bör alltså tjänstekonstruktionen inom den kommunala vuxenutbildningen vara förebild för tjänst för lärare i hemspråk. Tjänsterna avser då inte anställning enbart vid *en* skolenhet i kommunen utan kan användas flexibelt över skolformsgränserna. Samtidigt säger utskottet att det är viktigt att invandrarbarn kan ha samma hemspråkslärare i förskolan och under de tidigare grundskoleåren. Nu är det ju så att tjänsterna inom förskolan är kommunalt reglerade. Vissa samordningsfrågor måste alltså lösas, varför utskottet föreslår att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till lösningar av dessa frågor.

Utskottet har också fört en ingående diskussion om behörigheten för hemspråkslärarna. Vi har varit angelägna om att hemspråksläraren skall vara förankrad i resp. hemspråk och noga känna miljön. Vi har också velat åstadkomma sådana behörighetsregler och bestämmelser att inte en majoritet av nuvarande hemspråkslärare blir obehöriga.

Med hänvisning till den lösning som utskottet föreslår beträffande konstruktionen av tjänsterna får detta konsekvenser för utformningen av statsbidragen. Utbildningsutskottet föreslår också på denna punkt att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett förslag om ny konstruktion av statsbidragssystemet.

Herr talman! Utskottet ansluter sig till propositionens förslag att språkträning för invandrarbarn är en integrerad del av förskolans arbetssätt som verkligen syftar till att stödja den totala personlighetsutvecklingen. Likaså är utskottet angeläget om att det finns tvåspråkig personal i förskolan.

Lördagen den
29 maj 1976

*Hemspråksunder-
visning för invand-
rarbarn*

Mot bakgrund av detta anser sig utskottsmajoriteten inte kunna tillstyrka reservationen 3.

Hemspråksläraren skall vid sidan om sina läraruppgifter samverka intimt med invandrarbarnens familjer, med andra ord sköta socialt kontakttarbete. Men om detta senare arbete får karaktären av egentligt kurativt arbete, torde enligt utskottsmajoritetens mening de uppgifterna komma att skötas av skolans elevvårdande personal.

Med detta anser sig utskottets majoritet ha täckt in de krav som återfinns i reservationen 4 från vpk. Det är nämligen ytterst värdefullt att hemspråksläraren kan utveckla kontakter med invandrarbarnens familjer utan att för den skull få alltför betungande arbetsuppgifter som ligger mer på den sociala sidan.

I reservationen 5 krävs att enskilda förskolor och skolor med undervisning på annat språk än svenska skall erhålla statliga och kommunala bidrag. Utskottets majoritet har inte funnit skäl att tillstyrka detta.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till vad utbildningsutskottet har hemställt på samtliga punkter i betänkandet nr 33.

Fru MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Fru Gradin redovisade utbildningsutskottets skäl för att gå emot förslag om obligatorisk undervisning i hemspråk, liksom jag i mitt anförande har försökt motivera skälen för ett sådant obligatorium. Jag skulle naturligtvis kunna återropa rader av uttalanden och uppvisningar av hemspråkslärare och ett flertal invandrarorganisationer, bl. a. hos vår riksdagsgrupp – jag förmodar att också fru Gradin har fått höra sådana uttalanden – där man har hävdad att hemspråksundervisningen bör göras obligatorisk. Särskilt hemspråkslärare med erfarenhet av vad frivilligheten innebär har hävdad detta mycket kraftigt.

Jag vill i detta sammanhang också peka på att beteendevetenskap och forskning i flera olika sammanhang har påvisat hur just andra generationen invandrare, dvs. invandrarbarn, i mycket stor omfattning drabbas av social utstötning på grund av sin sociala och kulturella isolering. Jag är för egen del övertygad om att just halvspråkigheten är en viktig orsak till detta. För att man skall komma till rätta med detta räcker det inte med en skyldighet för kommunerna att ordna undervisning, såsom anförs i propositionen och utskottsbetänkandet. Jag tror inte att det räcker. Jag anser att undervisningen behöver vara obligatorisk.

Även beträffande frågan om hemspråkslärarnas uppgifter har fru Gradin och jag redovisat skilda erfarenheter. Jag är rädd för att dessa sociala kontakter, som givetvis alla lärare har skyldighet att ha med sina elevers föräldrar, just för hemspråkslärarnas del alltför mycket skulle inskränka på deras pedagogiska verksamhet och dessutom utföras utan att de har fått utbildning för det. När det gäller invandrarbarnen kan just utbildning för att sköta dessa kurativa insatser på rätt sätt vara väsentlig.

Jag vidhåller alltså mitt yrkande om bifall till de båda reservationerna.

Fru GRADIN (s) kort genmäle:

Herr talman! Utgångspunkten för riksdagsbeslutet i fjol, när vi lade fast målsättningen för invandrarpolitiken, var bl. a. valfrihet. Mot den bakgrunden har utbildningsutskottets majoritet alltså inte kunnat finna skäl att gå ifrån beslutet i fjol. Det som är väsentligt att hävda i detta sammanhang är att kommunen får obligatorisk skyldighet att ordna hemspråksundervisning plus att man, som ett komplement till detta, skall bedriva uppsökande verksamhet för att ge information, för att nå kontakter med olika invandrargrupper.

När det sedan gäller lärarnas uppgifter tror jag att fru Marklund och jag är överens om att det är viktigt att hemspråkslärare kan sköta också ett socialt kontaktarbete, därför att det är mycket väsentligt att man tidigt får goda relationer mellan skolan och hemmet. Jag föreställer mig att man på lokal nivå kan ordna upp arbetsfördelningen mellan hemspråksläraren och den sociala personal som också finns i de flesta skolor.

Fru MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Till det senaste vill jag helt kort säga: Naturligtvis kan man ha förhoppningar om att det skall gå att ordna det hela på lokal nivå. Vi har för inte länge sedan haft en diskussion om situationen när det gäller skolkuratorer. Vi vet att det i många kommuner finns stora svårigheter därvidlag. Om hemspråkslärarna – på grund av de brister som vi vet finns på den skolkurativa sidan – skall få alltför mycket av de uppgifter som rör den sociala kontakten måste det, som jag ser det, inkräkta på deras pedagogiska verksamhet. Det är vad jag är rädd för.

Beträffande frågan om valfrihet har jag i mitt tidigare anförande sagt – och det grundas på egna erfarenheter – att det inte blir något val mellan det ena eller det andra språket. Den frivilliglinje vi skall fortsätta att gå på innebär ett främjande av halvspråkighet.

Fru GRADIN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte samma pessimistiska syn på kommunerna som fru Marklund har i detta sammanhang. Vi har helt nyligen tagit SIA-propositionen. Den ger kommunerna möjligheter att fördela olika resurser till invandrarbarn och till sociala kontakter. Jag har goda förhoppningar om att man på det sättet kan få en vettig arbetsfördelning mellan hemspråksläraren och den skolsociala personalen.

På samma sätt tror jag, när det gäller obligatorium eller inte, att det viktiga inte är att eventuellt med polishämtning eller annat föra våra invandrarbarn till språkträning. Det viktiga är att kommunen känner sitt ansvar, erbjuder undervisning och ger information. Då tror jag att man hittar en bra lösning också på det problemet.

Fröken ROGESTAM (c):

Herr talman! Riksdagen fattade 1975 beslut om de övergripande målen för svensk invandrar- och minoritetspolitik. För att begreppen jämlikhet,

Lördagen den
29 maj 1976

*Hemspråksunder-
visning för invand-
rarbarn*

valfrihet och samverkan skall få en reell innebörd också för invandrarbarnen krävs ökade insatser på olika områden, inte minst inom utbildningssektorn. Totalt fanns våren 1975 inom det obligatoriska skolväsendet och gymnasieskolan 71 100 invandrarelever. Många av dem befinner sig i en svår situation, speciellt när det gäller språklig och kulturell identitet.

Det svenska samhället har här ett stort ansvar för att utforma olika samhälleliga anordningar så att de blir nåbara och förståeliga också för de många grupperna invandrare.

Ett invandrarbarn blir i dag ofta utsatt för en försvenskingsprocess som kan bli förödande om vi inte är medvetna om riskerna för kulturkollisioner och har goda kontakter och möjligheter till resonemang med föräldrarna. Om vi snabbt försvenskar barnen, skadar vi både dem, deras föräldrar och samhället. Vi ger barnen bördan av att leva i en kollisionspunkt mellan kulturer med dubbla regelsystem – ofta i konflikt med varandra – dubbla lojaliteter av livsviktigt slag och en ständig oro inför all denna kluvenhet. Vi riskerar att föräldrarna plötsligt upplever att deras barn håller på att tillägna sig ett sätt att leva som de inte förstår och vars yttringar de i bestämda delar tar helt avstånd ifrån.

Det är mot den här bakgrunden ett mycket angeläget förslag som i dag ligger på riksdagens bord. I många kommuner görs redan i dag en stor insats för invandrarbarnen, deras hemspråksundervisning och sociala åtgärder för att hjälpa dem och deras föräldrar till rätta i det svenska samhället. I propositionen och i betänkandet fastslås invandrarelevernas rätt till hemspråksundervisning och kommunernas skyldighet att erbjuda den. Det är ett viktigt steg på vägen mot förverkligandet av förra årets riksdagsbeslut.

Tidigare talare i debatten har vitsordat den breda enigheten i utskottet om det i dag framlagda förslaget. Jag vill gärna för centerns del instämma i detta; det framgår ju också av att vi står helt bakom utskottets betänkande. Samtidigt måste man dock konstatera att enigheten kunnat nås bl. a. genom att socialdemokraterna i utskottet på ett par väsentliga punkter anslutit sig till motionskrav bl. a. från vårt håll. Det gäller tjänstekonstruktionen för hemspråkslärarna och förstärkningen av skolledningen i de invandrantunga rektorsområdena. Jag skall inte ta upp någon diskussion om dessa frågor utan skall nöja mig med att i dag kommentera några andra punkter i betänkandet.

Ett stort problem för invandrareleverna är undervisningen i engelska. Det är svårt för dem att redan i tredje klass, när de knappt behärskar det egna hemspråket och svenska, påbörja undervisningen i ett nytt språk, ett språk som de dessutom undervisas i via sitt första främmande språk, nämligen svenska. Utskottet finner det värdefullt att SÖ fått i uppdrag att göra en kartläggning och komma med förslag till lämpliga åtgärder för att underlätta den här situationen för invandrareleverna. Jag vill gärna stryka under vikten av att SÖ snabbt kommer med förslag. Samtidigt är det naturligtvis viktigt att information och samråd mellan skolan och

föräldrarna fungerar, så att föräldrarna är införstådda med varför deras barn eventuellt under något eller några år inte läser samma ämnen som de svenska eleverna.

Utskottet stryker också med anledning av en centermotion under angelägenheten av att SÖ låter utarbeta instrument för att bestämma elevernas språkfärdighet.

Det är viktigt att kommunerna ges möjlighet att organisera hemspråksundervisningen på ett sätt som bäst tillgodoser elevernas allsidiga utveckling och deras studiesituation. Det står i propositionen och det understryks ytterligare av utskottet. Detta bör bl. a. innebära att det är fritt fram för att fortsätta med de försök med förberedelseklasser som gjorts på olika håll i landet och som hittills har gett goda resultat.

I förskolan är det speciellt viktigt att invandrarbarnen förutom hemspråksträning även kan få stöd genom tvåspråkig personal i övrigt. Det är därför i kommuner med många invandrarbarn angeläget att man där försöker anställa tvåspråkig personal på olika typer av tjänster i förskolan.

Till slut vill jag stryka under vikten av att invandrareleverna, deras situation och problem behandlas ingående i lärar- och förskollärarytbildningen, liksom inom fortbildningen för hela skolans och förskolans personal. Den undervisning som ges i dag i dessa frågor är inte tillräcklig. Det är viktigt att lärarutbildningsutredningen i sitt pågående arbete ingående behandlar även dessa frågor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Invandrarernas utbildning är en fråga som återkommer i flera sammanhang. Utbildningsutskottets betänkande nr 33, som vi nu behandlar, har särskilt tagit sikte på invandrarbarnens situation. Det råder enighet i utskottet om grundsynen att barnens anpassning till den nya miljön så långt möjligt bör underlättas. Det är därvid viktigt att lärare utnyttjas som är väl förtrogna med elevernas förhållanden när det gäller såväl språk som kulturell miljö i det land de kommer från. På några punkter finns det dock anledning till kommentarer.

Propositionen föreslår att hemspråklärarna skall vara kommunalt anställda. En sådan lösning skulle ställa dessa lärare i en annan situation i förhållande till huvudmannen än övriga lärare i grundskolan och gymnasieskolan. Då vi från folkpartiets sida ser det angeläget att ställa samma krav på undervisningens kvalitet i alla ämnen, har vi ansett att samma normer bör gälla för tillsättning av lärare i hemspråksundervisningen som för övriga lärare. Vi har därför motionerat i den riktningen, liksom centern och moderaterna, och vi konstaterar nu med tillfredsställelse att utskottet enats om att föreslå att hemspråklärarna får statligt reglerade tjänster av samma typ som inom den kommunala vuxenutbildningen.

Det är emellertid också viktigt att hemspråklärarna har en så god utbildning som möjligt. Jag är väl medveten om att det inte alltid är

Lördagen den
29 maj 1976

*Hemspråksunder-
visning för invand-
rarbarn*

möjligt att skaka fram lämplig personal för hemspråksundervisningen. På sikt måste dock denna fråga lösas så att det för dessa lärare ställs krav på behörighet och meritvärdering i samma utsträckning som för övriga lärare.

När det gäller undervisningsgruppernas storlek har inte utskottet anslutit sig till de motionsförslag som har lagts fram bl. a. från folkpartiet om att i gymnasieskolan grupp i hemspråk får bildas med lägst fyra elever. Utskottet pekar emellertid på den möjlighet som finns att hos länskolnämnden utverka tillstånd att anordna undervisning för grupp med färre elever än åtta. Det är att hoppas att skolan utnyttjar denna möjlighet och att länskolnämnderna visar generositet i detta avseende. Skulle så inte bli fallet får vi anledning att återkomma.

Herr talmän! Jag yrkar bifall till utskottets betänkande i dess helhet.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talmän! Jag tror inte – yttrade jag i debatten om skolans inre arbete för några dagar sedan – att jag gör mig skyldig till någon överdrift om jag säger att skolan, hur vi än försöker organisera den och ordna dess arbetssätt, i stor utsträckning står och faller med lärarna, deras utbildning och deras insatser i fråga om såväl kunskapsinhämtandet som den sociala fostran.

Stora krav ställs på lärarna, sade statsrådet Hjelm-Wallén i sitt inledningsanförande i samma debatt.

Det är alldeles riktigt, och detta gäller också hemspråklärarna.

När det rör den undervisande personalen i skolan har moderata samlingspartiet i sitt skolpolitiska agerande envetet understrukit att man måste ställa vissa formella och generella krav på lärarna i syfte att få så små skillnader som möjligt i utbildningsstandarden mellan olika kommuner och olika skolor. Vi har hittills här i landet haft en fast tjänsteorganisation för lärare med bestämda tjänstetyper och bestämda kompetenskrav. Dispenser har varit relativt sparsamma.

Så kom då propositionen om hemspråksundervisning för invandrarbarn som vi på vårt håll motsåg med stort intresse, inte minst i fråga om lärartjänstekonstruktionen. Regeringens tidigare mönster för sin politik i fråga om lärarnas kompetens och anställningsförhållanden upprepades emellertid. Propositionen föreslog för hemspråksundervisningen – jag understryker det än en gång – kommunala tjänster och kommunal tillsättning, som *inte* skulle grundas på ett fast meritvärderingssystem eller på fasta behörighetsvillkor. Kommunerna skulle utifrån egna bedömningar och värderingar av lämpligheten hos lärarna utse innehavare av hemspråklärartjänst. Centrala anvisningar för urval vid tillsättning, meritvärdering och behörighet skulle inte utfärdas. Det var alltså klara besked.

En enig lärarkår och de största invandrargruppernas organisationer hade i sina remissvar uttalat sig emot en sådan tjänstekonstruktion och föreslagit att hemspråklärarna skulle jämföras med övriga lärare i ung-

domsskolan. Vi i moderata samlingspartiet delade helt denna uppfattning och gav också uttryck åt den.

Vid utskottsbehandlingen vek sig – som utskottsrepresentanten nyss sade, fastän i andra ordalag – socialdemokraterna, och vi kunde enas om en centralt reglerad tjänstetyp, delvis modellerad efter de fasta tjänsterna inom den kommunala vuxenutbildningen.

Jag utgår ifrån att statsrådet har noterat detta och drar någon lärdom av det inträffade om någonting liknande skulle dyka upp i framtiden.

Sammanfattningsvis vill jag understryka – det är ganska självklart men kan gott sägas en gång till – att det är av stor betydelse för undervisningens kvalitet att de som undervisar är fullt lärarutbildade. Inte annat än i nödfall kan lärarutbildning ersättas av annan utbildning. Det gäller också hemspråkslärartjänsterna – centralt reglerade, så att eleverna garanteras en likvärdig utbildningsstandard.

Det är helt klart – och det bör inte göras nämnvärda avsteg från detta – att behörighetsvillkor och regler för meritvärdering skall vara jämförbara med vad som gäller för övriga lärargrupper. Alla lärare i ungdomsskolan – det tycker jag klart skall utsägas – skall ha samma status. Det har moderata samlingspartiet hävdat och kommer att hävda beträffande alla lärargrupper.

I övrigt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1, 3 och 5.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! När man lyssnar på en debatt som den här är det främst de många svårigheterna med invandrarbarnens undervisning som kommer i förgrunden. Och självfallet finns det en mängd problem. Det är inte utan svårigheter som lämpliga och kompetenta hemspråkslärare kan rekryteras, lärarundervisning och fortbildning anordnas. Vi har och kommer att ha problem lokalt med att klara information till de berörda invandrareleverna och deras familjer, undanröja schematekniska svårigheter osv.

Vad beslutet i dag kommer att innebära är att kommunerna ges bättre förutsättningar att klara alla de praktiska svårigheterna genom ett smidigt regelsystem med möjlighet till lokal anpassning och genom en inte föraktlig ekonomisk satsning från statens sida. Invandrargruppen kostnadsberäknade sina förslag till 2 300 kr. per elev och år. Till detta kommer kostnaden för stödundervisning i svenska. Som jämförelse vill jag erinra om att statens kostnader för varje grundskoleelev uppgår till ca 4 500 kr. per år.

Förutom alla tänkbara svårigheter med att tillförsäkra invandrarlevorna en god skolgång vill jag understryka en annan aspekt. Det är oerhört viktigt att också se invandrarelevorna som en tillgång i skolarbetet.

När jag besökt skolor med många invandrarelever har det ofta framgått hur invandrarelevorna och deras kulturbakgrund kunnat berika under-

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

Hemspråksundervisning för invandrarbarn

visningen för alla elever. Genom att det i skolan finns barn och ungdomar med olika kulturbakgrund kan ömsesidig förståelse och respekt samt aktivt intresse väckas för andra språk, kulturer, normer och värderingar. Jag vill understryka denna positiva aspekt, som är ett resultat av integration av invandrarelever med andra elever i skolarbetet.

Med det regeringsförslag som nu behandlas vill regeringen förverkliga målen för invandrapolitiken – jämlikhet, valfrihet och samverkan – på förskolans och ungdomsskolans område. Regeringen slår här klart fast att invandrarbarnen genom samhällets insatser skall ges reella förutsättningar att behålla och vidareutveckla det egna språket och kulturen och att hålla god kontakt med ursprungslandet.

Språkets roll i personlighetsutvecklingen debatteras ju även vad gäller de svenska barnen. Om ett barn inte förstår det språk som omgivningen talar, inte känslomässigt och socialt kan identifiera sig med det, löper barnet stor risk att bli stumt, att sluta fråga, att förlora sin upptäckarglädje och nyfikenhet på tillvaron.

Vad gäller invandrarbarnen befinner de sig i en likartad situation som de svenska barn som upplever språksvårigheter. Problemet är bara så mycket större och djupare för invandrarbarnens del. Detta kan leda till att barnen socialt, känslomässigt och begreppsmässigt inte behärskar vare sig sitt hemspråk eller det nya landets språk. Känslomässigt och socialt tillhör de ingetdera landets kultur och samhällsliv. Det är självfallet vår skyldighet att motverka att barn och ungdomar hamnar i en sådan situation.

Utbildningspolitiskt betyder det att vårt samhälle är skyldigt att aktivt främja och stimulera en verklig tvåspråkighet hos invandrarbarnen och erbjuda dem möjlighet att utveckla sitt hemspråk så att de behärskar det ur alla dessa aspekter – känslomässigt, socialt och begreppsmässigt. Detta är helt avgörande för personlighetsutvecklingen och måste därför startas så tidigt som möjligt. Mycket stor vikt måste då läggas vid att träning i hemspråket och respekt för barnet och dess hemkultur grundläggs redan i förskolan.

I propositionen har barnets behov satts i centrum så kraftigt att regeringen sett bort ifrån såväl huvudmannaskapsgränser som skolsystemets stadiegränser. Jag beklagar naturligtvis att utbildningsutskottet inte helt kunnat acceptera denna tankegång. Men jag hoppas att den lösning av frågan om tjänstekonstruktionen, som utskottet uttalar sig för, och statsbidragssystemet – som nu bollas tillbaka till regeringen – ändå kommer att innebära att den nödvändiga smidigheten då det gäller att handla utifrån de lokala behoven skall möjliggöras.

Sammantaget kommer dagens beslut, menar jag, att innebära en betydligt förbättrad situation för invandrarbarn såväl under deras förskoletid som i grundskolan och gymnasieskolan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Nordstrandh och Nyhage, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nyhage begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Nordstrandh och Nyhage.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nyhage begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 45
Avstår - 2

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fru Lantz, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fru Lantz.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Marklund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 293
Nej - 13
Avstår - 1

Mom. 3-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Nordstrandh och Nyhage, och förklarades

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

Hemspråksunder- visning för invand- rarbarn

den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nyhage begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Nordstrandh och Nyhage.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nyhage begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 44
Avstår - 1

Mom. 11-14

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av fru Lantz, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 16-29

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Nordstrandh och Nyhage, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nyhage begärte votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 mom. 30 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Nordstrandh och Nyhage.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nyhage begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 258
Nej - 46
Avstår - 2

Mom. 31 och 32

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

*Pensionärernas
levnadsstandard
m. m.*

§ 5 Pensionärernas levnadsstandard m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1975/76:44 med anledning av motioner om pensionärernas levnadsstandard m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975/76:2058 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari såvitt avsåg yrkandena 1 a och 2 b hemställdes att riksdagen skulle

1 a. hos regeringen begära en undersökning av folkpensionärernas konsumtionsmönster som utgångspunkt för en bedömning av sättet att värdesäkra pensioner och pensionstillskott,

2 b. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om fler deltidsarbeten för äldre, och

1975/76:2060 av herr Fälldin m. fl. (c), vari såvitt avsåg yrkandet 2 hemställdes att riksdagen beslutade att hos regeringen begära en undersökning av folkpensionärernas konsumtionsmönster avsedd att ligga till grund för en bedömning av sättet att värdesäkra pensionerna.

Utskottet hemställde

1. beträffande folkpensionärernas konsumtionsmönster att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:2058 (yrkandet 1 a) och 1975/76:2060 (yrkandet 2) gav regeringen till känna vad utskottet anförde.

2. beträffande deltidsarbeten för äldre att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2058 (yrkandet 2 b).

Reservation hade avgivits beträffande folkpensionärernas konsumtionsmönster av herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Magnusson i Nennesholm, fröken Pehrsson samt herr Andersson i Edsbro (samtliga c), vilka ansett att utskottet under 1 bort hemställa .

att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:2058 (yrkandet 1 a) och 1975/76:2060 (yrkandet 2) hos regeringen begärde en snabbundersökning av folkpensionärernas konsumtionsmönster i syfte att möjliggöra att riksdagens löften till pensionärerna om standardhöjning och om värdesäkra pensioner infriades.

Lördagen den
29 maj 1976

*Pensionärernas
levnadsstandard
m. m.*

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden
beträffande folkpensionärernas konsumtionsmönster
1. av herr Jonsson i Mora (fp),

beträffande deltidarbeten för äldre
2. av herr Jonsson i Mora (fp).

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Det ärende som behandlas i socialförsäkringsutskottets förevarande betänkande nr 44 om pensionärernas konsumtionsmönster och levnadsstandard är inte nytt för kammaren. Vi hade en lång debatt om dessa frågor den 10 december 1975, en debatt som jag här i allt väsentligt kan hänvisa till. Jag hävdade i den diskussionen att med hänsyn till de förändringar som sker i konsumtionsmönstret är det angeläget att vi får en snabb undersökning av hur dessa förändringar påverkar folkpensionärernas levnadskostnader.

I en tid med starka prisstegringar på allt som till livets nödtorft hör, prisstegringar på ca 20 % på två år, möter man ofta påståendet att pensionärerna släpar efter. Det system som tillämpas vid pensionsuträkningen innebär också att en viss eftersläpning alltid uppstår. Pensionärernas riksorganisation har i en skrivelse till socialministern påpekat att det nuvarande sambandet mellan basbelopp och konsumtionsprisindex inte ger kompensation för prisstegringarna tillräckligt snabbt.

Konsumtionsmönstret varierar beroende på familjeförhållandena. Ensamstående blir alltmer beroende av färdiglagad mat och konserver, och det menar vederbörande höjer kostnaderna högst väsentligt. En annan fördyrande faktor är den förändring i servicemönstret som nu sker som en följd av den butiksdöd som förekommit och alltjämt förekommer. Enligt uppgift har Konsum sålunda lagt ned 68 % av sina butiker under de senaste åren, och det är samma förhållande inom den enskilda handeln. Den övergång till varuhus och självbetjäningsbutiker som skett har lett till en minskning av antalet butiker och drivit på denna utveckling. Likaså har indragningen av bussförbindelser försvårat varuförsörjningen. Det är huvudsakligen de som saknar egen bil – och dit hör främst pensionärerna – som drabbas av denna utveckling.

Ett tredje problem, som är nog så besvärligt, är den fördyrade allmänservice som man nu möter. Det gäller sjukvård och medicin, resor, osv. En trasig TV-apparat kan rubba alla ekonomiska kalkyler. Exemplet på att det har blivit dyrare, inte minst för pensionärerna, kan mångfaldigas.

Mina många samtal med åldringarna i min egen bygd har givit upphov till en rad frågor och frågeställningar, som det inte bara går att skjuta ifrån sig. De faktorer som jag här redovisat och som enligt pensionärernas egen mening givit en sjunkande realinkomst behöver snabbt undersökas. Visar en sådan kartläggning på en eftersläpning i pensionärernas inkomstförhållanden, måste riksdagen omgående rätta till vad

som brister.

Utskottsmajoriteten vill överlämna ärendet till pensionskommittén, som har att utreda dessa frågor. Till yttermera visso har utskottet nu sagt att utredningsarbetet måste ske skyndsamt. Det är ändock ett framsteg sedan december 1975.

Pensionskommittén har arbetat i fem år. Den har bland en rad uppgifter också att pröva dessa frågor. Enligt min erfarenhet av utredningsarbete och enligt den redovisning av pensionskommitténs arbete som vi fått i utskottet syftar detta pensionskommitténs utredningsuppdrag till att åstadkomma en långsiktig lösning av hur frågan om standardsäkringen av pensionssystemet skall lösas.

Vi från centern har i vår reservation framhållit att detta är ett ärende som brådskar. Har folkpensionärernas pensioner släpat efter måste detta rättas till snarast möjligt. Det är av den anledningen som vi från centern av regeringen begär en snabbundersökning av folkpensionärernas konsumtionsmönster i syfte att möjliggöra att riksdagens löften till pensionärerna om standardhöjning och värdesäkra pensioner infrias.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den till utskottets betänkande fogade reservationen av centerledamöterna i utskottet.

Herr AUGUSTSSON (s):

Herr talman! Jag vill allra först konstatera att våra pensionärer har en självklar rätt att få leva så bra som möjligt. De har själva varit med om att bygga upp det samhälle vi har. Därför är det också vår skyldighet att ständigt söka förbättra villkoren för vår pensionärgeneration. Det är vårt partis grundinställning.

Självfallet bör vi då också veta vilken utvecklingen på detta område varit. För ett pensionärspar utan sidoinkomster var pensionen 9 375 kr. år 1970. I år är den 19 100 kr. En del av denna ökning beror på att pensionärerna är tillförsäkrade kompensation för prisstegringen. Här utgår man ifrån gällande konsumtionsprisindex. Den rena standardökningen uppgår till 4 100 kr. Det är den realitet vi har att diskutera när det gäller pensionärerna. Är det bra eller kan vi göra mera?

Vad utskottets betänkande nu gäller är förslaget att utreda pensionärernas konsumtionsmönster. Den eftersläpning på två eller tre enheter som herr Carlsson i Vikmanshyttan talade om hänger inte ihop med just konsumtionsmönstret. Personligen undrar jag fortfarande om en sådan utredning är så där riktigt angelägen, sett från pensionärernas synpunkt. Jag har svårt att se att pensionärgruppen med hänsyn till konsumtionen är mer homogen som grupp än andra grupper. En undersökning som gjorts beträffande prisutveckling och konsumtionsmönster visar bl. a. att det finns större olikheter i konsumtionsmönstret inom pensionärsgруппerna än det finns mellan pensionärsgруппer och övriga konsumenter. Men de borgerliga motionärerna kräver även i år en sådan utredning.

Lördagen den
29 maj 1976

*Pensionärernas
levnadsstandard
m. m.*

Utskottet har inte velat motsätta sig en utredning. Vi har sagt att pensionskommittén skall fortsätta med detta arbete. Vi har t. o. m. sagt att det är angeläget att utredningsarbetet bedrivs med skyndsamhet och att vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna. Om detta trodde vi att utskottet kunde enas, eftersom vi i utskottet hade gått motionärerna till mötes. Men de politiska partiernas vägar är underliga och centerpartiet måste trots allt ha sin reservation, fast den mildt sagt tillhör gruppen fullkomligt onödiga reservationer. Den kan möjligen förstås som ett frieri till pensionärerna – i så fall ett oestetiskt frieri. Trots vad herr Carlsson i Vikmanshyttan har sagt anser jag fortfarande att reservationen är oomöjlig.

När det gäller delpension och deltidsarbete, som det särskilda yttrandet 2 handlar om, vill jag gärna framhålla den information som försäkringskassorna har givit de berörda, exempelvis en personlig inbjudan till personer över 60 år. De inbjudna kunde där ställa frågor på vilka de fick direkta svar. Detta har skett i samarbete med fackliga organisationer. Försäkringskassorna har här på ett föredömligt sätt visat hur en reform kan föras ut i verkligheten. Sedan ankommer det på de fackliga organisationerna att ordna den praktiska delen, och här finns redan de s. k. anpassningsgrupperna som har att lösa dessa frågor. Jag tror att herr Jonsson i Mora kan känna sig lugn på den punkten. Arbetsmarknadens parter klarar säkert också detta problem.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr JONSSON i Mora (fp):

Herr talman! Vid utskottets betänkande har jag fogat ett par särskilda yttranden. Det första berör den fråga som de båda tidigare talarna har tagit upp, nämligen folkpensionärernas konsumtionsmönster. Vi har från folkpartiet i en partimotion begärt en kartläggning därav. Denna fråga behandlades också av fjolårets riksdag, och den överlämnades sedermera till pensionskommittén.

Jag vill betona att det är värdefullt att vi får fram en sådan här undersökning för att med den som utgångspunkt bedöma det rätta sättet att värdesäkra pensioner och pensionstillskott och trygga villkoren för pensionärerna. Då frågan nu har hänskjutits till pensionskommittén, som redan sedan en tid behandlar den, har syftet med vår motion till viss del uppnåtts. Jag hoppas att utredningsarbetet bedrivs snabbt, och utskottet har också understrukit önskvärdheten därav. Mot den bakgrunden har jag nöjt mig med att foga ett särskilt yttrande vid betänkandet.

Frågan om deltidsarbete för äldre hänger samman med reformen om den rörliga pensionsåldern, som träder i kraft den 1 juli i år. Om reformen skall få det rätta innehållet är det angeläget att fler deltidsarbeten skapas. Det har också försports ett stort intresse från olika håll för delpension och deltidsarbete. Som herr Augustsson sade har man gått ut med information både i tidningar och på annat sätt för att rikta uppmärksamheten på reformen.

I många branscher ser man positivt på möjligheten att ordna deltid-arbeten. Men reformen behöver naturligtvis en tid för att växa in i sitt mönster. Det är därför viktigt att de förhandlingar som pågår mellan arbetsmarknadens parter för att skapa deltidarbeten leder till resultat. Å andra sidan är det inte bra om dessa förhandlingar drar ut på tiden. Jag vill därför uttala den förhoppningen att förhandlingarna snart skall leda dithän att det tillskapas deltidarbeten, så att de som önskar ta ut delpension har möjlighet att få ett sådant.

Vad jag i denna fråga sagt beträffande den allmänna arbetsmarknaden gäller i lika hög grad stat och kommun. Det är min förhoppning att stat och kommun går i spetsen när det gäller att erbjuda deltidarbeten.

Eftersom utskottet i sitt betänkande ser positivt på båda dessa frågor har jag nöjt mig med att avge särskilda yttranden, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Det var herr Augustsson som föranledde mig att komma igen när han sade att det var helt onödigt att vi hade avgivit en reservation i detta ärende. Dessutom vill herr Augustsson göra gällande att jag var ute i något speciellt syfte.

Får jag säga till herr Augustsson att jag lever bland dessa människor vars talan jag för. Jag har pensionärerna omkring mig och jag känner deras problem. Får jag vidare säga till herr Augustsson och kammarens ledamöter att det för mig är en samvetssak att hävda folkpensionärernas rätt. Vi behöver inte misstänkliggöra varandra på sätt som här skett därför. Att vi skall börja föra en sådan diskussion därför att det är valår, tror jag att herr Augustsson inte bör tala med alltför stora bokstäver om. Detta med tanke på hur en del inom hans parti agerar – vi har redan sett skrämmande exempel.

Vi har i denna fråga velat få fram ett material som kan bekräfta om det råder en eftersläpning med pensionerna som pensionärerna gör gällande. Vi vill i detta land – och här har centern varit pådrivare – ha en trygghets- och jämlikhetspolitik som verkligen tillgodoser alla människors krav på social rättvisa.

Sådana här påståenden om att våra propåer är onödiga fick vi höra även under 1960-talet när vi krävde att standardtillägg varje år skulle utgå till pensionärer för att ge kompensation för prisstegringarna och motverka att pensionernas realvärde minskades. Det dröjde flera år innan vi vann gehör för dessa synpunkter.

En annan fråga där centern varit pådrivare gäller sänkningen av den allmänna pensionsåldern. Vi har under hela 1960- och 1970-talen krävt en sådan sänkning. Den har ännu inte blivit verklighet, men den kommer att träda i kraft den 1 juli 1976.

Varför har vi i centern fört denna envetna kamp just när det gäller pensionsfrågorna? Jo, helt enkelt därför att vi menar allvar med talet om att trygghets- och jämlikhetspolitiken skall omfatta alla människor

Lördagen den
29 maj 1976

*Pensionärernas
levnadsstandard
m. m.*

i detta land. Svårare är det inte heller att förstå vår reservation på denna punkt.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr AUGUSTSSON (s):

Herr talman! Val och stora bokstäver talar herr Carlsson i Vikmanshyttan om. Jag har inte tänkt på vare sig valet eller någonting annat i det här sammanhanget när jag talar om en onödig reservation. Jag stöder mig i stället mera på vad Pensionärernas riksorganisation själv säger om dessa propåer om speciellt index för pensionärer. De är inte övertygade om att det skulle vara någonting som skulle förbättra deras situation om man fick fram ett speciellt index för pensionärer. Det finns ändå vissa saker i fråga om kapitalvaror som visar – om vi nu skall gå på det nya indexet – att det inte skulle bli till fördel för pensionärerna.

Jag vill citera ett stycke från PRO:s sekreterare där han just skriver om dessa motioner: "Från pensionärshåll kan det ifrågasättas vad som kan bli följden av en sådan undersökning. PRO har krävt att värdebeständigheten skall ge ett verkligt skydd men hur skall konsumtionsmönstret fastställas? Betraktar motionärerna pensionärerna som en så homogen grupp att ett gemensamt konsumtionsmönster kan fastställas? Är det lika för den, som är 60–65, och den, som är 80–85 år? Om nu konsumtionsmönstret kostnadsmissigt negativt påverkas av de äldre pensionärernas konsumtionsbehov, kommer då en sådan undersökning att kunna leda till att de yngre får sitt fastlag efter detta?"

Jag skall inte trötta kammaren med att läsa allt detta, men jag slutar med att citera vad han säger på slutet: "Sannolikt vill motionärerna väl, men felet med tanken är väl att den inte är genomtänkt. Pensionärerna har i varje fall anledning kräva litet mera besked om vad man syftar till och vad en sådan undersökning kan leda till, innan man applåderar framställningen."

Här är alltså frågan vart man vill komma med en sådan här utredning. Vi bland pensionärerna är inte så begeistrade över detta som herr Carlsson i Vikmanshyttan tycks vara.

Nu säger herr Carlsson att han lever bland dessa människor. Vem lever inte bland unga och gamla människor? Det gör vi väl allihop utan att vi talar om att vi lever bland en viss grupp människor precis som om dessa människor vore en speciell grupp i samhället. Det är de naturligtvis inte. Det är fråga om vanliga människor med konsumtionsmönster och vanor som inte avviker så förfärligt mycket från vad herr Carlsson och jag har för oss i det dagliga livet.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Jag påvisade tre områden som påverkade pensionärernas konsumtionsmönster och deras levnadskostnader. Jag skall inte upprepa den delen av mitt anförande. Får jag bara säga att Pensionärernas riks-

organisation i en skrivelse den 1 april gjort en framställning till regeringen där man bl. a. påpekar den eftersläpning som finns och som det kan finnas motiv för att diskutera: "Pensionärernas riksorganisation har från många håll fått förfrågningar om orsaken till förhållandet att kraven på en åtgärd för att få bort orättvisan har alltmera kraftigt rests."

Det är alltså deras krav att få bort den nuvarande orättvisan i eftersläpningen. Jag tror, herr Augustsson, att det finns anledning att se över de här frågorna på sätt som jag anfört.

Herr AUGUSTSSON (s):

Herr talman! Vi skall tala om samma sak här. Det gäller ju här konsumtionsmönstret i och för sig. Eftersläpningen som herr Carlsson talar om gäller ju om prisökningen skall ge utslag med två eller en eller tre enheter. Det är tre enheter nu. Pensionärernas krav på att de skall få ett utslag vid två enheter är ju ett krav som i och för sig är berättigat, men det hör inte hemma i den här diskussionen.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Det är tydligt att vi talar förbi varandra. Jag redovisade orsakerna till förändringarna. Man har konstaterat en eftersläpning här. Det är denna eftersläpning som man måste rätta till. Det finns alltså en rad faktorer med i bilden här att ta hänsyn till.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlsson i Vikmanshyttan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 44 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit reservationen av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlsson i Vikmanshyttan begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 218
Nej - 79
Avstår - 4

Nr 141

Lördagen den
29 maj 1976

*Pensionärernas
levnadsstandard
m. m.*

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölles.

§ 6 Herr förste vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för kammarens nästkommande sammanträde skulle de två gånger bordlagda ärendena uppföras i följande ordning:
justitieutskottets betänkande nr 46
konstitutionsutskottets betänkande nr 54
justitieutskottets betänkanden nr 47 och 44
lagutskottets betänkande nr 33
inrikesutskottets betänkande nr 44
lagutskottets betänkanden nr 32, 34 och 35
näringsutskottets betänkanden nr 68 och 69

§ 7 Anmäldes och bordlades

Näringsutskottets betänkanden

1975/76:65 med anledning av propositionen 1975/76:125 med förslag till tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 i vad avser vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde jämte motioner

1975/76:72 med anledning av propositionen 1975/76:207 om finansiering av stålverk i Luleå jämte motioner

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 14.48.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert